

Έτος Δ΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1876.

Φυλ. Θ΄.

ΑΙΨΕΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ.

Πόσον θά θαυμάσῃ τις καὶ ἐκπλαγῇ, ἐάν, περιηγούμενος μίαν τῶν εὐρυτάτων μητροπόλεων τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, λ. χ. τὸ Λονδίνον, συλλογισθῇ ἐπὶ μίαν στιγμήν ὅτι καὶ πόλεις τῆς Ἀρχαιότητος ὑπῆρξάν ποτε τοσοῦτον μεγάλαι καὶ ἤδη ἀπώλεσθησαν καθ' ὁλοκληρίαν, οὐδὲν ἔχοντες ὅπισθεν αὐτῶν ἀφήσασαι. Πράγματι ἡ ἐκπληξίς καὶ ὁ θαυμασμός κορυφοῦται, ἐάν φαντασθῇ τις ὅτι: καθὼς βλέπει τώρα ἄπειρα πλήθη τρέγοντα ἄνω καὶ κάτω διὰ τὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς διαφόρους καὶ πολλὰς ἀνάγκας τοῦ βίου, πολυειδῆ καὶ ἐπίμοχθα ἐπαγγέλματα μετερχόμενα, ὅτι παρόμοια πλήθη καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρξάν ποτε καὶ παρήλθον· δὲν εἶδομεν τὰ τέκνα ἢ τοὺς διαδόχους, ὅπως ἀκούσωμεν ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἰδίων τὴν ἱστορίαν αὐτῶν. Ὁ Ξέρξης κατασκο-

(ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΦΥΛ. Θ΄.)

πῶν ἀπὸ τίνος ὑψώματος τὰ ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Τρωάδος πολυάριθμα στρατεύματα αὐτοῦ, ὥκατερε πρῶτον τὴν μηδσμιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἔπειτα δὲ διακρουρῶν προσέθεσεν ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπειρου πλήθους μετὰ ἑκατὸν ἔτη θά ἐπιζήσῃ, διὰ τὰ ἀφηγηθῆ ὁ ἴδιος τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν του.

Ἄλλ' ὁποῖας ἰσχυρὰς συγκινήσεις θά αἰσθανθῇ ἐκεῖνος ὁ ὁδοιπορῶν ἐπὶ πολλὰς συνεχῶς ἡμέρας καὶ ἐν αὐτοῖς ταῖς τόποις καὶ κοιλάσιν, ἔνθα, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὁ πληθυσμός ἦτο πολυάριθμος, ὅταν δὲν ἀπαντᾷ οὐδεμίαν μεταγενεστέρην πόλιν, ἀλλὰ πλανᾶται ἐπὶ τῶν τῆδε κακείσε διεσπάρμενων ἐρειπίων, τινῶν δὲ ἐξ αὐτῶν τοσοῦτον ἔτι διακρινόντων ἀκμαίων τελείων καὶ προσφάτων, ὥστε ἤθελε νομίσει τις ὅτι χθὲς ἔτι ἀφέθησαν ὑπὸ τῶν ἀνεπιστρεπτι ἀπελθόντων δημιουργῶν αὐτῶν, ὅταν, ἀντὶ λαμπρῶν αἰκοδομῶν δημοσίων, περιδόξων πόλεων διὰ τὴν σημαντικότητά των καὶ εὐδαιμονίαν, ἀντὶ τέλος ἀνθρωπίνων μορφῶν, βλέπη ἔμπρο-

ὅν του μελαγχολικὴν καὶ ἀποτρόπιον ἐρημίαν, ὅταν ματαίως ζητῆ πολλάκις τὰ λείψανα γνωστῆς τινος πόλεως καὶ δὲν δύναται οὐδὲ τὴν θέσιν αὐτῆς νὰ εἴσῃ. Τὰ τέσσαρα καταστρεπτικὰ στοιχεῖα, πῦρ, σὶδῆρος, ἀσθένεια καὶ πείνα φαίνεται ὅτι συνώμοσαν καὶ συνηνώθησαν πρὸς τὴν καὶ τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν, ὥστε σήμερον κατ' ἐστῆσαν οἰκητήριον σκορπιῶν ἰσθίων, μυριάδων ὄψεων, κροκώθων πυρετῶν καὶ τρομερῶς δυσεντερίας. Ἡ πρὸς τὴν Ἐφεσον θεία πρόρρησις μέχρι κεραίας ἐξεπληρώθη «*Ταχὺ ἔλθω πρὸς σε καὶ κινήσω τὴν Ἰουχαίαν εἰρήν μετὰ σοῦ.*» Ἐπίσης καὶ πρὸς τὰς Σάρδεις, πόλιν περικλειστέαν ὑπερβάσαν τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀσίας εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον, ὅσαν πρωτεύουσαν τῆς ἀρχαίας Λυδίας, καὶ δευτέραν ἔδραν τῶν Περσῶν μοναρχῶν, καὶ ἡ πρὸς τὴν Λαοδικεῖαν, ὡραιότατην πόλιν βρεχομένην ὑπὸ τοῦ ἐνδοξοῦ Μαιάνδρου, περίφωμον διὰ τὴν εὐκαρπίαν τῆς, πλοῦτον καὶ μεγαλοπρέπειαν ἦτο δὲ αὕτη καὶ ἔδρα τῶν Ῥωμαίων ἀνθυπάτων. Τοσοῦτον δὲ πολυτάλαντοι ἦσαν οἱ Λαοδικεῖς, ὥστε πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπείρους πολυτελεῖς οἱ κοδομήμασι, καθυμνοῦσαν τὴν πόλιν μετὰ τρία μεγαλοπρεπῆ θέατρα.

Αἱ δὲ πρὸς τὰς ἑτέρας τέσσαρας πόλεις θεῖαι προρρήσεις δὲν ἐξεπληρώθησαν, Πέργαμον, Θυάτειρα, Φιλαδέλφειαν καὶ Σμύρνην. Αὗται διαμένουσιν εἰσέτι ὀπωσθήποτε ἀκμάζουσαι, διότι φαίνεται ὅτι εἰσῆκουσαν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπέριψαν τὴν κακίαν, ἀσωτίαν καὶ διαφθοράν, αἷτια καταπτώσεως τοσοῦτων πόλεων καὶ ἐπικρατειῶν, διότι ἀπαντῶμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολλὰς τοιαύτας καταπεσούσας ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω αἰτίων, καίπερ μηδαμῶς ἀπειληθείσας ὑπὸ προφρατειῶν.

Ἡ Ἐφεσσος ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ πηγῆς καθαρωτάτης Ἀττικῆς· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὑπερέβη πάσας τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἰωνίας καὶ Λυδίας καὶ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν διαφόρων περὶ αὐτῆς συγγραψάντων, ἄλλοτε μὲν «*Μητρόπολις πάσης Ἀσίας*»

ἄλλοτε δὲ «*πρώτη Ἀσίας*» εἰς τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσίας «*αὐτοκράτειρα τῆς Ἰωνίας περιδοξος καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ*» «*Ἀγαθὸν Ἐφέσιον*» καὶ «*ἔδρα τοῦ ἐμπορίου*». Ἐν Ἐφέσῳ, λιμὴν τῆς Ἰωνίας, τὰ προτόντα τῆς Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἀντὶκλάσσοντο πρὸς τὰ τῶν Περσῶν καὶ τὰ τῆς ἐνδοτέρου Ἀσίας.

Οἱ Πέρσαι ἐπωφθαλμίον τὴν κατάκτησιν τῆς Ἐφεσσῆς διὰ τὰ ἀμύθητα αὐτῆς πλοῦτη. Ἐπὶ πολλά ἔτη μετ' ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων ἀγωνιζομένη διεξήγαγε πολλοὺς εὐτυχεῖς πολέμους καὶ διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς· ὅτε δὲ ἠναγκάσθη νὰ προσκαλέσῃ εἰς βοήθειαν τοὺς Ἑυρωπαίους Ἕλληνας, ἔπαυε δευτέρα, διότι οἱ προστάται ἐγένοντο μετ' ὀλίγον σκληρότατοι καταπιστάται.

Μετὰ τὴν ἦτταν δὲ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων. Ἐπὶ τοῦ Τιβερίου ἔπαυε δεινῶς ὑπὸ σεισμοῦ ἑπτάκις κατεστράφη, καὶ ἑπτάκις ἀνεκτίσθη μετὰ μείζονος ἐκαστοτε μεγαλοπρέπειας, διότι μέχρι φανατισμοῦ ἐφθάνεν ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀγάπη τῶν κατοίκων πρὸς τὴν ἱερὴν πόλιν. Ὁ Μακεδὼν κατακτητὴς ἐθυσίασεν εἰς τιμὴν τῆς θεᾶς σατράπην Πέρσων· πολλοὶ στρατηγοὶ καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, ὡς ὁ Ἀντώνιος καὶ Τιτοσφέρνης ἀπέδιδον μεγάλας τιμὰς εἰς τὴν θεάν. Σίβαστῆ καὶ μεγάλη ἡ θεὰ Ἀρτεμις παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς. Ὁ Δαρεῖος ἐπερχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος μόνον τῆς ἱερᾶς Ἐφεσσῆς ἐρείσθη. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐπιμιξίας τῶν Ἐφεσίων μετὰ τῶν διαφόρων λαῶν τῆς κεντρικῆς Ἀσίας ἐδόθη εἰς τὰς Ἑλληνικὰς τελετὰς καὶ χαρακτηριστὴν ἀνατολικὴν. Ἐνταῦθα δὲ ἦτο, ὡς ἐν Ἑλλάδι, ἡ καθαρὰ θεὰ τῶν δασῶν Ἀρτεμις, ἀλλὰ παρίστατο ὡς μήτηρ τῆς φύσεως καὶ τῆς πηγῆς πάντων τῶν πραγμάτων. Ὁ ναὸς ἐκτίσθη κοινῶς ἀναλώμασι πάσης τῆς Ἀσίας· ἦν δὲ ἐν τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ὅχι διὰ τὰ δυσκολία τῆς μηχανικῆς, τὰς ὁποίας ὑπερπέδησαν οἱ κτίσται, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς μεγαλο-

πρέπειας του, ἕνεκα τῆς ἀμιμήτου ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης, τῆς ὡραιότητος τῶν γλυπτικῶν διακοσμημάτων καὶ τῆς ἀπαρμιλλοῦ διευθετήσεως πάντων τῶν ἔργων τῆς τέχνης, τῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς.

Περὶ τῆς περιδόξου λιμῆν ταύτης πόλεως, τῆς πρωτίστης ἔδρας τοῦ Ἀσιατικοῦ μεγαλείου καὶ πλοῦτου, περὶ τῆς πόλεως ταύτης, περιρήμου καταστάσεως καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Πολυθείας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, περὶ τῆς πρώτης τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἐπτὰ Ἐκκλησιῶν εἰπωμεν ὀλίγα τινὰ ὑπ' ὄψας αὐτῆς τὰς ἐπέψεις, ἐπιφυλαττόμενοι προσεχῶς νὰ διαπραγματευθῶμεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐξ ἀδελφῶν αὐτῆς Ἐκκλησιῶν.

ΕΦΕΣΟΣ.

Μετὰ τὴν χώραν τὴν ἀγιασθεῖσαν ὑπὸ τῶν πατημάτων αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, οὐδεμία ἄλλη χώρα ἐν τῷ κόσμῳ δικαιούται νὰ διακηρυχθῆται τὰ δευτέρω πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν διὰ τοσαῦτα σπουδαῖα καὶ πολύτιμα γεγονότα εἰς τὴν Χριστιανισμῶν, ὅσα συνέβησαν ἐν αὐτῇ. Τὰ ἀπόκρημα καὶ τραγὰ αὐτῆς παράλια περικυκλοῦνται ὑπὸ λιμένων καὶ ὄρμων, ὅσισθεν τῶν ὁποίων μακρὰ καὶ ὑπερήφανος σειρά ἀποτόμων βράχων ἐκτείνεται, δι' ὧν πολλὰ ποτάμια περὶφῆμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ποιήσει βέροντα ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Οὔτε λιμὴν, οὔτε πεδίον, οὔτε κοιλάς ἢ ὄρους, οὔτε βέρυμα ἢ λιμὴν τοῦ κλασικοῦ τούτου ἐδάφους, ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν ἔστι τὸ μὴ μετέχον ἐνδοξοῦ ἱστορικοῦ. Ἡ γενέτειρα χώρα τοῦ Ὁμήρου τοῦ πρεσβυτάτου τῶν ποιητῶν, τοῦ Ἡρόδοτου τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας, ἡ ἀρχαία Ἰωνία παρέσχε πολλὰς σκηνὰς δι' ἀμφοτέρους. Πράγματι ἐν τῇ μυθολογίᾳ καὶ ἱστορίᾳ εἶναι Ἑλληνικώτερα, οὕτως εἰπῆν, καὶ αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν καὶ τὰς πολλὰς παραδόσεις τὰς συνδεδεμένας

τόσον χαριέντως πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς αὐτῆς κοιλάδας, ἀλλὰ καὶ τὰ διάφορα προσέτι πεδία, ἐνθα οἱ εὐγενέστατοι ἀγῶνες καὶ αἱ λαμπρότεραι νίκαι τῆς Ἑλλάδος συνέβησαν. Ἡ πρώτη ἀντίστασις πρὸς τὰς Περσικὰς δυνάμεις ἐγένετο ἐνταῦθα καὶ ἡ πτώσις τοῦ κράτους τούτου, ὅτε κατελύθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐπεσφραγίσθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα ν' ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰς πολυκρίθους αἰμακτηρὰς μάχας τῆς Μ. Ἀσίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθεμελιώθη τέλος ἡ Ῥωμαϊκὴ κυριαρχία ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐδὲ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, οἵτινες ἦσαν τὸ προανάκρουσμα τῆς πτώσεως τῆς Ῥώμης. Ἀλλ' εἰς θέμα πλείονος ἐνδιαφέροντος τούτων κατὰ πρῶτον ἄς ἔλθωμεν τὰς σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἄς βολιδόσκοπήσωμεν, αἵτινες ἐπέρχονται εἰς τὸν Χριστιανὸν περιηγητὴν, ὅτε ἴσταται ἐπὶ τοῦ ὄρους Πείου μόνις ἐδώλια τινὰ τοῦ περικλειοῦ θεάτρου διακρίνει, ἐντὸς στενῆς καὶ ἐλώδους ἡδὴ πεδιάδος βλέπει πυκνὰς καλὰ μους ἀγρωῶνας ὑψομένας καὶ κυματιζούσας μετὰ τῶν τετραυσιμένων διαζωμάτων καὶ ἀπείρων τεμαχίων μαρμάρων τοῦ μικροῦ Καίστρου τὰ ἐλισσόμενα βέρυμα παρὰ τῆς διαρρέοντα ἡδὴ διὰ μέσου τῆς ἐλώδους πεδιάδος, ἥτις ἄλλοτε ἀπετέλει τὸν λιμὴν τῆς Ἐφεσσῆς, καὶ χυνομένα εἰς μονήρη ὄρμον, ἐνθα οὐδὲν κομψὸν πλέον πλοῖον διασχίζει τὰ ὑγρά κέλευθα. Ἀναπολεῖ τότε εἰς τὸν νοῦν ὅτι ὡς πρὸς τὴν Ἐφεσον οὕτω καὶ ἡ πρὸς τὴν Βαβυλώνα θεία πρόρρησις ἐξεπληρώθη «*θὰ καταστήσω αὐτὴν κατοικητήριον γαρμακερῶν ἰώων, καὶ δεξαμενὴν ἀκιθάρατων λιμναζόντων ὑδάτων*» θὰ σαρώσω αὐτὴν διὰ τοῦ σαρώθρου τῆς καταστροφῆς, λέγει ὁ Κύριος τῶν πνευμάτων ῥῆπτε καὶ μυριάδες ὄψεων θὰ καταλάβωσιν αὐτὴν ἢ ῥ-λαδὲ προσέει καὶ ὁ κόραξ θὰ οἰκήσωσιν ἐν αὐτῇ θὰ ρίψω φρικώδη πανταχοῦ σύγχεσιν καὶ θὰ κενώσω αὐτὴν τέλος ἀπὸ παντὸς οἰκοδομήματος» Τίς δύναται νὰ ἀναβλέψῃ σήμερον καὶ ἐπὶ

τῆς οἰκτρᾶς ταύτης σκηνῆς τῆς Ἐφέσου χωρὶς νὰ ἐνομηθῇ τὴν ἰσρὰν πρὸς αὐτὴν πρόρρησιν «θὰ ἔλθω ταχὺ πρὸς σε καὶ θὰ κινήσω τὴν λυχνίαν ἐκ τῆς θέσεως ἐὰν δὲν μετανοήσῃς.»

Ἐξαιρουμένων τῶν ἁγίων τόπων, ἡ Ἐφεσος εἶναι ἡ μᾶλλον στενωδῶς συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀποστολικῆς καὶ χριστιανικῆς ἱστορίας. Ἡ βιογραφία δύο ἐπισημοτάτων ἀποστόλων ἐνταῦθα κυρίως ἀνάγεται. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος διέμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἔτη ὥστε πάντες οἱ κάτοικοι τῆς μικρᾶς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, ἧς πρωτεύουσα ἦν ἡ Ἐφεσος ἤκουσαν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ἐνταῦθα συνέθεσε τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν. Πρὸς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίαν ἀπηύθυνε μίαν ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν ἐπὶ τῆς πρώτης ἐν Ῥώμῃ καθ'ἑρξῆς αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον τὸν ἐνδοξὸν ποιμενόρχην καὶ κατὰ πίστιν υἱὸν τοῦ ἐγράψαντος δύο ἕτεραι ἐπιστολαί. Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἐφέσου τοῦ ἁγίου Παύλου οἱ σύντροφοι ὑπέστησαν τὴν πρώτην ὀρμὴν τοῦ μανιώδους ὄχλου τῆς Εἰδωλολατρίας. Ἐν αὐτῷ ἐν τῇ ἐπερχομένῃ Ἰουλιᾷ πλείστοι ἅγιοι ἐκέρδησαν τὸν μαρτυρικὸν στέφανον.

Ἐνταῦθα ὁ ἅγιος Ἰωάννης διήλθε πολλὰ εἰρηνικὰ ἔτη εἰς αὐτὴν πρῶτον ἐξ ὄλων τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἐκκλησιῶν ἐξάπεστευλεν ἀπὸ τῆς ἐν Πάτρῳ ἐξορίας του τὴν πρώτην ἀποκαλυπτικὴν ἐπιστολήν. Ἐδῶ τέλος ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἐτελεύτησε.

Πάντας τοὺς τοπογραφικοὺς αἰνιγμοὺς, οὓς ἀπαντῶμεν ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ, ἰστάμενοι ἐπὶ τοῦ ὄρους Πείου ἀξιολογώτατα δυνάμεθα νὰ διευκρινήσωμεν πρῶτον τὰς «ἀνωτάτας παραλίας» τὰς ὁποίας ὁ ἅγιος Παῦλος διαβὰς ἦλθεν εἰς Ἐφεσον, ὅτε ἐμελλε νὰ καταστήσῃ τὴν πόλιν ταύτην ἔδραν, καὶ ὡς ἄνω προἰρρήθη ἐπὶ τρεῖς ἔτη τότε ἤκουσαν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἐπειτα «τὰς ὑψηλὰς παραλίας,» τὸ «ὑψηλὸν ὄροπέδιον» μὲ τὰς τραχεῖας αὐτοῦ ἄκρας» τὰς «ἄνω χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας» δι-

ὧ διήρχοντο αἱ ὁδοί, αἵτινες ἔφερον πρὸς Ἐφεσον διὰ τῶν πυλῶν τῶν Σάρδεων καὶ Μυνησίων. Τῆς πρώτης τῶν ὁδῶν τούτων, ἣν διήλθεν ὁ ἅγιος Παῦλος ἐν τῷ ταξειδίῳ τούτῳ δυνατὸν ἐστὶ εὐκόλως ν' ἀνεύρωμεν τὰ ἔχνη· διότι ἐν μέρει αἱ στρώσεις τοῦ ἐδάφους εἰσέτι διαμένουσι. Βλέποντες πρὸς ἀνατολὰς δυνάμεθα νὰ ἀνιχνεύσωμεν παρὰ τὰ εἰρήπια καὶ τὸν Κάστρον τὸν σιγηλὸν ἤδη λιμένα Πάνορμον καὶ τὸν ὄρμον τὸν ἀνοιγόμενον πέραν αὐτοῦ. Ἐν τῷ λιμένι τούτῳ εἰσῆλθεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μετὰ τὴν ἐν Κορίνθῳ διαμονὴν του, ὅτε διέπλευσε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (πράξεις Κεφ. 18—19). Τὸν ὀρμίσκον τοῦτον καὶ τὴν παρ' αὐτῷ παραλίαν παρέπλευσε, ὅτε ἔσπευσεν ἐκ τοῦ Τρωγυλλίου εἰς Μίλητον κατὰ τὸ τελευταῖον ἐλεύθερον ταξειδίον του.

Κατέχοντες ἐστὶ τὴν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ Πείου θέσιν πρὸς ἀριστερὰν δυνάμεθα ν' ἀνιχνεύσωμεν παραλίαν τινὰ ὁδὸν πρὸς Μίλητον φέρουσαν διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ διελθόντες οἱ πρεσβύτεροι τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας ἔφθασαν εἰς Μίλητον καὶ ἔλαβον τὴν τελευταίαν παραγγελίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν πατρός. Ἐτέρα ὁδὸς ἑλικοειδῆς ἐπίσης παραλία ὑπάρχει εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος ἄγουσα εἰς Σμύρνην πρὸς ἀριστερὰν δὲ αὐτῆς δυνάμεθα νὰ διέλθωμεν τὴν ἀκανθώδη βᾶξιν τοῦ ὄρους Κορῆσου· ἐνταῦθα δὲ ὑπάρχει ἀπέναντός τις γραμμὴ διακεκομμένη ὑπὸ ἐρειπίων μαρτυρούντων τὰ ἀρχαῖα τεῖχη τῆς εὐρείας Ἑλληνικῆς πόλεως.

Ἄπασαι δὲ αἱ ἀντιχριστιανικαὶ διαδηλώσεις καὶ αἱ συχναὶ συναθροίσεις τοῦ συμφετώδους ὄχλου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποστόλων εἰς τὰ περίξ κυρίως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἐγένοντο. Οὐδαμῶς δ' ἀποροῦν, ἐὰν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἡ πραγματικὴ θέσις εἶναι εἰσέτι ἀντικείμενον διαμφισθητήσεως παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις. Οὐδόλως παράδοξον, ἐὰν τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τούτου, εἰς τὴν ἄπασα ἡ Ἀσία καὶ ὁ γνωστὸς τότε κόσμος ἐν

γένει προσέφερε τὰς λατρείας του, δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ προσδιορίσωμεν, διότι δὲν ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ κορυφῆς ὄρους τινός, ἵνα διαμείνωσι τοῦλάχιστον ἐρείπια τινὰ μαρτυροῦντα τὴν ἐπ' αὐτοῦ θέσιν. Πολλοὶ ναοὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Πελοποννήσου, εἰ καὶ ὡς νεκροὶ σκελετοὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπολεσθείσης καὶ ταφείσης λατρείας, οὐχ' ἦττον εἰσέτι διαμένουσι θαυμαζόμενοι ὑπὸ τοῦ κόσμου, διὰ τὸ ὠραῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτῶν.

Ποῦ λοιπὸν ἡ θέσις τοῦ ναοῦ τῶν Ἰωνῶν, τῶν ὁποίων ἡ καλαισθησία διὰ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὴν τῆς τελειότητος; Βεβαίως ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ τοῦ χθαμαλοῦ ἐκείνου πεδίου τοῦ ἀπέναντι τοῦ θεάτρου ἢ κατωτέρω τῆς Ἀγορᾶς (Forum), διότι ἐνταῦθα πλησίον τοῦ ἀρχαίου λιμένος πρῶτον μεγάλοι ὄγκοι ἀμόρφων ἐρειπίων εἰσέτι διαμένουσιν ὑπεράνω τοῦ Ἑλούς, ἔπειτα δὲ ἡ καθ' ὀλοκληρίαν τοῦ λαμπροτάτου τούτου οἰκοδομήματος ἐξαφάνισις ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἐξηγεῖται διὰ τὴν προσπέλασιν του εἰς τὴν θάλασσαν. Πολυάριθμα πλοῖα ἐν τῇ συστάσει τοῦ χριστιανισμοῦ ἀφειδῶς καὶ σωρηδὸν μετέφερον τὰ ἐκλεκτότερα μάρμαρα πρὸς καθωράτιν τῶν μητροπόλεων τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὰ μέρη μάλιστα ταῦτα ὀφείλομεν νὰ προσδράμωμεν, ὅπως ἀναζητήσωμεν τὰ πραγματικὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Τινὲς τῶν στηλῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας, ἣδη δὲ μεγίστου εὐκτηρίου οἴκου τοῦ ψευδοῦς προφήτου, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐντεῦθεν μετηνέχθησαν· ἰδίως δὲ οἱ μεγαλοπρεπεῖς κίονες τοῦ πρασίνου Ἰάσπιδος. Ἄλλ' ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀκολούθως ἀπεγυμνοῦτο ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων αὐτοῦ κοσμημάτων ὁ ναὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξηκολούθει ὡς τὸ λατομεῖον, οὕτως εἶπεν, δι' ἄπασαν τὴν περιειρημένην χώραν καὶ διὰ τοὺς Γενουησίους ἐμπόρους. Ὁ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον οὗτος μετὰ μεγάλου θαυμασμοῦ

εἶδε, δὲν ἦτο ὁ ἀρχαιότατος· διότι τοῦτον, ὡς γνωρίζομεν, κατέκτισεν ὁ Πρόστρατος τῆς αὐτῆς νύκτα, καθ' ἣν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη, ἀλλ' ἕτερος μεγαλοπρεπέστερος, πολυτιμότερος καὶ ἀξιοθαυμαστότερος εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸν πρῶτον. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον οἰκοδόμημα τοῦ Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, καὶ παρὰ πάντων ὁμολογεῖτο ὅτι ἦτο τὸ τελειότατον αὐτοῦ ὑπόδειγμα.

Περὶ τὸν ναὸν τοῦτον ἄπασαι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἐφέσου ἐπανέστησαν εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, τὸ πολιτικὸν καὶ δημαρχικὸν, καὶ κοινωνικὸν σύστημα, διὸ καὶ εὐρίσκομεν πολλὰς ἐκφράσεις καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς μαρτυρούσας τὴν μεγάλην ἀφοσίωσιν ἣν εἶχον οἱ κάτοικοι πρὸς τὴν λατρείαν τῆς μεγάλης Θεᾶς· «φωνὴ ἐγένετο μέγα μίαν ἐκ πάντων ἐπὶ ὥρας δύο κραζάντων: Μεγάλη ἡ Ἀρτεμις Ἐφεσίων. Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον φησὶν, ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίαν πόλιν νεωκόρον οὔσαν τῆς Μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς;» (πραξ. XI X 35).

Τὸ ἱστορικὸν τοῦ μεγαλοπρεποῦς περιστύλου, καὶ αἱ ἐπανειλημμένα τῆς πόλεως καταστροφὰ ὑπὸ τοῦ πυρός, κάλλιστα μᾶς ὑπενθυμίζουσι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀλληγορίαν, ἣν ὁ Παῦλος ποιεῖ εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν, γραφθείσας, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τῆς τοποθεσίας ταύτης· «ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλια τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ, κ.τ.λ. Εἰ δὲ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην· ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει», κ.τ.λ.

Πολλὰ ἦσαν αἱ ἀξιώσεις τῆς Ἐφέσου ὡς πρὸς τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων· κυριώτερα ὅμως ἦτο ἡ μεγάλη αὐτῆς ἀφο-

σίωσις πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐντεῦθεν ὁ τίτλος αὐτῆς νεωκόρος. Ἡ λέξις αὕτη εὗρέθη ἐπὶ τινῶν ἐπιγραφῶν. Ἡ ἡχώ τῆς λέξεως ταύτης μόνος μέχρι φανατισμοῦ πολλάκις ἀνέπλεγε τὸν πρὸς τὴν θεὰν ἐνθουσιασμὸν τῶν Ἐφεσίων. Ὁ ναὸς ἐξηκολούθει πάντοτε ὦν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγίου Παύλου μέχρι τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου κύριον κέντρον ἀντενεργείας καὶ ἀντιπράξεως εἰς τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων.

Ὁ ναὸς λέγεται ὅτι 42⁵ ἀγγλικῶν ποδῶν μῆκος εἶχε, πλάτος 229' τὸ περίστυλον συνέκειτο ὑπὸ 127 μαρμαρίνων στηλῶν· ἐκάστη ἦν δῶρον βασιλέως τινὸς καὶ 60 ποδῶν ὕψος εἶχεν. Ἡ σειρά τοῦ περιστύλου περιεκόλλου τὸ μικρὸν ἐσωτερικὸν ἁγιαστήριον, ἐνθα τὸ εἶδωλον τῆς θεᾶς ἀπεκρύπτετο.

Πολυάριθμοι προσκυνῆται ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἑλλάδος ἐπεσκέπτοντο τὴν ἁγίαν πόλιν, ἰδίως δὲ τὸ ἔαρ κατὰ μῆνα Μάιον, ὅστις ὠνομάζετο μῆν τῆς Ἀρτέμιδος. Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐτελοῦντο καὶ δημόσιοι ἀγῶνες. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν διδάσκων ὁ ἅγιος Παῦλος διήγειρε μεγάλην κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τῶν τεχνιτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν φανατισμὸν τοῦ μανιῶδους ὄχλου, διότι συνειθίζον οἱ προσκυνῆται ἀπερχόμενοι εἰς τὰ ἴδια ν' ἀγοράζωσι καὶ λαμβάνωσι μεθ' ἑαυτῶν μικροὺς ἀργυροῦς ναοῦς, τοῦτέστι μικρά τινα ὁμοιώματα τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἱεροῦ κατεσκευασμένα ἐκ διαφόρων ὕλων· παρείχον δὲ ταῦτα, ἐννοεῖται, οὐκ ὀλίγην καὶ ἐπικερδῆ ἐργασίαν εἰς τοὺς τεχνίτας. Κορυφαῖοι δὲ τούτων ἦσαν Δημήτριος τις ὀνομαζόμενος καθὼς καὶ ἕτεροί τις Ἀλέξανδροι.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ χάριτος καὶ ἀκριβείας ἀφηγείται εἰς τὰς πράξεις (29—31) τὴν σκηνὴν ταύτην, ἣτις συνέβη τότε «Δημήτριος γάρ τις ὄνομα ὁ ἀργυροκόπος ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην, οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας

εἶπεν «Ἄνδρες ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστὶ καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Πικύλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον λέγων οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι· οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει εἰς ἀπελεγμὸν ἔλθειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ Οἰκουμένη σέβεται. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γινόμενοι πλήρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες: Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων καὶ ἐπλήθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως» ὡρμησαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας συνεκδήμους τοῦ Παύλου κ.τ.λ.

Τὰ ὁμοιώματα δὲ ταῦτα ἦσαν ἐντετυπωμένα καὶ εἰς πολλὰ νομίσματα τῶν Ἐφεσίων.

Ἡ καταλληλοτάτη αὕτη ἐποχὴ τῆς μεγάλης ταύτης πανηγύρεως καὶ δημοσίων ἀγῶνων προῦνότος τοῦ χρόνου ἀντεκατέστησε καὶ τὰ «Πανιώνια». Ἐντεῦθεν ἐξηγῆται ἡ μεγάλη συρροὴ ἐν τῷ εὐρυτάτῳ θεάτρῳ τῆς Ἐφέσου καὶ ὁ τίτλος τῶν «Ἀσιαρχῶν» ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν. Ὅποιοι δὲ ἦσαν οἱ Ἀσιαρχαί; Οὗτοι ἦσαν ἐντιμοὶ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενοι νὰ ἐδρεύωσιν ἐν τοῖς ἐνιαυσίοις ἀγῶσι· τὸ ὑπόργημα τοῦτο ἦτο ὑψηλὸν καὶ πολυδάπανον· κατὰ συνέπειαν ἐπεβάλλετο εἰς πρόσωπα ἀπολαύοντα γενικοῦ σεβασμοῦ, πλουσιώτατα καὶ ἐξοχώτατα. Τινὲς ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀσιαρχῶν ἦσαν φίλοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦτο δὲ δεικνύει ἐναργῶς τὴν μεγάλην ἐπίδοσιν, ἣν εἶχε λάβει τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου ἐν τῇ πόλει.

Ἡ Ἐφεσος, εἰ καὶ Ἑλληνικὴ πόλις, ἔκειτο ὅμως ἐπὶ Ἀσιατικοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ συνέπειαν πολλαὶ ἀνατολικαὶ προλήψεις συνεμίγησαν πρὸς τὰς τῶν Ἑλλήνων ὀρησκευτικὰς τελετὰς καὶ δοξασίας. Αὐτὴ ἡ εἰκὼν τῆς θεᾶς παραδόξως δὲν εἶχε τὴν χάριν ἐκείνην καὶ συμμετρίαν τοῦ

ναοῦ. Ἦτο σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὰ εἶδωλα τῶν σημερινῶν Ἰνδῶν καὶ εἶχε τρόπον τινὰ γελοιογραφικὴν μᾶλλον μορφήν, διότι ἡ θεὰ περιστάνετο γεγλυμμένη εἰς ξύλον μὲ ἀπειραρίθμους μαστοὺς κάτωθεν τῶν δοπῶν ἤρχιζεν ἀμορφὸν τι στέλεχος, ὅπερ κατέληγε μέχρι τῶν ποδῶν. Ἡ λατρεία αὐτῆς φιλοσοφικῶς ἐξεταζομένη ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο σκοτεινὴ ἀσιατικὴ πρόληψις· ἐντεῦθεν στενῶς συνδέονται πρὸς τὰς ἀνατολικὰς μαγείας καὶ τὰ «γράμματα» λεγόμενα τῆς Ἐφέσου ἢ «μυστικὰ σύμβολα», ἅτινα ἐπολοῦντο καὶ μετεδίδοντο ὑπὸ τῶν εἰδημόνων τῆς μαγικῆς ταύτης, εἴτε ὡς ἰσχυρὰ γοητεία, εἴτε ὡς φυλακτῆρια ἀπὸ κακῶν πνευμάτων. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διὰ νὰ καταρρίψῃ τὴν μεγάλην φήμην καὶ ἐπιρροήν, ἣν εἶχον οἱ ἐν Ἐφέσῳ πολυάριθμοι γόητες καὶ μάγοι, καὶ ἀναπέσει τοὺς μικρόνους ἐκείνους τοὺς πιστεύοντας εἰς μαγικὰς τέχνας καὶ διατεινόμενους ἐπὶ θαυμασίᾳ τινὶ αὐτῶν δυνάμει, λέγεται ὅτι ἔπραξεν «εἰδικὰ θαύματα» τότε καὶ ὄχι «συνήθη» διότι ἐσκόπευε ν' ἀποσκορακίσῃ τὴν ἐμφωλευσάν τότε ἐν Ἐφέσῳ ἑλεεινὴν ταύτην πλάνην. Ἐφερον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς μανδύλια ἢ ἐπικόλλια, ἅπερ ἤγγιζον πρότερον εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀποστόλου, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἀμέσως ἔθεραπεύοντο καὶ αὐτὰ τὰ κακὰ πνεύματα ἀπήρχοντο. Τὰ μεγάλα ταῦτα θαύματα ἦσαν ἀποτελεσματικὰ· διότι ταχέως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν μεμνημένων τῆς μαγικῆς τέχνης οὐ μόνον ἐγκατέλειπον τὸ ἐπάγγελμά των, ἀλλὰ συνήγαγον ἅπαντα αὐτῶν τὰ βιβλία τῆς τέχνης καὶ ἔκκυσαν αὐτὰ ἐνώπιον ἀπέρου πλήθους, οὕτω δημοσίᾳ δεικνύοντες καὶ ὁμολογοῦντες ὅτι εἰλικρινῶς παλινοδοῦσι πεισθέντες ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως. Τὴν τιμὴν τῶν καέντων βιβλίων, διαφόρων ἐγγχειριδίων τῆς μαγικῆς καὶ συλλογῶν περιφήμων τῶν μυστικῶν ἐπεινῶν ἐκφράσεων καὶ ἀποράσεων, ὑπολογίζουσι εἰς 50 χιλιάδας δραχμῶν ἢ 2000 περίπου στερλίνας· διότι ἐν τῇ ἐπο-

χῇ ἐκείνη τὰ βιβλία εἶχον τιμὴν πολὺ ἀνωτέρων τῆς σημερινῆς.

Μετὰ τὴν μνείαν τοῦ ναοῦ ὡς συνεχόμενου μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἔρχεται τὸ θέατρον τῶν Ἐφεσίων, ὅπερ ἐπίσης στενῶς συμπλέκεται μετ' αὐτῆς. Αἱ δὲ πρὸς τοῦτο ἀλληγοραὶ τῆς γραφῆς πλείστα ὄσαι. Περὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ θεάτρου οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία ὑπάρχει· διότι σχετικῶς εἶναι τὸ μόνον ὁπωσοῦν πλήρες, λείψανον τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου. Ἦτο δὲ πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πείου τοῦ ἀποκρημισθέντος ἐν μέρει ἀπὸ τινος κλιτύος.

Δυνάμεθα προσέτι νὰ ἴδωμεν τὰς πολλὰς κυκλοειδεῖς σειρὰς τῶν ἐδωλίων, αἵτινες δεικνύουσιν ὅτι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος εἶχε τὰ δευτερεῖα τοῦ ἐν Ῥώμῃ Κολισαίου (Coliseum) καὶ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Ἐλζεμ, ὅπερ ἐθεωρεῖτο τὸ εὐρυχωρότατον θέατρον τῆς ὑψηλοῦ.

Ἐκ τοῦ ἀφηγητικοῦ τῶν πράξεων μανθάνομεν ὅτι δὲν ἐχρησίμευεν ἀπλῶς μόνον διὰ ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγάλας τοῦ λαοῦ συνελεύσεις. Ἡ Ἐφεσος, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν διατελοῦσα, κατεῖχεν ἰκανὴν δυνάμιν αὐτοδιοικήσεως. Ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως ἢ ὁ φύλαξ τῶν χρονικῶν ἦτο ἀξίωμα μέγα· καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς πόλεως ἀναφέρεται ἐν τινὶ διασωζομένῃ ἐπιγραφῇ. Τὰ ὀνόματα τῶν Ἀνθυπάτων ἐνεχαράσσοντο εἰς τὰ νομίσματα τῆς πόλεως. Οὗτοι ἦσαν κύριοι τῶν ἐδρῶν τοῦ θεάτρου, ἤνοιγον καὶ ἐκλείον αὐτό. Ὅτε δὲ ὁ λαὸς ὡς προσερέθη μανιωδῶς τρέξας εἰς τὸ θέατρον ἐκραύγαζε κατὰ τοῦ Παύλου, οὗτοι κατεσπευσμένως προσέδραμον εἰς τὸ θέατρον λέγοντες «Ὁ νόμος εἶναι ἀνοικτός, αἱ ἔδραι εἰσὶν ἔτοιμοι». Ὁ γραμματεὺς μάλιστα διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὸν ἐξαγριωθέντα λαὸν ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ θορυβώδης αὕτη διακωγῆ των θὰ θεωρηθῆ ὡς κίνημα ἀποστασίας κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας, ὅτι θὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἐλευθερίαν των καὶ ἅπαντα τὰ προνόμια, ἅτινα ἀπῆλαυον κατ' ἀνοχὴν τῶν

Ῥωμαίων, καὶ ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἕτοιμος νὰ τοῖς ἀποδώσῃ ἄμεσον ἰκανοποίησιν διὰ ὅποιανδήποτε ἀδικίαν προξενηθεῖσαν αὐτοῖς. Πιθανολογεῖται δὲ ὅτι τὴν σκηνὴν ταύτην ὑπαινίσσεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγῃ ὅτι ἐν Ἐφέσῳ ἐπολέμησε πρὸς θηρία καὶ ὄχι πρὸς ἀνθρώπους.

Μετὰ τὴν σκηνὴν ἐκείνην τὴν ἐν τῷ θε-
άτρῳ, τὴν ἀνάκλησιν τῶν πρεσβυτέρων τῆς
ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Μιλήτου
καὶ μετὰ τὸν περιπαθῆ αὐτοῦ ἀποχωρι-
σμὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου, δυσ-
τυχῶς αἱ πηγαί, ὅσας ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ
ἱστορία αὐτῆς παρέχουσιν, ἐξαντλοῦνται πλέ-
ον, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν οὐ-
δὲν περὶ τοῦ ταξειδίου του, διότι ὁ σύν-
δεσμος, φαίνεται, ὅστις συνήνευσε τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς Ἐφέσου μετὰ τῆς βιογραφίας του
ἤδη διακόπτεται πλέον. Ἐν τούτοις μεθ'
ὅλας τὰς περιπλανήσεις καὶ δοκιμασίας,
ἃς ὑπέστη ἐν τῷ ταξειδίῳ τούτῳ, ἡ καρ-
διά του ἦτο πάντοτε στενωῶς συνδεμέ-
νη μετὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τέκνων του. Με-
τὰ παρέλευσιν ἰκανῶν ἐτῶν ἔγραψεν ἐκ
τῆς Ῥώμης τὴν πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ἐπι-
στολὴν του, μετ' ὀλίγον δὲ ὕστερον χρό-
νον ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς του ἐκ τῆς
ἐν Ῥώμῃ καθειρέσεώς του ἀπέστειλεν ἐκ
Μακεδονίας τὴν πρώτην πρὸς Τιμόθεον ἐπι-
στολὴν του. Ὁ Τιμόθεος ἦτο νέος, διω-
ρίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐπίσκοπος τῆς
Ἐφέσου· διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ
τὸ μὲν ποίμνιον προτρέπεται προθυμότε-
ρον νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὴν πνευματικὴν
ἀρχὴν τοῦ νέου ἐπισκόπου, αὐτὸν δὲ ἐν-
δυναμώνει ἐν τῇ πρὸς τοὺς αἵρετικούς δια-
μάχῃ του, οἵτινες ἤδη ἀνεφάνησαν ἐν τῇ
Ἐκκλησίᾳ.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΟΦΘΑΛΜΟΥ.

Ἡ αἴσθησις τῆς δράσεως εἶναι ἡ θαυ-
μασιωτέρα πάσι· ἄλλης. Διὰ ταύτης κυ-
ρίως προσκτώμεθα τὴν γνῶσιν τοῦ ἐξωτε-
ρικοῦ κόσμου. Ἡ ἔκτασις τῶν ἄλλων αἰ-
σθήσεων εἶναι ἀσυγκρίτως μικροτέρα. Ἡ
ἀφῆ δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ σώματός
μας. Ἡ γεῦσις δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
εἰμὴ εἰδός τι εἰδικῆς ἀφῆς, ἀβροτέρας καὶ
ἐκλεκτοτέρας. Ἡ ὄσφρησις ἀσκειῖται μόνον
περὶ τῶν ἡμῶν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, καὶ ἡ
ἀκοή περιορίζεται ὑπὸ τῆς ἀποστάσεως, εἰς
ἣν οἱ ἰσχυρότεροι ἤχοι παύουσι τοῦ νὰ
γίνωνται καταληπτοὶ εἰς τὴν αἴσθησιν ἡ-
μῶν. Ἄλλ' ἡ ὄρασις ἔχει τὸ μοναδικὸν
προνόμιον τοῦ ἐπεκτείνειν τὰς ἐργασίας καὶ
τὰς ἀπολαύσεις αὐτῆς πέραν τοῦ περιορι-
σμένου τούτου κύκλου. Οὐ μόνον αὕτη εἶ-
ναι ἡ ἀρχὴ τῆς κρίσεώς μας ἐπὶ τῶν περι-
κυκλούντων ἡμᾶς ἀντικειμένων, οὐ μόνον
ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὴν τε ἰδίαν καὶ τῶν
ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων θέσιν, ἀλλ' ἀκό-
μη, χάρις εἰς τὰς θαυμασίας ἀνακαλύψεις
ἀπαραμίλλου τέχνης, αὕτη ἀνακαλύπτει
νῦν ἀφ' ἑνὸς τὸ ἀπείρω μικρὸν ἀοράτου
κόσμου, ἀγνώστου ἐπὶ αἰῶνας, καὶ ἀφ' ἑ-
τέρου τὸ ἀπείρω μέγα τοῦ ἀστρικοῦ σύμ-
παντος. Ἀφ' ἑνὸς κατέρχεται εἰς τὸν ἀρ-
μονικὸν λαβύρινθον τῶν ἀτόμων καὶ ἀφ'
ἑτέρου ὑψοῦται εἰς ἀπροσίτους χώρας καὶ
ἐπισκέπτεται ἐν εἰδει κυριάρχου τ' ἀνεκ-
διήγητα θαυμάσια τῶν οὐρανῶν.

Θαυμάσιος ἔνεκα ταύτης τοῦ τῆς ἰσχύος
ὁ ὀφθαλμὸς μᾶς γοητεύει ἔτι καὶ διὰ τῆς
ιδιαιτέρας του καλλονῆς. Χωρὶς νὰ ὀμιλή-
σωμεν ἤδη περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μηχανισμοῦ
του, περὶ οὗ θέλομεν πραγματευθῆ μετ'
ὀλίγον, ἃς παρατηρήσωμεν ἐπὶ τινι στιγ-
μῇ τὴν ἐξωτερικὴν του ὄψιν. Δὲν ἐθαυ-
μάσετέ ποτε τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτους τοὺς
τοσοῦτον διαυγεῖς καὶ γλυκεῖς, τοὺς μέ-
λανας καὶ κεκαλυμμένους διὰ μακρῶν βλε-
φαρίδων, ἢ τοὺς κυανοῦς ὡς τὸ στερέωμα
καὶ βαθεῖς ὡς αὐτὸ, ἀκτῖνας ὧν ἡ ἄλλη-

λος εὐγλωττία εἶναι ἀκατανίκητος! Ἐὰν
τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ πί-
ναξ, ἐφ' οὗ ζωγραφίζονται αἱ ἐντυπώσεις,
αἱ κλίσεις ἢ οἱ πόθοι τῆς διανοίας, οἱ ὀ-
φθαλμοὶ εἶναι ἡ ἐστία καὶ τὸ φῶς τοῦ πί-
νακος τούτου καὶ ἐπὶ τοῦ κατόπτρου τού-
των ἐπιφαίνονται ἅπαντα τὰ αἰσθήματα
ὑφ' ὧν ἡ ψυχὴ μας ἐμπορεῖται.

Ὅταν ἡ ψυχὴ ἦναι ἤρεμος, λέγει ὁ *Buff-*
fon, ἅπαντα τοῦ προσώπου τὰ μέρη εὐ-
ρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀναπαύσεως· ἡ
σχέσις αὐτῶν, ἡ ἐνότης, τὸ σύνολον δη-
λοῦσιν ἔτι ἀρκοῦντως τὴν γλυκεῖαν ἁρμo-
νίαν τῶν διανοημάτων καὶ ἀποκρίνονται εἰς
τὴν γαλήνην τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἄλλ' ὅταν ἡ
ψυχὴ ταράσσεται, ἡ ἀνθρωπίνη μορφή καθί-
σταται ζῶσα εἰκὼν, εἰς ἣν τὰ πάθη ἀντα-
νακλῶνται μετὰ λεπτότητος ἅμα καὶ ἐνερ-
γείας, ἔνθα ἐκάστη κίνησις τῆς ψυχῆς
ἐκφράζεται διὰ μιᾶς γραμμῆς, ἐκάστη
πράξις δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, οὐ τινος ἢ
ζωηρὰ καὶ ταχεῖα ἐντύπωσης, προηγουμέ-
νη τῆς βουλήσεως, ἀποκαλύπτει ἡμῖν καὶ
καθιστᾷ καταφανῆ, διὰ παθητικῶν σημεί-
ων, τὴν εἰκόνα τῶν κρυφίων ταραχῶν μας.

Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς κυρίως, προσθέτει
ὁ μέγας φυσιοδίφης, ζωγραφίζονται καὶ εἶ-
ναι δυνατόν ν' ἀναγνωρισθῶσιν. Ὁ ὀφθαλ-
μὸς ἀνήκει εἰς τὴν ψυχὴν πλεῖστον παντὸς
ἄλλου ὄργανου· φαίνεται ἐγγίξων ἐκεῖ καὶ
λαμβάνων μέρος εἰς ἀπάσας τὰς ἐνεργεί-
ας αὐτῆς. Ἐκφράζει τὰ ζωηρότερα πάθη
καὶ τὰς θορυβωδέστερας συγκινήσεις, ὡς
καὶ τὰς γλυκυτέρας καὶ ἀβροτέρας διαθέ-
σεις· τὰς παριστᾷ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ αὐ-
τῶν, ἐν ὅλῃ τῇ καθαρότητι, οἷαι ἐγεννήθη-
σαν. Τὰς μεταφέρει διὰ ταχειῶν ὁδῶν μετα-
διδουσῶν εἰς ἄλλην ψυχὴν τὸ πῦρ, τὴν
ἐνέργειαν, τὴν εἰκόνα ἐκείνης, περὶ ἧς ὀ-
μιλοῦσιν. Ὁ ὀφθαλμὸς δέχεται καὶ ἀντα-
νακλᾷ συγχρόνως τὸ φῶς τῆς διανοίας καὶ
τὸ θάλαπος τοῦ αἰσθήματος· εἶναι ἡ αἴσθη-
σις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ γλῶσσα τῆς δια-
νοίας.

Τ' ἄτομα τὰ ἀμβλυωπεῦντα ἢ τὰ πά-
σχοντα ὑπὸ στραβισμού, στεροῦνται με-
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Θ')

γάλλως τῆς ἐξωτερικῆς ἐκείνης ἐκφράσεως
τῆς ψυχῆς, τῆς ἐδραζούσης κυρίως εἰς τοὺς
ὀφθαλμούς. Δὲν δύναται τις ν' ἀναγνωρίσῃ
ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτῶν εἰμὴ τὰ ἰσχυ-
ρὰ πάθη τὰ κινουντα τ' ἄλλα μέρη ἢ ἐκ-
φρασις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ λεπτότης τοῦ
αἰσθήματος μετὰ κόπου γίνονται κατα-
φανεῖς.

Ὁ κομψὸς συγγραφεὺς τῆς «Φυσικῆς
ἱστορίας» σκέπτεται λογικῶς ὅτι εἰμα-
θα τόσον ἰσχυρῶς εἰθισμένοι νὰ κρίνομεν
τὰ πράγματα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὥστε
δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ ἐκτιμήσωμεν
πόσον τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο ἐπηρεάζει τὰς
κρίσεις μας, ἔστω καὶ τὰς μᾶλλον σπου-
δαίας καὶ τὰς μᾶλλον ἐμβριθεῖς. Οὕτω
σχηματίζομεν ἰδέαν περὶ τινος ἀνθρώπου
ἐκ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ τῆς μὴδὲν ἐκ-
φραζούσης, καὶ κρίνομεν τότε ὅτι δὲν σκέ-
πτεται περὶ οὐδενός. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐ-
τὰ καὶ ἡ κόμμωσις ἐπηρεάζουσι τὴν κρίσιν
μας.

Ἡ ζωηρότης ἢ ἡ χαυνότης τῆς κινήσεως
τῶν ὀφθαλμῶν ἀπαρτίζει ἓνα τῶν κυρίων
χαρακτῆρων τῆς φυσιογνωμίας· ἡ χρῆσις
δὲ αὐτῶν συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ
τὸν χαρακτῆρα τοῦτον μᾶλλον διακεκρι-
μένον. Αἱ διάφοροι χρώσεις τῶν ὀφθαλμῶν
εἰσὶ τὸ βαθὺ χρυσοειδές, τὸ ὤχρον, τὸ χλο-
ερὸν, τὸ κυανοῦν, τὸ φαῖον καὶ τὸ φαῖον
μετὰ τοῦ λευκοῦ μεμιγμένον. Ἡ οὐσία τῆς
ἱριδος εἶναι χνοώδης καὶ διατεθειμένη κα-
τὰ νήματα καὶ κατὰ κροκκίδας. Τὰ νή-
ματα διεθύνονται πρὸς τὸ μέσον τῆς κό-
ρης, ὡς αἱ πρὸς τὸ κέντρον τείνουσαι ἀ-
κτῖνες. Αἱ κροκκίδες πληροῦσι τὰ μεταξὺ
τῶν νημάτων διάμεσα· καὶ ἐνίοτε καὶ τὰ
μὲν καὶ αἱ δὲ εἰσὶ διατεθειμένοι κατὰ τρό-
πον τόσον κανονικῶν, ὥστε κατὰ σύμπτω-
σιν εὐρέθησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τινῶν
ἀτόμων σχήματα φαινόμενα ὡς ἀντιγρα-
φέντα ἐκ γνωστῶν προτοτύπων. Τὰ νή-
ματα ταῦτα καὶ αἱ κροκκίδες συκρατοῦν-
ται διὰ διακλαδώσεων λεπτοτάτων καὶ
λίαν χαλαρῶν.

Αἱ συνηθέστεραι χρώσεις τῶν ὀφθαλμῶν

εἰσι τὸ χρυσοειδὲς καὶ τὸ κυανοῦν, καὶ κυριώτερον αἱ δύο αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Ὁ Βυρρὼν εἰκάζει ὅτι οἱ ὠραιότεροι ὀφθαλμοὶ εἰσὶν οἱ φαινόμενοι μέλανες ἢ κυανοί. Ἡ ζωηρότης καὶ τὸ πῦρ, ἅτινα ἀπαρτίζουσι τὸν κύριον χαρακτῆρα τῶν ὀφθαλμῶν, διαλάμπουσι μᾶλλον εἰς τὰς βαθείας ἢ τὰς ἐλαφράς παραλλαγὰς τῶν χρωμάτων. Οἱ μέλανες ὀφθαλμοὶ ἔχουσι λοιπὸν μεγαλειτέραν ἰσχὴν ἐκφράσεως καὶ μεγαλειτέραν ζωηρότητα. Ἄλλ' ὑπάρχει μεγαλειτέρα γλυκύτης καὶ ἴσως πλειότερα λεπτότης εἰς τοὺς κυανοὺς ὀφθαλμούς. Βλέπει τις εἰς τοὺς πρώτους πῦρ διαλάμπον ὁμοιομέτρως, διότι τὸ βᾶθος, ὅπερ φαίνεται ἡμῖν χροῶν ἐλικοειδῶν, ἀντανάκλα παντοῦ τὰς αὐτὰς ἀνταυγείας· ἀλλὰ διακρίνει τις τροποποιήσεις εἰς τὸ φθῆ τὸ ζωογονοῦν τοὺς κυανοὺς ὀφθαλμούς, διότι ὑπάρχουσι πολλαὶ παραλλαγὰι χρωμάτων, αἵτινες παράγουσι διαφόρους ἀνταυγείας.

Ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκφραστικοὶ χωρὶς νὰ ἔχωσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἴδιον χρῶμα φαίνονται συντεθειμένοι διαφόρως τῶν ἄλλων. Ἡ ἴρις δὲν παρουσιάζει ἢ παραλλαγὰς κυανοῦ ἢ φαιοῦ τοσοῦτον ἀσθενεῖς, ὥστε φαίνεται σχεδὸν λευκὴ εἰς τινὰ μέρη. Αἱ παραλλαγὰι τοῦ χρυσοειδοῦς, αἱ ἀπαντώμεναι, εἶναι τοσοῦτον ἐλαφραῖ, ὥστε μόλις διακρίνονται τοῦ φαιοῦ καὶ τοῦ λευκοῦ, ἐναντίον τῆς ἀντιθέσεως τῶν χρωμάτων τούτων. Τὸ καθ' ἡμᾶς εἶμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἡ καλλονὴ τῶν ὀφθαλμῶν δὲν συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὸ χρῶμα, οὔτε εἰς τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ λοιποῦ προσώπου ἁρμονίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκφρασίαν αὐτῶν.

Ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὧν ἡ χροῶς τῆς ἴριδος κλίνει πρὸς τὸ χλοερὸν. Ἡ χροῶς αὕτη εἶναι σπανιωτέρα τοῦ κυανοῦ, τοῦ φαιοῦ, τοῦ ὠχροῦ καὶ τοῦ βαθείου ὠχροῦ. Εὐρίσκονται τέλος ἄτομα, ὧν οἱ δύο ὀφθαλμοὶ δὲν εἶναι τοῦ αὐτοῦ χρωματος. Ἡ ποικιλία αὕτη, ἢ ἀπαντωμένη εἰς τὴν χροῶσιν τῶν ὀφθαλμῶν, εἶναι εἰδι-

κὴ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὸν ἵππον. Ἀπὸ τῆς ἐνίοτε καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς γαλῶν τινῶν. Εἰς τὰ πλείστα τῶν λοιπῶν ζώων, ἢ χροῶσις τῶν ὀφθαλμῶν ὅλων τῶν ἀτόμων εἶναι ἡ αὕτη. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν βοῶν εἶναι φαιοί, οἱ τῶν προβάτων ὑδατώδους χροῶσις, οἱ τῶν αἰγῶν τεροχρῶσις, κλπ. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις παρετήρησε τοῦτο, δι᾽ ἰσχυρίζεται ὅτι παρ' ἀνθρώποις οἱ φαιοὶ ὀφθαλμοὶ εἶναι οἱ καλλίτεροι, ὅτι οἱ κυανοὶ εἶναι οἱ ἀσθενέστεροι, ὅτι οἱ προέχοντες τῆς κόγχης δὲν εἶναι προικισμένοι διὰ τὴν αὐτὴν ὀξυδερκίαν, δι' ἧς οἱ μὴ προέχοντες, ὅτι οἱ μελανόχροες δὲν ὀρῶσιν ἐξίσου καλῶς ἐν τῷ σκότει, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι.

Καὶ τοὶ ὀφθαλμοὶ φαίνεται κινούμενοι ὥστε εἴλετο ἐκ διαφόρων μερῶν, δὲν ἔλκει ὅμως εἰμὴ κυκλικὴν τινὰ κίνησιν περὶ τὸν ἄξονά του, δι' ἧς ἡ κόρη φαίνεται προσεγγίζουσα ἢ ἀπομακρυνομένη τῶν γωνιῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀνυψουμένη ἢ καταβιβαζομένη. Οἱ δύο ὀφθαλμοὶ εἶναι πλησιέστεροι ἀλλήλων παρ' ἀνθρώπων ἢ παρὰ τοῖς λοιποῖς τῶν ζώων. Τὸ διάμεσον διάστημα εἶναι μάλιστα τοσοῦτον μέγα εἰς τὰ πλείστα τῶν εἰδῶν τῶν ζώων, ὥστε δὲν δύνανται ταῦτα νὰ ἴδωσι τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον διὰ τῶν δύο ὀφθαλμῶν συγχρόνως, ἐὰν ἡ ἀπόστασις ᾖ μικρά.

Ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν τέλος μετὰ τοῦ Buffon ὅτι μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς τὰ μέρη τοῦ προσώπου τὰ συντελοῦντα μᾶλλον εἰς τὸ νὰ διακρίνωσι τὴν φυσικογνωμίαν εἶναι αἱ ὀφρυεῖς. Ἐπειδὴ εἶναι διαφόρου φύσεως τῶν ἄλλων μερῶν, καθίστανται μᾶλλον καταφανεῖς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως καὶ πλήττουσι τοὺς ὀφθαλμούς πλεῖον παντὸς ἄλλου χαρακτῆρος. Αἱ ὀφρυεῖς εἶναι ἢ σκιὰ τῆς εικόνας, ἢ ἀποκαλύπτουσα τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα. Καὶ αἱ βλεφαρίδες φέρουσι τὸ ἀποτελεσμά των. Ὅταν ᾖ μακρὰι, οἱ ὀφθαλμοὶ φαίνονται ὠραιότεροι καὶ τὸ βλέμμα γλυκύτερον. Μόνος ὁ ἀνθρώπος καὶ ὁ πίθηκος ἔχουσι βλεφαρίδας εἰς τὰ δύο βλέφαρα· τὰ λοιπὰ τῶν ζώων δὲν ἔχουσι

τριάκτις εἰς τὸ κατώτερον· καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον τὸ κατώτερον βλέφαρον ἔχει ἀσυγκρίτως ὀλιγωτέρας τοῦ ἀνωτέρου. Αἱ ὀφρυεῖς ἔχουσι μόνον δύο κινήσεις, ἐξαρτωμένας ἐκ τῶν μετωπικῶν μυῶν, μίαν δι' ἧς ὑψοῦνται καὶ ἄλλην δι' ἧς συσπῶνται καὶ καταβιβαζόνται προσεγγίζουσαι ἀλλήλας. Τὰ βλέφαρα χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζωνται τοὺς ὀφθαλμούς καὶ νὰ κωλύωσι τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ κερατίου. Τὸ ἀνώτερον βλέφαρον ἀνυψοῦται καὶ καταβιβαζέται, τὸ κατώτερον δὲν ἔχει εἰμὴ δύο κινήσεις· καὶ μολονότι αἱ κινήσεις τῶν βλεφαρῶν ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς βουλήσεως, δὲν εἶναι τις κύριος νὰ κρατῆ αὐτὰ ἀνυψωμένα ἐὰν ὁ ὕπνος ἐπέιγῃ ἢ οἱ ὀφθαλμοὶ ᾖναι κεκοπιανότες.

Ὅσον θαυμάσιον μηχανισμόν πρὸς προστασίαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ οἶαν πρόνοιαν θαυμάζει τις εἰς τὴν καλὴν ταύτην μητέρα τὴν φύσιν καὶ ὅταν ἐπιπεριόριζται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν παρατήρησιν! Ἄλλὰ τὴν καλλονὴν τῶν ὀφθαλμῶν δὲν συνιστᾷ τὸ μέγεθος ἢ τὸ σχῆμα τοῦ σχίσματος τῶν βλεφαρῶν ἢ ἡ παραλλαγὴ τῶν ὀφθαλμῶν. Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ κυριώτερος χαρακτῆρ τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι ἡ ἐκφρασις. Διότι τὸ βλέμμα ὁμιλεῖ ἀληθῶς, ζωογονεῖται, καθίσταται φλογερὸν ἢ χαῦνον, λάμπει ἢ κρύπτεται ἀπὸ ὑγρῶν κάλυμματα, ὑψοῦται πρὸς τὴν ἔμπνευσιν ἢ διερευνᾷ τὰ βᾶθη ἀναλόγως τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν ἡ ψυχὴ κατέχεται. Οὕτως εἰς τὴν ἐκφρασίαν ταύτην ἀνακαλύπτει τις τὴν καλλονὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Σχήματα, παραλλαγὰ καὶ χροῶσις ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τοῦ φωτός τῆς ψυχῆς. Ἐγνωρίσαμεν ὀφθαλμούς σφαιρικούς ἐν γαλήνῃ ὑπ' οὐδενὸς ἐκρίνοντο προσοχῆς ἄξιον, ἀλλ' οἵτινες ζωογονοῦμενοι ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς εὐγλωττίας, ἐνώπιον τῆς ὁποίας τὸ πᾶν ἐκλείπει, παρῆναι εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ῥήτορος βοήθειαν ἀδόκητον καὶ συνεκίνουσι τὰς συνειδήσεις ἢ παρέσυρον τ' ἀκροατήριον εἰς σφαίραν, ἢν ὁ λόγος, εἰς ἐκείνους ἀφειθείς, δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ.

Δὲν θὰ ἐπανελάθωμεν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπινου βλέμματος· μετ' ὀλίγον θὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἄδυτον, ἐντὸς οὗ μορφοῦνται αἱ ἀντιλήψεις. Ἄλλὰ πρὶν ἢ χωρήσωμεν εἰς πᾶσαν περιγραφὴν, εἶναι δίκαιον νὰ θαυμάσωμεν τὴν πρόσσφιν τοῦ νοός. Ἄλλως δὲ ἐπειδὴ θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ θαυμασίων, πῶς νὰ μὴ ἐκπληθῶμεν ὑπὸ τοῦ πρώτου τούτου θαύματος τοῦ βλέμματος τῆς ψυχῆς διὰ τῶν δύο τούτων θυρίδων τοῦ προσκείρου σκηνώματος; Ἐκλησημονήσαμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι πράγματι ἡ ψυχὴ διέρχεται τῆς θυρίδος, διότι τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, δι' οὗ ὄρωμεν, οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἐκτύλιξις τοῦ ἐγκεφάλου, τοῦ νευρικοῦ τούτου κέντρου, ἐνθα ἐδρεύουσι καὶ λειτουργοῦσιν αἱ ἰδέαι ἡμῶν ἐν τῷ μυστηρίῳ πλάσεως ἀνεξερευνητοῦ.

ΠΕΡΙ ΥΦΗΣ ΤΟΥ ΟΦΘΑΛΜΟΥ.

Ἐξ ὅλων τῶν αἰσθήσεων, ἔλεγε κληρικὸς τις θαυμαστῆς τῆς φύσεως (Louis Cousin-Despréaux), ἡ ὄρασις προμηθεύει εἰς τὴν ψυχὴν τὰς ταχύτερας καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένας ἀντιλήψεις. Εἶναι ἡ πηγὴ τῶν πλουσιωτέρων θησαυρῶν τῆς φαντασίας, καὶ εἰς ταύτην κυριῶς ὀφείλομεν τὰς ἰδέας τοῦ καλοῦ, τῆς τάξεως καὶ τῆς κοινῆς ἐνότητος, καὶ εἰς αὐτὴν ἐπι τὴν ποικιλίαν τῶν ἀντικειμένων, ἐξ ὧν συντίθεται.

Δυστυχεῖς σεις οὐκ σκληρὰ τύχη ἀπεστέρησεν ἐκ γενετῆς τὴν χρήσεως τὴν δόξασις! Φεῦ! Ἡ ὠραιότερα ἡμέρα δὲν διαφέρει διὰ σᾶς τῆς βραχυτέρας νυκτός! Οὐδέποτε τὸ φῶς δὲν προξενεῖ τὴν χαρὰν ἐν ταῖς καοδίαις σας. Δὲν τὸ βλέπετε ποσῶς νὰ πιζῆ εἰς τὸ στίλβον μίλτωμα τὴν πρᾶξιν, εἰς τὸ ποικίλον πτέρωμα πτηνοῦ, εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς οὐράνιον τόξον. Δὲν παρατηρεῖτε ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ὀρέων τοὺς λόφους ἐστεμμένους δι' ἀμπέλων, τὰς κοιλάδας κεκαλυμμένας ὑπὸ χρυσοῦ θέρους, τοὺς λειμῶνας κεκοσμημένους ὑπὸ γελοῦσ-

σης χλόης καταβρεομένης ὑπὸ ποταμῶν ὀφιοειδῶς βρινόντων, οὔτε τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων τὰς διεσπαρμένας τῆδε καχεῖτε ἐπὶ τοῦ μεγάλου τούτου πίνακος Δὲν περιάγετε τὸ βλέμμα σας ἐπὶ τοῦ ἀπείρου ὠκεανοῦ καὶ οἱ ἀναριθμηταὶ ἐκεῖνοι λεγεῶνες τοῦ στρατοῦ τῶν οὐρανῶν εἶναι ὡς νὰ μὴν ὑπῆρχον δι' ὑμᾶς. Ἡ πυκνὴ σκοτία, ἣτις αἴς περικαλύπτει, δὲν αἴς ἐπιτρέπει ν' ἀπολαύσητε τῆς μελέτης τοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲ νὰ ἐκτιμήσητε ἐν αὐτῷ ὅ,τι ἡ φύσις ἔχει μέγιστον ἢ σείς ἔχετε πολυτιμώτερον. Ἀλλ' ὅποια ἀποζημιώσεις ἐπιφυλάσσονται ὑμῖν εἰς τὸ μέλλον!

Οὕτω νόμιμον αἰσθημα οἴκτου δέον ν' ἀποβρῆ τῆς καρδίας ἡμῶν, θεωμένων τὴν θλιθεράν τύχην τῶν ἐκ γενετῆς τυφλῶν. Ὁ ὀφθαλμὸς ὑπερβαίνει ἀπειράκις ἅπαντα τὰ ἔργα τῆς ἀνθρωπίνου βιομηχανίας. Ἡ ὑφὴ αὐτοῦ εἶναι τὸ καταπληκτικώτερον ἐξ ὅσων ἡ ἀνθρώπινος διάνοια ἐγνώρισεν.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν πρώτοις τὰ ἐξωτερικὰ μέρη αὐτοῦ ὑπὸ τίνων γαλακωμάτων, τίνων δαυρωμάτων οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἐπροικίσθησαν! Ἐτοπιθετήθησαν ἐν τῇ κεφαλῇ εἰς ὠρισμένον βάθος καὶ περιεκυκλώθησαν ὑπὸ ὀστέων στεροτομάτων ὅπως μὴ τραυματίζονται εὐκόλως. Αἱ ὀφθαλμοὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ διατήρησιν αὐτῶν. Αἱ τρίχες, αἱ σχηματίζουσαι τὸ τόξον τοῦτο ἀνωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ, κωλύουσι τὸν ἰδρῶτα τοῦ μετώπου νὰ εἰσέρχεται ἐν αὐτοῖς.

Τὰ βλέφαρα εἶναι πάντοτε ἔτοιμα ὅπως βοηθήσωσιν αὐτοῖς, καὶ ἐπειδὴ κλείονται ἐπερχομένου τοῦ ὕπνου, κωλύουσι τὴν ἐνεργίαν τοῦ φωτὸς τοῦ νὰ διαταράξη τὴν ἀνάπαυσιν ἡμῶν. Αἱ βλεφαρίδες, ἐνῶ προσθέτουσιν εἰς τὴν καλλονὴν, μᾶς προστατεύουσι ἀπὸ τοῦ ἀπλέτου φωτός. Ἀποκλείουσι τὸ περισσεῦον φῶς καὶ ἀναχαιτίζουσι καὶ τὸ ἐλάχιστον μῦρον κόνεως, ὑφ' οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἠδύναντο νὰ προσβληθῶσιν. Ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ὑφὴ τοῦ ὀργάνου τούτου εἶναι ἔτι θαυμασιωτέρα.

Ὁ βολβὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι σχεδὸν σφαιρικὸς, 25 χιλιοστομέτρων διαμέτρου περίπου. Ἐάν ἀρχίσωμεν τὴν ἐξέτασιν ἡμῶν ἐκ τοῦ προσθίου καὶ ἐξωτερικοῦ μέρους, παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ἀμέσως ὑπὸ τὰς βλεφαρίδας τὸν κεράτιον ὑμένα ἐντελῶς διαφανῆ. Οὗτος εἶναι προέκτασις τοῦ σκληροῦ καὶ παχὺς ἐξωτερικὸς περιβλήματος τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ καλουμένου σκληρωτικοῦ. Ὁ κεράτιος εἶναι ἀρκετὰ σκληρὸς ἐκ φύσεως ὅπως παρέχη ἰσχυράν ἀντίστασιν εἰς τὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ προσβολάς.

Ἀμέσως ὑπὸ τὸν κεράτιον καὶ εἰς συνάφειαν μετ' αὐτοῦ εἶναι τὸ ὕδατῶδες ὕγρον, ὕγρον διαφανὲς κατέχον μόνον μικρὸν τι μέρος τῶν προσθίων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐρχεται κατόπιν ἡ Ἴρις, δίσκος κυκλοτερῆς διάτρητος κεντρικῇ ὀπῇ καὶ κεκρωσμένος διαφόρως κατὰ τὰ διάφορα ἄτομα τὸ κεντρικὸν τοῦτο τμήμα εἶναι ἡ κόρη. Ἡ κόρη δὲν εἶναι λοιπὸν ὑλικόν τι, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ τὸναντίον εἶναι ἑλλειψίς οὐσίας, εἶναι τμήμα καὶ τὸ τμήμα τοῦτο εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον μέγα, ἀναλόγως τῆς ποσότητος τοῦ πλῆτοντος τὸν ὀφθαλμὸν φωτός, διότι ἡ Ἴρις ἀπολαύει τῆς παραδόξου ιδιότητος τοῦ συστέλλεσθαι καὶ διαστελλεσθαι κατὰ λόγον τῆς ποσότητος τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, ὅπως ὁ ὀφθαλμὸς μὴ δέχηται ποτὲ ἄπλετον ἢ ἀνεπαρκῆς φῶς. Διὰ τοῦ ποικίλοντος τούτου τμήματος, τῆς Ἴριδος, αἱ φωτειναὶ ἀκτίνες εἰσχωροῦσιν εἰς τὸν ὀπισθεν κείμενον σκοτεινὸν θάλαμον. Φακὸς ἀμφίκυρτος εὑρεταὶ ἐκεῖ, ὅπως δέχεται τὰς ἀκτίνες ταύτας· οὗτος δ' εἶναι ὁ κρυσταλλῶδης φακός.

Ἄπαν τὸ ὀπίσθιον μέρος, ἀπὸ τοῦ φακοῦ τούτου μέχρι τοῦ βάθους τοῦ ὀφθαλμοῦ, πληροῦται διὰ μάζης πικτώδους, διαφανοῦς, ὁμοιοζούσης τῷ διαφανεῖ λευκώματι ὠμοῦ ὠοῦ καὶ καλομένης *υελῶδες ὕγρον*.

Τέλος εἰς τὸ βάθος τοῦ ὕγρου τούτου καὶ ἀντικρὺ τῆς κόρης ὑπάρχει ὁ ἀσφόδερτος καὶ σημαντικώτερος πάντων χιτῶν,

χρησιμεύων εἰς τὸ νὰ δέχεται τὰς εἰκόνας καὶ ὅστις συγκοινωνῶν μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου μεταδίδει αὐτῷ τὴν ἀντίληψιν. Οὗτος εἶναι ὁ ἀμφιβληστροειδής, ἐκτύλιξις δηλ. τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου. Βλέπει τις λοιπὸν ὅτι ἄνευ μεταφορᾶς, ὡς ἐλέγομεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, αὐτὸς οὗτος ὁ ἐγκέφαλος ἐξέρχεται διὰ τῆς θυρίδος. Ἡ προέκτασις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς στρωνοῦει ἅπαν τ' ὀπίσθιον καὶ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἶτα ὁ ὀφθαλμὸς περιβάλλεται ὑπὸ δευτέρου ὑμένας, τοῦ *χοροειδοῦς*, ἐμπεποτισμένου διὰ μελαίνης ὑφῆς προσωρισμένης εἰς τὸ ν' ἀπορροῖα ἅπασας τὰς μὴ χρεσίμους εἰς τὴν ἔρασιν ἀκτίνας. Ἐρχεται τέλος ὁ σκληρωτικὸς ἐνούμενος μετὰ τοῦ κεράτιου, ἐξ οὗ ἀρχίσωμεν τὴν περιγραφὴν.

Ὁ κρυσταλλῶδης φακός, δι' οὗ διέρχονται ἅπαντα αἱ φωτειναὶ ἀκτίνες, ὅπως καταλήξωσιν εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ, δύνανται μετὰ θαυμασίας δυσκολίας νὰ τροποποιήσῃ καθ' ἑκάστην στιγμὴν τὴν κυρτότητά του, εἰς τρόπον ὅστε νὰ προσαρμόζηται ὡσαύτως εἰς τὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ σχηματίξῃ εἰκόνα καθαρὰν εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ. Ἀλλὰ πῶς δύνανται εἰς τὸ ἐννοῆσθαι ὅτι τὸ ὀργανικὸν τοῦτο κρυσταλλὸν δύνανται νὰ ἐξογκοῦται καὶ συστέλλεται οὕτω κατὰ βούλησιν; Χωρὶς νὰ ἐννοήσωμεν τὸ δυνατόν τούτου πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὑφὸν μᾶλλον καταπληκτικὴν τῆς πράξεως ταύτης. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὁ φακοειδὴς οὗτος ὀγκίσκος δὲν ἀπαρτίζεται ἐξ ἑνὸς μόνου τεμαχίου, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ σωρείας λεπτῶν πεταλιδίων, διαφανῶν, ἀλλεπαλλήλων, τοσοῦτω λεπτῶν, ὅστε πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις χίλια τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὅπως φθάσῃ εἰς τὸ πάχος τοῦ ὄνυχος καὶ ὅτι πράγματι ὁ κρυσταλλῶδης φακός περικλείει ἐξ αὐτῶν 5,000,000 περίπου. Ἡδὴ αὐτὰ ταῦτα τὰ πεταλίδια εἶναι συντεθειμένα ἐκ μικρῶν τεμαχίων συνηρμοσμένων τὸ μὲν πρὸς τὸ δέ, καὶ ἡ κίνησις τῶν τεμαχίων τού-

των συντελεῖ εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἐσωτερικὴν εὐκίνησιν τοῦ διαφανοῦς τούτου φακοῦ. Εἶναι ἐκ τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων πλάσεων, αἵτινες διέρχονται ἀπαρατήρητοι καὶ ἐξ ὧν τὸ ἔργον τῆς φύσεως εἶναι πλήρες.

Διὰ τῆς εὐφυοῦς καὶ ἀπαραμίλλου ταύτης ὑφῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τῆς δικαιοδασίας τῆς ὕλης εἰς ἐκείνην τὴν διανοίαν. Εἰσὶ προσιτὰ τῷ πνεύματι ἡμῶν καὶ ἐφάπτονται, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ, ὡς εἰ μὴ ἐχωρίζοντο ὑπ' οὐδενὸς διαστήματος. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος ἐνδίδει εἰς ὄλους τοὺς ὄρους. Ἐνεκεν αὐτοῦ τούτου καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν προσαρμόζεται εἰς τὰς ποικιλίας τοῦ φωτός, ὡς καὶ εἰς ἐκείνας τῆς ἀποστάσεως, καὶ, πρᾶγμα ὅπερ οὐδὲν ὄργανον χειροποίητον δύναται νὰ κατορθώσῃ, γνωρίζει νὰ διακρίνη εἰς τὰς μεγαλειτέρας γνωστάς ἀποστάσεις τὴν ὀρατὴν φύσιν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων τοσοῦτον καλῶς, ὅσον καὶ τοὺς μικροτέρους τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας. Ὅπως ἔγραψεν ὁ Brewster, τὸ καταπληκτικὸν τοῦτο ὄργανον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ φρουρὸς ὁ φυλάκτων τὴν μεταξὺ τῶν κόσμων τῆς ὕλης καὶ ἐκείνων τοῦ πνεύματος διάβασις, καὶ δι' οὗ ἀνταλλάσσονται ἅπαντα αἱ διακοινώσεις των. Τ' ὀπτικὸν νεῦρον ἐστὶν ἡ αἰθῆσις δι' ἧς τὸ πνεῦμα ἀντιλαμβάνεται ὅ,τι ἡ φύσις ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, καὶ δι' ἧς αὕτη μεταφέρει ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ταύτης πινακίδος τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς πλάσεις αὐτῶν.

Ἡ πορεία τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τῶν διερχομένων διὰ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι τοιαύτη, ὅστε ἕνεκα τῆς διασταυρώσεώς των ἡ εἰκὼν τῶν ἀντικειμένων ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς σχηματίζεται ἀνέστραμμένη. Δὲν δεχόμεθα λοιπὸν τὴν φωτεινὴν ἐντύπωσιν τῶν ἀντικειμένων ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτῶν καταστάσει, ἀλλ' ἐν ἀντιθέτῳ. Ὅ,τι ζωγραφίζεται ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἄνω, εὐρίσκειται πράγματι κάτω, καὶ τ' ἀνάπαλιν

Τούτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὸν κρυσταλλώδη φακόν, διότι καὶ τούτου ἔλλείποντος θὰ ὑπῆρχεν ἐπίσης, ἀλλ' εἰς τὴν σμικρότητα τῆς κόρης. Δύναται τις νὰ κάμη τὸ πείραμα ὅσον συχνὰ βούλεται. Ἄρκει πρὸς τούτο νὰ σχηματίσῃ δύο μικρὰ τρήματα ἐπὶ παραθυροφύλλου τῆς θύρας ἐκτεθειμένης εἰς τοπεῖον φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Τὸ τοπεῖον τούτο θὰ διαγραφῇ ἐν σμικρῷ καὶ ἀνεστραμμένον εἰς τὸν κεκλεισμένον θάλαμον.

Δεχόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς τὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου ἀνεστραμμένην. Κάλιστα! Ἄλλὰ πῶς συμβαίνει, ὥστε νὰ μὴ παρατηρῶμεν τούτο καὶ νὰ νομίζωμεν ὅτι βλέπομεν πᾶν πρᾶγμα εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ θέσιν; Οἱ φυσιολόγοι καὶ οἱ φυσικοὶ εὗρισκονται διηρημένοι ὡς πρὸς τούτο· οἱ μὲν, καὶ ὁ Βυρρῶν ἐκ τούτων, παρεδέχθησαν ὅτι καθ' ἕξιν καὶ ἀληθῆ ἀγωγὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀνωρθώσαμεν τ' ἀντικείμενα ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν. Ἄλλοι, καὶ ὁ K. Aembert ἐκ τούτων, γνωμοδοτοῦσιν ὅτι ἀναφέρονται τὴν πραγματικὴν θέσιν τῶν ἀντικειμένων εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀκτίνων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκπεπομένων, καὶ ὅτι τῶν ἀκτίνων αὐτῶν διασταυρουμένων ἐπὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ, ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει τὰς ἀκτίνων ταύτας ὡς μὴ διασταυρουμένας. Ἄλλοι ἐξέφρασαν τὴν ἰδέαν ὅτι διασταυροῦνται δις καὶ οὕτως ἀνορθοῦνται. Ἄλλοι τέλος, μεταξὺ τῶν ὁποίων μνημονεύομεν τὸν φυσιολόγον Müller, ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἐπειδὴ βλέπομεν τὰ πάντα ἀνεστραμμένα, καὶ οὐχὶ ἐν μόνον ἀντικείμενον, στεροῦμεθα ὁμοῦ συγκρίσεως. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τῆς ἐντυπώσεως ἀπαξ παραχθείσης, ὁ ἀμφιβληστροειδὴς μεταβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὴν γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, αἵτινες προσβάλλουσιν ἕκαστον τῶν σημείων τῆς διαπλάσεως τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Τ' ἀντικείμενα φαίνονται ὀρθὰ, διότι βλέπομεν ἕκαστον τῶν σημείων αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τῶν ἐντυπωμένων ἐπὶ

τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Ἡ παραχθεῖσα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ εἰκὼν δὲν εἶναι εἰκὼν ἣν βλέπει τις. Πράγματι λοιπὸν δὲν βλέπομεν τ' ἀντικείμενα ἀνεστραμμένα, διότι δὲν βλέπομεν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἡμῶν. Αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν δέχονται ἐντύπωσιν τινα καὶ αὕτη ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀντικειμένων.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ εἰκόνες εἰσὶν ἀνεστραμμέναι εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀφθαλμοῦ. Δύναται τις νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου λαμβάνων ὀφθαλμὸν βοῆς, οὐτινος ἀφρηθῆ μέγος τοῦ σκληρωτικοῦ, ὅπως καταστῆ διαφανέστερος, καὶ βλέπων διὰ μέσου φλογὸς λυχνίας ἢ κηροῦ, ὅτε θὰ ἴδῃ τὴν φλόγα ταύτην ἀνεστραμμένην.

Ἡ συνήθης ἀπόστασις τῆς εὐκρινοῦς δρασσεως ἐστὶ κατὰ μέσον ὄρον 30 ὑφεκατομέτρων διὰ τὰ μικρὰ ἀντικείμενα, ὡς π. χ. διὰ τὸ κείμενον βιβλίου. Ἄλλ' ἴσως ἐπὶ γῆς δὲν ὑπάρχουσι δύο ὀφθαλμοὶ ὁμοίως δυνάμεις (ἰσχύμη καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου, διότι σπάνιον εἶναι ὥστε καὶ οἱ δύο ὀφθαλμοὶ ἡμῶν νὰ ᾖναι ἀκριβῶς τῆς αὐτῆς δυνάμεως). Ὑπάρχουν ἄτομα ἅτινα ὀφείλουσι νὰ πλησιάσωσι τὸ βιβλίον εἰς 20 15 10 ἢ καὶ ὅ ὑφεκατομέτρων ἀπόστασιν καὶ μείον ἀκόμη ὅπως διακρίνωσι τοὺς χαρακτῆρας. Δίδεται τ' ὄνομα *μυωπία* ἐκ τοῦ μύειν τοῦς ὀφθαλμοῦς εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐκείνην τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἣτις προκύπτει ἐκ μεγάλης κυρτότητος τοῦ κερατίου καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ καὶ ἣν διορθοῦσι διὰ διόπτρων ἐξ ὑέλων ἀμφικόλων. Ἄλλα ἄτομα ὀφείλουσι ἀντιθέτως ν' ἀπομακρύνωσι τὸ βιβλίον εἰς 40, 50, 60 ὑφεκατομέτρων ἀπόστασιν καὶ πλείον ἔτι. Ἡ διαμόρφωσις αὕτη τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκλήθη *πρεσβυωπία*, καὶ αἷτιον ταύτης εἶναι ἡ ἐπιπέδωσις τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ. Διορθοῦται λοιπὸν διὰ τῆς χρήσεως διόπτρων ἐξ ὑέλων ἀμφικύρτων. Ἡ μυωπία ἀπαντᾶται μᾶλλον εἰς νέα ἄτομα ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τις εἰς τὴν ἡλικίαν ἢ κυρτότητος τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐλαττοῦται, καὶ ἐκ τούτου ἡ λέξις *πρεσβυωπία* ἐτυμολογεῖται

ἐκ τῆς λέξεως *πρεσβύτης*. Οὕτω δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ δράσις τῶν μυῶπων βελτιοῦται ἐν γένει καθ' ἣν ἡλικίαν αἱ ἄλλαι δράσεις ἐξασθενοῦσι.

Συνήθως ὀφθαλμὸς ὑγιεῖς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις βλέπει καθαρῶς μέχρι τοῦ ἀπείρου. Οὕτως ὁ γύρος τῆς σελήνης φαίνεται εἰς αὐτὸν καθαρῶς διατετυχημένος. Τοιοῦτοι ὁ φθαλμοὶ ὑπάρχουσι μᾶλλον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἢ ἐν τῇ πραγματικότητι.

Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις ἄνθρωποι βλέποντες συγκεχυμένως εἰς πᾶσαν ἀπόστασιν. Οὗτοι εὐτυχῶς εἰσὶ σπάνιοι. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τούτων ἐδόθη τ' ὄνομα *ὑπερμετροπία*.

(Ἐκ τοῦ περὶ ὀπτικῆς συγγραμμάτιου τοῦ F. Marion).

ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΗΦΑΙΣΤΕΙΩΝ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. BONTZIDOU).

Τὰ ἡφαίστεια, ὡς πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς τὸν ἄνθρωπον μετὰ σοβαρᾶς καλλονῆς καὶ ἐν ταύτῳ μετὰ ἀκαταμαχῆτου ἰσχύος, ἐπέδρασαν ἰσχυρῶς καὶ πρὸ πολλοῦ ἐπὶ τῆς φαντασίας τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τούτο ἡ ἀρχαιότης εἰσήγαγεν αὐτὰ εἰς τὸν κύκλον τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων. Οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν μετὰ θρησκευτικοῦ φόβου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον λίαν μακρόθεν τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα συνέβαινον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Αἴτνης, τοῦ μόνου ἐνεργοῦ Ἠφαιστείου τὸ ὁποῖον ἐγίνωσκον τότε, καὶ τοῦ ὁποῖου ὁ κρατὴρ ἐφαίνετο ὅτι εἶναι ἡ πύλη τῆς εἰσόδου τοῦ ὑπογείου κόσμου. Λίαν εὐφυῆς ἦτο ἡ ἐπινόησις ἐκείνη τοῦ Ἠφαίστου ἰδρύσαντος τὸ ἐργαστήριόν του ἐν τῷ ὄρει καὶ ἐκπέμποντος ἐκ τοῦ σιδηρείου του λαμπροῦς σπινθήρας ὅτε κατεσκεύαζε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διός.

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γεωλογίᾳ ἐπὶ πολλῶν χρόνων ἐνέμενον εἰς τὰς ἐντυπώσεις τῆς φαντασίας, καὶ ἡ ἐρμηνεῖα τῶν ἡφαιστειῶν

ἠκολούθησε τὰς μεταβολὰς τῶν ἐπιστημονικῶν συστημάτων μὴ σταθερὰ ἐπὶ τῆς ζητήσεως βεβαίων γεγονότων.

Ἡ ἀρχαιότερα γεωλογικὴ σχολή, ἡ τοῦ Βέρνερ, ἐθεώρησε τὴν ἐνεργειαν τῶν ἡφαιστειῶν ὡς τὸ ἐπακολούθημα μεγάλου ἐμπρησμοῦ, εἴτε στρωμάτων γαιανθράκων, εἴτε ἄλλων καυσίμων οὐσιῶν ὑπογείων, ἐμπρησμοῦ, ὁ ὁποῖος βοηθούμενος ὑπὸ περιστάσεων τινῶν ἠδύνατο ν' αὐξήσῃ καὶ καταναλώσῃ βραδέως τὰ ὑπὸ τὴν γῆν συσσωρευμένα ἀποταμιεύματα.

Αὕτη ἡ ἀπλή ἐρμηνεῖα ἠδύνατο φανερῶς νὰ συμφωνήσῃ μόνον μετὰ τῶν γεωλόγων οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε εἶχον δοκιμάσει τὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας πορήγαγεν ἔκρηξις τις θεωρηθεῖσα ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τὰ ἐνεργὰ ἡφαιστεια μόνον ἐξ ἀκοῆς. Οὕτω τὰ ἡφαιστεια δὲν ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς ὅτι συνιστῶσι μίαν τῶν οὐσιωδῶν συνθηκῶν τῆς ἀναπτύξεως τῆς γῆς, ἀλλ' ἐθεωροῦντο ὑπ' αὐτῶν ὡς φαινόμενα φυσικὰ, τὰ ὁποῖα ἐπιπολαίως ἐρμηνεύονταν.

Τὰ ἡφαίστεια ἔχουσιν ὅλως διάφορον σημασίαν εἰς τὸ γεωλογικὸν σύστημα τοῦ «πλουτωνισμοῦ». Ἀνεγνωρίσθη ἡ σπουδαιότης αὐτῶν διὸ ἐξαιρετικὸν θέσιν κατέχουσιν ἐν τούτῳ τῷ συστήματι.

Ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἀρχεγονόου καταστάσεως καὶ ἐκ τῆς διαπύρου τήξεως τῆς σφαιρας ἐθεώρουν πρὸ πάντων τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ὑποκειμένην εἰς αὐξοῦσαν ἀπόψυξιν καὶ στερεοποίησιν. Ὁ βευστὸς κεντρικὸς ὄγκος περικυκλούμενος ὑπὸ φλοιῦ στερεοῦ ἐπανίστατο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἀνύψου τὸν στερεὸν φλοῖον, καὶ διηύθουε τὰ στρώματα αὐτοῦ μέχρις οὗ γιγαντιαῖόν τι χάσμα σχηματίζεν δώση δίοδον εἰς τὴν ἕλιν. Οἱ πυρῶδεις ὄγκοι διέφευγον ἐν μεγάλῃ ποσότητι καὶ ὑψοῦντο εἰς μεγάλα ὕψη ὑπὲρ τὴν γῆν.

Οὗτοι οἱ βευστοὶ ὄγκοι, τοὺς ὁποῖους ἡ ἀπόψυξις μετέβαλλεν εἰς πέτρας, παρήγον διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως αὐτῶν ἀπείρους

σειράς ὁρέων κατεχόντων πολλὰς λεύγας μήκους καὶ ἐχόντων κορυφὰς ὑψομένης εἰς ὕψη πολλῶν χιλιάδων μέτρων.

Αἰετικαίαι περὶ τῆς αἰτίας ἢ ὁποῖα παρήγαγε τὰς ἐκρήξεις τῆς βρευτῆς ὕλης διὰ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς σφαίρας, εἶναι λίαν ποικίλαι· ἢ ἔχουσα δὲ πλείονας ὁπαδοὺς εἶναι τὸ θεωρεῖν τὴν διηνεκῆ ἀπόψυξιν τῆς γῆς ὡς αἰτίαν τῆς ἀναβάσεως τῆς βρευστῆς ὕλης τῆς περιεχομένης ἐν τοῖς σπλάγχνοις αὐτῆς. Κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν νέα στρώματα στερεοποιημένα ἀπετίθεντο ἐντὸς τοῦ ἤδη στερεοῦ φλοιοῦ καὶ περιώριζον οὕτως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ διάστημα τὸ περιέχον τοὺς ἐκπεπωρωμένους καὶ βρευστοποιημένους ὄγκους. Ὅσα μᾶλλον οὗτοι οἱ ὄγκοι συνεθλίβοντο, τόσῳ ἢ ἀντίστασις καὶ ἢ ὀλίφις τὴν ὁποῖαν ἐπέφερον ἐπὶ τοῦ καλύμματος, τοῦ καλύπτοντος αὐτοὺς, καθίστατο ἰσχυρά· ἐν τέλει ἠναγκάζετο τὸ κάλυμμα νὰ υποχωρήσῃ, καὶ ἡ ἐκρηξις ἐγένετο.

Ὅταν παραδεχθῶμεν ταύτας τὰς εἰκασίας, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἐπίσης περίοδον μεταγενεστέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ μεγάλη πυκνότης τοῦ γήινου στερεοῦ φλοιοῦ δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει πλέον ταύτας τὰς μεγάλας ἐκχύσεις, καὶ αἱ βρευστοποιημένοι ὕλαι δὲν ἤθελεν δυνηθῆναι πλέον νὰ διέλθωσιν εὐκόλως καὶ ἐν μεγάλῃ ποσότητι διὰ τῶν στενῶν καὶ βαθειῶν αὐλάκων, αἱ ὁποῖαι ἐσχηματίζοντο εἰς τὰ στερεὰ στρώματα. Ὅσα πλείοτα ἦτο ἡ ἀντίστασις, τὴν ὁποῖαν οἱ βρευστοποιημένοι ὄγκοι ἀπῆντων κατὰ ταύτην τὴν περίοδον, τόσῳ ὀρμητικώτερα ἦτο ἡ ἐκρηξις. Αὕτη ἡ περίοδος ἤθελε συγκροτήσῃ τὴν περίοδον τῶν πυρογενῶν ἐκρήξεων, αἱ ὁποῖαι ἤθελεν εἶναι αἱ διάδοχοι τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἐκρήξεων, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἐν τῇ πραγματοποιημένῃ περιόδῳ.

Τινὲς παρεδέξαντο κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ὑπόθεσιν συνδεομένην στενωῶς μετὰ τῆς θεωρίας, τὴν ὁποῖαν ἐξεθέμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον πρακτικῆν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑπάρχει μετὰ τοῦ στε-

ρεοποιημένου κέντρου τῆς γῆς καὶ τοῦ στερεοποιημένου ὡσαύτως φλοιοῦ στρώμα διάμεσον ἐκ πετρῶν διαβεβρεγμένων ὑπὸ ὕδατος καὶ διακειμένων ἐν ὕδατῶδεϊ τῆξιν. Οὗτοι οἱ ὄγκοι ἐγκλεισμένοι ἐν δοχείοις μεμονωμένοις ἢ σχηματίζοντες στρώμα συνεχῆς γενῶσι τὰς λάβας. (1)

Πᾶσαι αὗται αἱ ἐρμηνεῖαι, ὡς βλέπομεν, δὲν προεκλήθησαν ὑπὸ ἀκριβοῦς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἀλλ' εἶναι ἢ ἔκθασις θεωρητικῶν συνδυασμῶν. Ἐὰν πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἠφαιστειῶν παραδεχθῶμεν τὰς βεβαίας ἐκδόσεις ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, τὰς ὁποῖας περιεγράψαμεν ἀνωτέρω, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῶν ἐκρήξεων τῶν ἠφαιστειῶν εἶναι εἰς ἡμᾶς παντελῶς ἀγνωστοί. Δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη τὸ βάθος, εἰς τὸ ὅποσον αἱ ἐστίαί τῶν ἠφαιστειῶν κείνται ὑπὸ τὸν γήινον φλοιόν. Ἀγνωστοῦμεν ὡσαύτως ποῖα εἶναι ἡ θερμοκρασία ἢ ὁποῖα κατέχει εἰς τῆξιν πεπωρωμένους ὄγκους, τοὺς ἐκεῖ κειμένους. Δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ἐὰν αὕτη ἡ θερμοκρασία εἶναι ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, ἢ ἐὰν ἐγενήθη ὑπὸ τῶν χημικῶν ἀντιδράσεων αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐκεῖ. Ἡ γεωλογία δὲν δύναται νὰ σφηνίσῃ ἡμῖν ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐὰν ποτε τὸ ζήτημα τοῦτο λυθῆ, εἰς τὴν φυσικὴν θὰ ὀφείλωμεν ταύτην τὴν πρόοδον.

Ἄν καὶ τὸ μεγαλεῖτερον τῶν περὶ ἠφαιστειῶν προβλημάτων εἶναι ἀκόμη ἄλυτον, ἔχομεν ὅμως ἐξαγόμενα τόσον ἄξια λόγου κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη καὶ ἀφ' ὅτου αἱ μικροσκοπικαὶ καὶ χημικαὶ ἐρευνᾶς περιστρέφθησαν εἰς ταῦτα τὰ ζητήματα, ὥστε τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα πρέπει νὰ μᾶς ἐνθαρρύνωσιν εἰς τὸ νὰ ἐπιδιώκωμεν τὰς προόδους τῶν γνώσεων ἡμῶν μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀκριβοῦς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης.

Τὰ ἐξαγόμενα τῆς γεωλογικῆς ἐρεύνης

(1) Ἡ λάβα κατ' Ἀριστοτέλην λέγεται «ρύαξ» οἷον «ὃ ἐν Σικελίᾳ ρύαξ» — ἡ λάβα τοῦ ἠφαιστείου τῆς Σικελίας.

ἀναβαίνουσιν ἤδη μέχρι τῆς ἀρχῆς τῶν ἐκρήξεων. Δὲν εἶναι δὲ ἀμφίβολον ὅτι αἰτία τῶν ἐκρήξεων εἶναι ὁ ἀγὼν ὁ γινόμενος μετὰ τῶν ἀτμῶν τῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἠφαιστείου καὶ τῶν ὄγκων τῆς λάβας, οἱ ὁποῖοι φράττουσιν εἰς αὐτοὺς τὴν διάβασιν.

Ἡ τετηγημένη λάβα δύναται ν' ἀπορροφήσῃ καὶ συμπήξῃ μεγάλην ποσότητα τῶν ἀτμῶν, ὥστε ἡ πίεσις καὶ ἡ θερμοκρασία, εἰς τὰς ὁποῖας αὕτη ὑπόκειται, νὰ μὴ μεταβληθῶσιν. Ὅταν ἡ ποσότης τῶν ἀτμῶν ἦναι τόσον, μεγάλη, ὥστε δὲν δύναται ν' ἀπορροφηθῆ, ἢ ὅταν ἡ πίεσις ἐλαττώται τόσον, ὥστε δύναται νὰ δώσῃ ἐλευθερίαν εἰς τι μέρος τούτων τῶν ἀτμῶν, ζητοῦσιν οὗτοι διέξοδον ἵνα ὑψωθῶσιν ὑπεράνω τῆς γήινης ἐπιφανείας.

Ἡ λάβα καὶ οἱ ἀτμοὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτὴν ἔχουσι μεγάλην θερμοκρασίαν φθάνουσαν μὲν συνήθως εἰς πολλοὺς βαθμοὺς, δυναμένην δὲ νὰ ὑψωθῆ εἰς πολλὰς χιλιάδας. Ὅσα μᾶλλον ἡ θερμοκρασία τῶν ἀτμῶν αὐξάνει, τόσῳ μᾶλλον ἡ τῆς ἀναπτύξεως δυνάμις, μεθ' ἧς ζητοῦσιν οὗτοι νὰ διαφύγωσι, καθίσταται μεγάλη. Τοῦτο εἶναι γεγονός, τὸ ὅποσον εἰς τὰς ἀτμομηχανὰς δυνάμεθα νὰ παρατηρῶμεν καθ' ἑκάστην.

Ὅταν παρατηρήσῃ τις τὸν ὄγκον τῶν ἀτμῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι σεσωρευμένος εἰς ἐκρηγνόμενον ἠφαιστεῖον, καὶ τὴν θερμοκρασίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκονται οὗτοι οἱ ἀτμοὶ, δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν τεραστίαν δυνάμιν, μεθ' ἧς ζητοῦσι νὰ ἀνασείσωσι καὶ θρασῶσι τὴν λάβαν.

Ἡ ἐκρηκτικὴ δυνάμις, διὰ τῆς ὁποῖας οὗτοι οἱ ἀτμοὶ κατορθοῦσι νὰ νικήσωσι τὸ ἐμπόδιον, τὸ ὅποσον ἀνίσταται εἰς αὐτοὺς, καθίσταται τόσῳ πλέον μεγάλη, ὅσα ἡ ἀντίστασις εἶναι ἰσχυροτέρα.

Τὰ μεγαλεῖτερα ἐμπόδια ἀνίστανται ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκρήξεως τίνος εἰς τὴν διέξοδον τῶν ἀτμῶν. Ταῦτα δὲ εἶναι πρῶτον ἡ ὑγρὰ λάβα ἢ ἐντὸς τῆς ἐστίας ὑπάρχουσα, καὶ ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐςφρεοποιημέναι λάβαι, αἱ ὁποῖαι φράττουσι τὴν κάμινον τοῦ

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Θ'.)

ἠφαιστείου. Ἡ ἀρχὴ λοιπὸν τῆς ἐκρήξεως συνοδεύεται ὑπὸ σειρᾶς ἐξορμητικῶν σφοδρατάων.

Ὅλος ὁ μετέπειτα ἀγὼν τῆς ἐκρήξεως συνίσταται εἰς σειρὰν ἐξορμήσεων μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχυρῶν, παραγομένων ὑπὸ τῶν στιγμιαίων καὶ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀξιολόγων ἐμποδίων, ἀνισταμένων εἰς τὴν ἐξοδὸν τῶν ἀτμῶν.

Ὅταν ἡ ἐξορμησις ἢ περιορίζουσα τὴν ἐκρηξιν ἀποφράξῃ τὴν κάμινον, αἱ ἀκόλουθοι ἐξορμήσεις σπανίως φθάνουσι τὴν ὀρμὴν τῆς πρώτης· δεικνύουσιν ὅμως μεγάλην ἔντασιν ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐξώθησις τέφρας καὶ σκωρίας.

Ἀφ' ὅτου ἡ λάβα ἤθελεν ἀρχίσῃ νὰ ἐκρῆν εἰς τινα τόπον τοῦ ἠφαιστείου, αἱ ἐξορμησεις χάνουσι μέρος τῆς ὀρμῆς των. Ἐνεκα τῆς ἐκροῆς ταύτης τὸ ἔσω τοῦ ὅρου καθίσταται εἰρηνικόν, καὶ αἱ αὐλακες αἱ ἄγουσαι εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἠφαιστείου καθίστανται ἐλευθερώτεραι, ὥστε οἱ ἀτμοὶ δύνανται νὰ ὑψωνται εὐκολώτερον. Ἐνίοτε ὁ κρατῆρ τῆς κορυφῆς ἐξωθεῖ κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν τῆς ἐκρήξεως πυκνὰ νέφη ἀτμῶν ἄνευ φαινομένων πολλοῦ λόγου ἀξίων καὶ πολὺ ὀρμητικῶν, ἐν ᾧ ἡ λάβα ἐκρέει ὅλως ἡσύχως εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὄρου.

Ὅταν τὸ μεγαλεῖτερον μέρος τῆς λάβας διεξέλθῃ ἐκ τῆς ἐστίας, τὸ ἠφαιστεῖον δύναται νὰ καταστῆ ἀπλοῦς θειοῦχος ὑπόνομος, καὶ ἡ ἐκρηξις παύει.

Ὅταν αἱ ἐκρήξεις διαρκῶσιν ἐπὶ πολὺ, ἡ λάβα δύναται νὰ χάσῃ βαθμηδὸν τὴν θερμοκρασίαν τὴν ὁποῖαν εἶχε κατ' ἀρχάς, καὶ νὰ προπαρασκευασθῆ εἰς τὴν στερεοποίησιν. Τότε καθίσταται ἤδη πυκνὴ κατὰ τὴν ἀνάβασίν τῆς, καὶ στερεοποιουμένη κατὰ τι, φράττει πάλιν τὰς αὐλακας, ἐξ ὧν ἐξήρχοντο οἱ ἀτμοὶ. Τότε ἡ ἡσυχία ἀποκαθίσταται μέχρις οὗ οἱ ἐγκλεισμένοι ἀτμοὶ συναθροισθῶσιν ἐν μεγάλῃ ποσότητι ἵνα ἀρχίσῃ δευτέρα φάσις ἐκρήξεως διὰ νέων ἐξορμήσεων.

Ἄν καὶ ἄπειροι ὄγκοι ἀτμῶν διαπερῶ-

σι τὴν λάβαν θραύοντες αὐτήν, ἂν καὶ ὁ κρατὴρ αὐτὸς καὶ χιλιάδες καπνωδῶν ἀνθράκων δίδουσιν εἰς αὐτοὺς ἐξοδόν, ὅμως ἡ ἐκκεχυμένη λάβα περιέχει μέρη αὐτῶν ἱκανά. Ἡ λάβα, ἐγκεκλεισμένη κατ' ἀρχάς, καθίσταται ἐλευθέρα εἰς τὴν πηγὴν τῆς, καὶ μέρος τῶν ἀτμῶν, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀπορροφῆσαι ἕνεκα μεγάλης πίεσεως, ἀποχωρίζεται αὐτῆς ταχέως. Νέφη πυκνά ἀτμῶν καλύπτουσι τὸν χειμάρρον καθ' ὅλον τὸ μῆκος του καθ' ὃ εἶναι πεπυρωμένος. Ὅταν στερεός τις φλοιὸς σχηματίζεται ὑπὸ τῆς ἀποψύξεως τῆς ἐπιφανείας, οἱ ἀτμοὶ συσσωρεύονται εἰς τινὰς τόπους, ὁπόθεν διαφεύγουσιν εἰς βολὰς πυκνάς ἢ εἰς καπνώδεις ἀνθράκας.

Ἡ δύναμις τῶν βολῶν καπνωδῶν ἀνθράκων εἶναι ἐνίοτε τόσον μεγάλη, ὥστε τὸ θέαμα μικρᾶς ἐκρήξεως ἡφαιστείου ἐπαναλαμβάνεται εἰς ἕκαστον βεῦμα τῆς λάβας. Ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀτμῶν, οἱ ὅποιοι διαφεύγουσι, καὶ τῆς γλίσχυρας κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς στερεοποιήσεως τῆς λάβας, ἀνανεύονται σκωρίαι ἀποσπῶνται βιπτόμεναι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ συνέρχονται, ἐπαναπίπτουσαι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βεῦματος, εἰς σχῆμα κώνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων μικρὸς κρατὴρ ἐξακολουθεῖ τὴν ἐνέργειάν του ἐπὶ τινὰ χρόνον. Τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα διεγείρουσι τὰς ἐκρήξεις εἰς τὰ σπλάγγνα τοῦ ὄρους εἶναι εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις ὅπως φανερά.

Ἡ ποικιλία τῶν φαινομένων εἰς τὰς διαφόρους ἐκρήξεις τοῦ ἡφαιστείου δύναται ν' ἀναχθῆ εἰς ὀλίγας οὐσιώδεις συνθήκας τὰς ἐξῆς: α'. θερμοκρασία ποικίλη εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἡφαιστείου· β'. ἀναλογίαι διάφοροι εἰς τὸ μίγμα τῆς λάβας καὶ τῶν ἀτμῶν· γ'. ποικίλη χημικὴ σύνθεσις τῆς λάβας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται τὸ τηκτὸν αὐτῆς καὶ ἡ γλισχρότης· δ'. διάφορα ὕψη τοῦ ἡφαιστείου ὑπὸ τὴν γῆινον ἐπιφάνειαν.

Ποικίλαι χημικαὶ ἀντιδράσεις συνοδεύουσι πάντοτε τὴν ἐκρηξίν, ὡς καὶ τὰ ἰδιαιτέρα φαινόμενα τὰ ὁποῖα αὕτη γεννᾷ.

Αὗται αἱ ἀντιδράσεις συμβαίνουσιν εἰς τὴν ἐκρηξίν μετὰ ποικίλων ἐνεργειῶν, καὶ ἕνεκα τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν καὶ ἕνεκα τῶν διαφόρων ἐνεργουσῶν οὐσιῶν λίαν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς συστάσεως τῶν προϊόντων τῶν ἡφαιστείων. Τὴν ποικιλίαν αὐτῶν ὀφείλουσιν αὐταὶ σχεδὸν μόνον εἰς τὴν μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλην θερμοκρασίαν τὴν κατὰ τὴν ἐκρηξίν ἐπικρατοῦσιν, ἐπειδὴ αἱ ἀναγκαῖαι εἰς ταύτας τὰς ἀντιδράσεις οὐσίαι ὑπάρχουσι σχεδὸν πάντοτε ἐν τῇ ἐστίᾳ.

Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι αἰτία τῶν ἐκρήξεων εἶναι ὁ ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἐγκεκλεισμένων ἐν τῇ ἐστίᾳ τοῦ ἡφαιστείου ἀτμῶν καὶ τῶν τηκόμενων ὄγκων τῆς λάβας, οἱ ὅποιοι περιέχονται ἐκεῖ.

Ὅταν ἐμπέδιόν τι ἀντίκειται εἰς τὴν τοῦ ὕδατος εἴσοδον εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἡφαιστείου, τότε δύναται ν' ἀρχίσῃ περίοδος πλήρους ἡρεμίας, ἂν καὶ εἶναι δυνατόν ν' ἀναπτύσσεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ἡφαιστείου ἀκωλύτως εἰς τὰ ἐντὸς, μέχρις οὗ νέα εἴσοδος ὕδατος παραγάγῃ νέους ἀτμοὺς καὶ ἀναγεννήσῃ τὴν ἐνέργειαν.

Ὅταν ἀπ' ἐναντίας ἡφαιστείου τι μεταβαίη ἐκ τῆς ἐκρηκτικῆς περιόδου εἰς τὴν τῆς θεϊκῆς ἐνεργείας, ὁ σχηματισμὸς ἀτμῶν ἐξακολουθεῖ, ἀλλ' αἱ αὐλακες μένουσιν ἀνοικταί, καὶ οἱ σχηματιζόμενοι ἀτμοὶ δὲν κωλύονται εἰς τὴν ἀνάβασίν των ὑπὸ μεγάλων ὄγκων λάβας. Δύναται νὰ συμβῆ ὡσαύτως καὶ τὸ νὰ παύσῃ ἤδη ἡ ἐνέργεια τοῦ ἡφαιστείου, καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς τὴν ἐστίαν, νὰ ἐξατμισθῇ ὑπὸ τῆς ὑπολειπομένης θερμότητος.

Τότε ἡ θεϊκὴ ἐνέργεια ἐξακολουθεῖ μέχρις οὗ ἡ συνθηροισμένη ἐν τῇ ἐστίᾳ θερμότης ἐξαντληθῇ καὶ τὸ ὄρος περιβληθῇ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας ἐσθεσμένου ἡφαιστείου.

Ἡ γένεσις τῶν ἀτμῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι τὸ κυριώτερον στοιχεῖον ἐν τῇ ἐνέργειᾳ τῶν ἡφαιστείων, δὲν εἶναι πλέον ἄγνωστος· διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ θάλασσα χορηγεῖ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐστίαν τῶν ἡφαιστείων

ὡν τὴν ποσότητα ὕδατος ἀναγκαίου εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀτμῶν.

Τὸ ὕδωρ καὶ οἱ ἀτμοὶ τῶν ἡφαιστείων ἐγκλείουσι πάσας τὰς οὐσίας, μάλιστα τὰς σπανιωτέρας, αἱ ὁποῖαι διακρίνουσι τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἀπὸ τοῦ γλυκέος καὶ καθαροῦ ὕδατος. Τὰ διάφορα ἄλατα τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ ὑπάρχοντα ὑφίστανται ἐν εἴδει ἀτμῶν ἐντὸς τῶν καπνωδῶν ἀνθράκων καὶ μετεωρίζονται ἀφθόνως εἰς τὰ πέριξ τοῦ ἐκρηκτικοῦ στόματος, ἢ συναντῶνται διαλελυμένα ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῶν ἰλυωδῶν χειμάρρων καὶ τῶν θερμῶν πηγῶν τῶν γεννωμένων ἐπὶ τοῦ ἡφαιστείου· εὐρίσκονται μάλιστα τετηγημένα καὶ μειγμένα μετὰ τῆς λάβας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἀπαντῶσι ταῦτα τὰ ἄλατα πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει ἀξιόλογος ἐνέργεια ἡφαιστείου, καὶ ὅσα μεγαλειτέρα εἶναι αὕτη ἡ ἐνέργεια, τόσα μᾶλλον δύναται τις ν' ἀνεύρῃ εὐκόλως μεταξὺ τῶν προϊόντων τοῦ ἡφαιστείου τὰς σπανιωτέρας καὶ τὰς ἀσημοτέρας οὐσίας τοῦ θαλασσίου ὕδατος.

Ἡ ἀναλογία τῶν διαφόρων ἀλατωδῶν οὐσιῶν τῆς θαλάσσης διατηρεῖται πρὸ πάντων εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἡφαιστείου. Τὰ ἄλατα τὰ μᾶλλον παραπλήσια πρὸς τὸ θαλάσιον ἄλας (τουτέστι τὰ χλωροῦχα) εὐρίσκονται ἀφθονώτατα εἰς τὸ θαλάσιον ὕδωρ καὶ εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἡφαιστείου· κατόπιν ἔρχονται τὰ ἄλατα τοῦ θεϊκοῦ ὀξέος μαγνησίας (magnésie), σόδας (soudes) κτλ.) προσέτι ἴχνη ἀλάτων σπανιωτέρων phosphates (εἶδους ἀλάτων σχηματιζόμενων ὑπὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος μετὰ διαφόρων βάσεων) καὶ τέλος αἱ μεταλλικαὶ οὐσίαι χαλκός, μόλυβδος κτλ.). Αἱ ὄργανικαὶ οὐσίαι, τὰς ὁποίας περιέχει τὸ θαλάσιον ὕδωρ, δὲν ἀφανίζονται παντελῶς ἐντὸς τῶν προϊόντων τῶν ἡφαιστείων, ἂν καὶ καταστρέφονται εὐκόλως ὑπὸ θερμοκρασίας μεγάλης καὶ ὑπὸ τοῦ πυρώδους τῆς λάβας. Εἰς περιστάσεις τινὰς ἀπαντῶσι προϊόντα ἀποσυνθέσεων ὄργανικῶν μεταξὺ τῶν ἀερίων. Εἶναι δὲ πιθανόν, ἂν οὐχὶ ὅπως βέβαιον, ὅτι αἱ

μεγάλαι ποσότητες τοῦ ἀρμονικοῦ ἄλατος, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦσιν εἰς τὰς ἐξ-ατμίσεις τῶν ἡφαιστείων, καὶ τῶν ὁποίων ἡ γένεσις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγηθῆ μέχρι τοῦδε, ὀφείλονται εἰς τὴν παρουσίαν τούτων τῶν ὄργανικῶν ὑλῶν.

Τὰ θαλάσσια ἄλατα ἀνευρίσκονται ὀλίγον ἀναλλοίωτα μεταξὺ τῶν προϊόντων τοῦ ἡφαιστείου. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μεγάλης θερμοκρασίας ταῦτα τὰ ἄλατα γεννῶσι χημικὰς ἀντιδράσεις πολλὰς καὶ ποικίλας, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν ἤδη ὀμιλήσει, καὶ αἱ ὁποῖαι γεννῶνται εἰς πᾶσαν ἐκρηξίν ἡφαιστείου. Ἀποσυντίθενται ἀμοιβαίως καὶ συννοῦσι τὰ στοιχεῖα των διὰ τρόπον διζφόρου, ὥστε σχηματίζονται πολλὰ ἄλατα καὶ νέα ἀέρια. Τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου ἐκ τῶν ἀερίων τῶν καπνωδῶν ἀνθράκων, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν ἤδη ὀμιλήσει πολλάκις, οἷον ὀξὺ χλωροϋδρικόν, θεικόν ὑδρογόνον, θεικόν ὀξὺ κτλ. εἶναι ἡ ἕκθεσις τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι περιεχομένων ἀλάτων.

Τὰ ἄλατα ταῦτα λίαν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῆς λάβας. Ἐνεκα τῆς ἐπίδρασεως τούτων ἡ τετηγημένη λάβα χάνει συνεχῶς στοιχεῖα τινὰ καὶ ἀπ' ἐναντίας κερδαίνει ἄλλα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἡ χημικὴ αὐτῆς σύστασις εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον ἡλωμένη, ὅπερ ἀναγνωρίζεται εἰς τὸν σχηματισμὸν διαφόρων ὄγκων κατὰ τὴν ἀπόψυξιν.

Δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀπαντήσωμεν συγχρόνως ὅλα τὰ ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι περιεχόμενα ἄλατα κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐκρηξίν. Τὰ μὲν εὐκολώτερον ἀποσυντίθενται τῶν δὲ, ἢ ἔχουσιν ἀνάγκην θερμοκρασίας μεγαλειτέρας ἵνα ἐξατμισθῶσιν ἢ καταστῶσιν ἀέρια. Ἐκ τῆς ἐνεργείας λοιπὸν τοῦ ἡφαιστείου ἐξαρτᾶται ἡ παρουσία πάντων τῶν ἀλάτων ἢ ἡ συμμεθεξις μόνον τινῶν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς παραγομένας χημικὰς ἀντιδράσεις.

Ἐπειδὴ αἱ ποικίλαι συνθήκαι, ἐξ ὧν ἐξαρτῶνται αἱ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἡφαι-

στείου γεννώμεναι χημικαί αντιδράσεις, τροποποιούνται οὐ μόνον κατὰ τὰς διαφόρους ἐκρήξεις, ἀλλὰ μάλιστα κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐκρήξεως, συμβαίνει νὰ γίνωνται αἱ αντιδράσεις τόσον πολυπλοκοὶ καὶ τόσον ποικίλοι, ὥστε δὲν εἶναι διόλου παράδοξον ὅτι δὲν εὐρέθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὸ νῆμα τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ πλειότεραι τούτων τῶν χημικῶν αντιδράσεων, τοῦλάχιστον αἱ ἀξιολογώτεραι καὶ αἱ γενικώτεραι, δύνανται, νὰ παρακολουθῶνται καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἀνάπτυξιν.

Ἡ συμμεθεξις τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἠφαιστείου ἀποδεικνύεται ἱκανῶς ὑπὸ τῆς παρουσίας τῶν θαλασσίων ὑδάτων εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἠφαιστείου καὶ ὑπὸ τῆς γνώσεως τῶν χημικῶν αντιδράσεων αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐκ τούτων. Τὰ ἄλατα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα σώματα εἶναι σύντροφοι ἐπίσης ἀχώριστοι ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠφαιστείου, ὡς καὶ οἱ ἀτμοὶ οἱ ἐξωθούμενοι κατὰ ταύτην τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ἄλατα καὶ ἀτμοὶ πηγάζουσιν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀνεξαντλήτου πηγῆς, τῆς θαλάσσης, καὶ χορηγοῦνται παρ' αὐτῆς εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ ἠφαιστείου.

Αὗται αἱ αντιδράσεις λύουσιν ὠσαύτως ἕτερον τι ζήτημα, τὸ τῆς ἐξαρτήσεως τῶν ἐνεργῶν ἠφαιστείων ἐκ τῆς γειτνιασεως τῆς θαλάσσης. Τὰ ἐνεργὰ ἠφαιστεία κείνται σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῶν παραλίων, τὰ πλειότερα μάλιστα εἰς τὰς νήσους ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐπὶ 139 ἠφαιστείων, τῶν ὁποίων ἐγένοντο ἐκρήξεις ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, 98 εἶναι νησιωτικὰ ἠφαιστεία, καὶ τὰ ἄλλα πάντα σχεδὸν εἶναι πλησιέστατα τῶν παραλίων. Τὰ πλειότερα τῶν ἠφαιστείων τῶν ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων φανεύων ὄφειλον εἶναι τὴν ὑπαρξίν των εἰς ἐκρήξεις ὑποθαλασσίου. Τὰ μᾶλλον ἐνεργὰ ἠφαιστεία εἶναι ἀναμφιβόλως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐνεκα τῆς νησιωτικῆς ἢ παραλίας θέσεώς των

περιβρέχονται ἀμέσως ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν ᾧ τὰ ἠφαιστεία τὰ κείμενα εἰς τὰ μέσσην εἶναι ἢ ἐσβεσμένα ἢ ἐγγυῶν τοῦ νὰ σβεσθῶσιν. Δὲν δὲν διασχυρίζομεθα ὅμως ὅτι μεγάλοι ὄγκοι γλυκέος ὕδατος δὲν δύνανται νὰ διεγείρωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἠφαιστείου. Διασχυρίζονται ὅτι παρετήρησαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ ὅτι τὰ ἠφαιστεία τὰ κείμενα πλησίον τῆς παραλίας παραγούσιν ὄξυ χλωροϋδρϊκὸν προερχόμενον προφαῶς ἀπὸ τῶν ἀλάτων τῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι τοῦτο τὸ ὄξυ ἐλλεῖπει ἀπ' ἐναντίας παντελῶς ἐν τοῖς ἠφαιστείοις τοῖς κειμένοις μᾶλλον πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Ἄνδεων.

Τὸ ἀληθές ἠφαιστεῖον συνιστᾷ ἡ ἐστία ἢ ἀόρατος καὶ κειμένη εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς. Αὕτη παράγει εἰς ἀρμόδιον τόπον, μετὰ τῶν σκωριῶν τῆς τέφρας καὶ τῆς λάβας, μνημεῖον ὄρατὸν καὶ διαρκές τῆς ἐνεργείας τῆς, ὅρος ἠφαιστείου. Ὅσα μᾶλλον ἡ ἐνέργεια ἠφαιστείου ὑπῆρξε μακρὰ, ὅσα μᾶλλον αἱ ἐκρήξεις του ἦσαν ἰσχυραὶ, τοσούτω μᾶλλον τὰ διάφορα στρώματα προϊόντων συσσωρεύονται τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ' διὰ τοῦτο τὸ ὕψος ὅρος ἠφαιστείου δεικνύει ἡμῖν τὴν μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλην ἐνέργειαν τοῦ ἠφαιστείου.

Ἐκλαμβάνουσι συνήθως τὸ ὄρος, ἐν ᾧ ἐνυπάρχει ἠφαιστεῖον, ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἠφαιστεῖον, ἂν καὶ ἐνεῖνο εἶναι τὸ παραγόμενον ἐκ τούτου καὶ ἐπιδρᾷ μόνον ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἠφαιστείου. Τὸ ὄρος εἶναι τόπος, δι' οὗ διαβαίνει ἡ λάβα. Μία αὐλαξ ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς ἐστίας διὰ τοῦ στερεοῦ ὄγκου τῆς γῆς μέχρι μεγάλης τινὸς κοιλότητος, περὶ τὴν ὁποίαν τὸ ὄρος εἶναι σεσωρευμένον.

Αὕτη ἡ κοιλότης σχηματίζεται καὶ μεταγλύσσεται, ἐπειδὴ ἡ τετηγμένη λάβα ἀναβαίνουσα ἐκτῆκει τὰ ἀρχαῖα προϊόντα, μετὰ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται εἰς συνάφειαν, καὶ τὰ παρασύρει μεθ' ἑαυτῆς ἔξω.

Ἡ λάβα ἐπισωρεύεται περιοδικῶς ἐντὸς τῆς κοιλότητος, ἄχρις οὗ οἱ ἀτμοὶ κατορθώσῃ νὰ ἀνυψώσῃσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ

κρατῆρος τῆς κορυφῆς, ἢ διὰ τοῦ βάρους τῆς ἐπιτύχῃ αὐτῇ νὰ θραύσῃ τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους καὶ διαφύγῃ.

Ἡ σύστασις ἠφαιστείου ὄρους ἐξ ἀλληλοδιαδόχων στρωμάτων πόρου, σκωριῶν καὶ λάβας εἶναι γεγονός ἐδοκιμασμένον. Ἄν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς σπλάγγχοις τοῦ ὄρους ὑπάρχει μέγα τι διάστημα περικυκλούμενον ὑπ' αὐτοῦ δι' εἰδους τινὸς κωνικοῦ καλύμματος, τότε ἐξηγῶνται πολλὰ δύσληπτα ἄλλως γεγονότα, διότι ἡ ὑπόθεσις στηρίζεται ἐπὶ ἀναλογίᾳ λίαν ἀξιολόγων. Αἱ μεγάλαι λεκάναι τῶν κρατῆρων τῶν ἀρχαίων ἠφαιστείων καὶ οἱ ἀπόκρημνοι κῶνοι, οἱ συγκεῖμενοι ἐξ ὀγκώδους λάβας, δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν εὐκόλως διὰ τῆς ὑπάρξεως τούτου τοῦ μεγάλου διαστήματος τοῦ πεπληρωμένου λάβας.

Ὅταν εἶ, τινα ἐκρήξιν ὁ ὄγκος τῆς ὑπαρχούσης λάβας παντελῶς ἀποβάλλεται ἀπὸ τοῦ ἠφαιστείου διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ἀτμῶν, ἢ ὅτε οὗτος εὗρεν εὐκολώτερον ὄρον δι' ἄλλης ὁδοῦ, τότε εἰς τὸ ἠφαιστεῖον ὄρος ἐκτυλίσσεται μέγα τι διάστημα κενὸν κάτωθεν κρατῆρος ἐπιπολαίως ἀποκεκαλυμμένου. Τότε τὰ κινητὰ καὶ ἀστήρικτα στρώματα τοῦ ὄρους εὐκόλως δύνανται νὰ κρημνισθῶσι καὶ μεταμορφώσῃσιν τὸν κρατῆρα εἰς μεγάλην τινὰ λεκάνην. Οἱ μεγάλοι κυκλωτερεῖς κρατῆρες εἶναι ἴσως ἐσχηματισμένοι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Τοιοῦτον ἠφαιστεῖον δύναται ἀληθῶς νὰ σβεσθῆται ὅταν ἡ λάβα διευθυνθῇ ἀλλοχόσῃ ἀλλὰ δύναται ὡσαύτως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἐνέργειαν μετὰ μακρότατον χρόνον, ὅταν ἡ λάβα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς ὁδόν. Τότε νέα περίοδος ἄρχεται, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ κρατῆρι τῷ διερρηγμένῳ παράγεται νέος κῶνος, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἀληθὴς ἔδρα τῆς ἐκρήξεως. Συμβαίνοντα τοιαῦτα παρήχθησαν ἐπὶ τοῦ Βεσουβίου καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων ἀξιολόγων ἠφαιστείων.

Ἄλλὰ διάφορα ἀποτελέσματα δύνανται νὰ παράγῃσιν, ὅταν τὸ ἠφαιστεῖον βαθ-

μηδὸν σβεσθῆται. Ὅταν ἡ λάβα δὲν ἦναι ἐξηντημένη, οἱ δὲ ἀτμοὶ δὲν ἔχωσι πλέον ἱκανὴν δύναμιν ἵνα τὴν ὑψώσῃσιν μέχρι τοῦ κρατῆρος, ἢ ὅταν αὕτη ἦναι ἱκανὴ κατὰ τὴν ποσότητα, ὥστε νὰ πληρώσῃ τὸ ἔσω κενὸν διάστημα, θέλει σχηματισθῆ ὑπὸ τῆς ἐκψύξεως ταύτης τῆς λάβας πυρὴν στερεῆς ἐντὸς τοῦ κατὰ στρώματα κειμένου περικαλύμματος τοῦ ὄρους.

Τὰ τοιαῦτα ἠφαιστεία συνήθως σβέννυνται, καὶ ἡ ἐκρηκτικὴ αὐλαξ κλείεται διὰ παντός. Τὰ κινητὰ στρώματα τοῦ ὄρους καταστρέφονται εὐκόλως, καὶ ὅταν ἀποσυντίθωνται καὶ καταστρέφονται ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ καθαιρῶνται ὑπὸ τῆς διαβρωτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων, ὁ ἔσω πυρὴν, μᾶλλον ἀντέχων, ἐπὶ τέλους ἀπογυμνοῦται. Οὗτος ὁ πυρὴν ἔχει τὸ σχῆμα κῶνου ἢ θόλου καὶ ἐνίοτε ἀκόμη καλύπτεται ἐπὶ τῶν χειλέων του ὑπὸ τῶν λειψάνων στρωμάτων ἐκ πόρου ἢ σκωρίας.

Ταῦτα τὰ πράγματα συνδέουσι τοὺς ἀρχαίους βασανίτας λίθους καὶ τοὺς τραχίτας μετὰ τῶν ἀληθῶν ἠφαιστείων. Τὰ ἐνεργὰ μὲν κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἠφαιστεία, ἐσβεσμένα δὲ πρὸ αὐτῆς, ὑπετάγησαν ἐπὶ τόσῳ μακρῶν χρόνον εἰς τὰς καταστρεπτικὰς ἐπιδράσεις τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῶν ὑδάτων, ὥστε ἐκεῖνα μεταξὺ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐσχηματισμένα ἐκ στρωμάτων ἀσυναρτήτων, καταστρέφονται ἤδη παντελῶς, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα δεικνύουσιν ἀκόμη τὸν στερεὸν αὐτῶν καὶ ὀγκώδη πυρῆνα κεκαλυμμένον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπὸ ἀσθενοῦς στρώματος πόρου ἢ σκωρίας. Διὰ τοῦτο οἱ βασανίται καὶ οἱ τραχίται λίθοι φαίνονται συνήθως ὡς θόλοι ἢ κῶνοι ὀγκώδεις, ἂν καὶ παρήχθησαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τριτογενῶν ἠφαιστείων.

Τεχνητὴ ἀναγέννησις τούτων τῶν φαινομένων ἤθελε προσθέσει μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τὴν ἐκ ταύτης τῆς ἐρμηνείας ἐξαγομένην. Ἄλλ' ἡ λάβα καὶ οἱ ἀνάλογοι βράχοι δὲν δύνανται πλέον νὰ τεθῶσι τεχνητῶς εἰς τὴν εὐρίσκοντο κατάστασιν ἐντὸς τοῦ ἠφαιστείου, ἐπειδὴ δὲν

δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν θερμοκρασίαν λίαν μεγάλην μήτε θλίψιν λίαν ισχυράν. Ἄλλ' ἡ ἐρμηνεία ἡμῶν ὑποστηρίζεται κάλλιστα ἐκ τῶν ἀναλόγων φαινομένων, τὰ ὅποια παρουσιάζει τὸ θεῖον.

Τὸ θεῖον εἶναι τῷ ὄντι οὐσία τὴν ὁποίαν αἱ χημικοὶ δὲν δύνανται νὰ φέρωσι διὰ τῶν μέσων, τὰ ὅποια μεταχειρίζονται, εἰς τῆξιν ὑδατῶδη ἀνάλογον πρὸς ἐκείνην, εἰς ἣν εὐρίσκεται ἡ λάβα ἐν τῷ ἡφαιστείῳ.

Τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνασύρεται ἀπὸ τὰς ὑποστάθμας τῆς κατασκευῆς τῆς σόδα; ἀναλύεται διὰ τὸν καθαρισμὸν του εἰς ἀτμῶδες σχῆμα καὶ διὰ μεγάλης πίεσεως. Ὅταν τὸ ἀφίωσι νὰ βῆ εἰς μεγάλα ξύλινα σκεύη, ἵνα τὸ ἀποψύξωσιν, εὐρίσκεται εἰς τῆξιν ὑδατῶδη ἀνάλογον μετὰ τὴν τῆς λάβας. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκροὴν αὐτοῦ σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας του ὑπὸ τῆς ἀποψύξεως λεπίς τις στερεὰ διατετρημένη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπὸ ὀπῶν χαινουσῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύναται τις γὰ ἴδη ἀναβράζον τὸ ἐντὸς κείμενον θεῖον.

Ὅταν τὰ ἀνοίγματα καθιστῶνται μικρότερα δι' ἐκτεταμένης στερεοποιήσεως, σχηματίζονται ἀληθεῖς ἐκρήξεις.

Τὸ ὕδωρ, τὸ ὅποιον τὸ θεῖον εἶχε συσσωρεύσει, ἀποχωρίζεται βραδέως ἀπὸ τοῦ ὄγκου, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν χωρισμὸν παρασύρει μέρια ἀναλελυμένου θεῖου. Σχηματίζονται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον κῶνοι, οἱ ὅποιοι μεγαλύνονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων παράγεται μικρὸς κρατῆρ. Αἱ ἐκρήξεις καθίστανται τότε ἰσχυρότεροι, βεῦματα θεῖου διαφεύγουσιν ἐκ τοῦ κρατῆρος καὶ μικρὰ βράνιδες καταρρέουσαι προεκβάλλονται ὡς σκωρίαι.

Ὅταν τὸ φαινόμενον πλησιάζῃ εἰς τὸ τέλος, ἡ ἐκ θεῖου λάβα ἢ ἐν τῷ κῶνῳ περιεχομένη στερεοποιεῖται καὶ σχηματίζει πυρῆνα στερεὸν, ὃ ὅποιος εἶναι περιτετυλιγμένος, ὡς ὑπὸ μανδύου, ὑπὸ τῶν στρωμάτων τοῦ καταρρέουσας θεῖου.

Ἄλλὰ δύναται τις ὡσαύτως νὰ διακόπῃ τὸ φαινόμενον ἀνοίγων ἀνοίγματι

εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ σκέυος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται τὸ θεῖον, καὶ ἀφίωσιν νὰ βῆ τὸ ἀναλυόμενον ἀκόμη μέρος, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὑπὸ τὸν ἐστερεοποιημένον φλοιόν. Αἱ ἐκρήξεις παύουσι τότε ἀμέσως, καὶ ἡ ἐκ θεῖου λάβα, ἡ ὅποια πληροῖ τοὺς κρατῆρας, πίπτει πάλιν. Ἡ ἐξέτασις ἀποδεικνύει τότε ὅτι οἱ κῶνοι εἶναι κοίλοι εἰς τὰ ἐντὸς, ἐπειδὴ τὸ ὑγρὸν θεῖον, ἐν ᾧ ὑψοῦται, χύνει μέρος τοῦ θεῖου τὸ ὁποῖον ἐπλήρου τὸν κῶνον, ὥστε ἀποβαίνει ἐκ τούτου κοιλότης κενὴ περικυκλωμένη ὑπὸ καλύμματος σχετικῶς ὀλίγον πυκνοῦ.

Οὗτοι οἱ κῶνοι τοῦ θεῖου παραγόμενοι ὑπὸ φαινομένων ἐκρηκτικῶν ὄλων ἀναλόγων πρὸς τὰ τῶν ἡφαιστειῶν, δύνανται νὰ θεωρῶνται ὡς πρότυπα ἡφαιστειῶν ὄρων, ἐπιτρέπουσι δὲ ἡμῖν νὰ ἐμμένωμεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν ὁποῖαν ἐπροτεινάμεν, ἵνα ἀναπληρώσωμεν τὰ ὑπάρχοντα εἰσέτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ χάσματα.

Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν τὴν ὁδὸν τῆς ἐξετάσεως δι' ἧς ἐγνωρίσαμεν κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους τὴν ἀληθῆ κατασκευὴν τῶν ἡφαιστειῶν ὄρων, τὰς χημικὰς ἀντιδράσεις τὰς συνοδουούσας τὰ φαινόμενα τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡφαιστείου, καὶ τέλος τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς λάβας, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θέλομεν ἀντικαταστήσει μετ' οὐ πολὺ ταῦτα τὰς ὑποθέσεις διὰ πραγμάτων ἀληθῶς ἐπιστημονικῶν.

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΑΙ.

(Συνέχεια φυλλ. Ζ')

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΥΔΡΑΥΔΙΚΑ Η ΥΔΡΟΣΤΑΤΙΚΑ.

Τὰ ἰδρυστατικά τερατουργήματα, ὡς καὶ τὰ χημικὰ, ἐχρησίμευσεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀπατῆν. — Παραδείγματα.

4. Ἐν Ἄνδρῳ, νήσῳ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Βάκχου, καὶ παρ' αὐτῷ πηγὴ ὕδατος θαυματουργῆς νομιζομένη διότι τὸν Ἰανουάριον ἐκάστου ἔτους, ἐπὶ ἑπτὰ μόνον ἡμέρας, οἶνος ἐξέρρεεν ἀπ' αὐτῆς.

2. Παρομοία ἀπάτη ἐτελεῖτο κατ' ἔτος ἐν πόλει τινὶ τῆς Ἡλίδος, ὅτε ἐπανηγυρίζετο ἡ ἑορτὴ τοῦ Βάκχου: ἦτοι τρεῖς ὕδραιοι κεναί, ἐπικαλυπτόμεναι ἐνώπιον πλήθους ξένων, πρὸς τὸ θέαμα τοῦτο συρρέοντων, καὶ μετὰ τινος στιγμῆς ἀνοιγόμεναι, ἀνευρίσκοντο πλήρεις οἴνου.

3. Ὁ Ξέρξης, μετὰ τὴν ἀτυχῆ αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας, ἐληλάτησε τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Βήλου, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθεωθέντος τούτου ἡγεμόνος τῶν Ἀσσυρίων. Ἀνασκάψας τὸ μνῆμα ὁ Ξέρξης εὗρε τὸν νεκρὸν τοῦ Βήλου κείμενον ἐν ἐλαίῳ ἐντὸς θήκης ὑελίνης. Ἡ θήκη ὅμως οὐκ ἦν ὄλων πεπληρωμένη ἐλαίου, ἀλλ' ἐνυπῆρχε διάστημα κενὸν μιᾶς παλαιστῆς μέχρι τοῦ χεῖλους. Παρέκειτο δὲ καὶ μικρὰ στήλη φέρουσα τὴν δε τὴν ἐπιγραφὴν: «Τῷ ἀνοίξαντι τὸ μνῆμα καὶ μὴ ἀναπληρώσαντι τὴν πύελον, οὐκ ἔστιν ἄμεινον.» (Αἰλιανοῦ Ποικίλ. Ἱστορία Βιβλ: XIII Κεφ. III.) ἦτοι. «Ἄλλοιμονον εἰς τὸν ἀνοίξαντα τὴν θήκην καὶ μὴ ἀναπληρώσαντα αὐτὴν ἐλαίου μέχρι τοῦ χεῖλους.» Ὁ Ξέρξης, φοβηθεὶς, προσέταξεν ἀμέσως νὰ τὴν γεμίωσιν ἐλαίου, ἀλλ' εἰς μάτην ἡ θήκη οὐδόλως ἐπληροῦτο, οὐδ' αὐξήσιν ἐλάβανε, καὶ τοὶ οὐκ ὀλίγη ποσότης ἐλαίου ἀνηλάθη ἐπὶ τούτῳ. Τέλος ὁ Ξέρξης καταλιπὼν τὸ μνῆμα ἀπῆλθεν ἐν μεγίστῃ βαρυθυμίᾳ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο θαῦμα ἐθεωρήθη ὡς ἀπαίσιος οἰωνὸς τῶν συμφορῶν, αἵτινες οὐ μόνον τὴν δόξαν ἡμαυρώσαν τοῦ Ξέρξου, ἀλλὰ καὶ τέρμα ἐπέθηκον εἰς τὸν βίον αὐτοῦ, ἀποσφαγέτος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του.

4. Οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ καὶ ποιηταὶ ἐκ συμφώνου βεβαιούσιν, ὅτι τὰ ἀγάλματα τῶν ἡρώων καὶ αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν ἔστα-

ζον ἰδρωτί ἢ δάκρυα ἐξέχεον, ὅτε ἐμελλον νὰ προαναγγείλωσι τοῖς λαοῖς μεγάλα δυστυχήματα. Τοιούτου θαύματος ἀπόπειρα ἐγένετο ἐν Πετροπόλει ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, καθὰ διηγείται ὁ ἱστορικὸς *Lévesque* (*Histoire de Russie*).

5. Ὁ ἐν τῷ ναφ τῆς Ἀφροδίτης λύχνος λέγεται ὅτι διηρεκῶς ἔκαιεν, ἡ δὲ φλόξ τοσοῦτω ἰσχυρῶς ἦν προσκολλημένη τῇ θρυαλλίδι, ὥστε οὔτε ἀνεμος, οὔτε βροχὴ, οὔτε βύελλα ἠδύνατο νὰ τὴν σβέσῃ, καὶ τοὶ ἐκτεθειμένον οὔσαν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ τῇ ἀστασίᾳ τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους. Καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ἐκ τῶν καθηκόντων τῶν Ἑστιάδων ἦτο καὶ τὸ νὰ διατηρῶσι τὸ ἱερὸν πῦρ πάντοτε ἀνημμένον. Ἐὰν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐσβέννυτο, τὸ πῦρ πάλιν ἐκ νέου ἀνήπτετο, οὐχὶ ἐξ ἄλλου πυρὸς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ἐξ ὧν, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, ἀνενεύτο καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος τὴν 4. Μαρτίου, τῆς ἡμέρας ταύτης οὐσης τὸ πάλαι ἀρχῆς τοῦ νέου ἔτους εἰς τρόπον ὥστε, ἄνευ ἐνδεχομένου τινὸς συμβεβηκότος, τὸ πῦρ διετέλει καίον ἐπὶ ἔν ὄλων ἔτος.

Τὰ φῶτα ταῦτα, ὅσον ἀλλόκοτα καὶ ἂν ὑποθεθῶσιν, οὐδόλως δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τοὺς λύχνους, εἰς οὓς ἡ λέξις διηρεκῶς κυρίως προσηρόμθη. Περὶ τῶν λύχνων τούτων πολλάκις ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ *Fortunio Liceti* ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*De Beconditis Antiquorum Lucernis*» καὶ ὁ *Octavio Ferrari*, ἐν τῷ «*De Veterum Lucernis Sepulcralibus*», ἐν οἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐπόμενα δύο παραδείγματα ἦτοι:

6. Ὁ Τάφος τῆς Τουλλιώλας, προσφιλοῦς θυγατρὸς τοῦ Κικέρωνος, ἧς ὁ θάνατος μεγάλως ἐλύπησεν αὐτὸν, ἀνακαλυφθεὶς ἐπὶ Παύλου τοῦ Γ', Πάπα Ῥώμης. Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, ἀνοιχθέντι, ἀνεφάνη λύχνος καίων, ὅτις ἀμέσως ἐσβέσθη ἅμα εἰσδύσαντος τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Καὶ

7. Ὁ τάφος τοῦ Πάλλαντος, υἱοῦ τοῦ

Ευάνδρου, φανευθέντος ὑπὸ τοῦ Τούρνου, κατὰ τὸν ποιητὴν Βιργίλιον, ἀνακαλυφθεὶς περὶ τὸ 800 ἔτος μ. Χ. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη λύχνος ἀνημέμενος, ὅστις βεβαίως θὰ ἔκασε περίπου 2000 ἔτη, καθὸ κλεισθεὶς τὸ 1170 π. Χ.

8. Τὴν ἐξῆς περιγραφὴν ἀνακαλύψεως διηγεοῦτο λύχνου ἀνέγνω ὁ Κ. Ἀλβέρτος Way ἐν τινι συνεδρίῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τῆς Ἰσπανίας. «Τὸ ἀρχαῖον ῥωμαϊκὸν φρούριον *Castellum Priscum* κεῖται μεταξὺ Γρανάδας καὶ Κορδόβης ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐνθα ἀδιαλείπτως ἀνακαλύπτονται ἀρχαιοτάτες. Τὸν Αὐγουστον τοῦ 1833, ἐνῶ γεωργοὶ τινες ἐνησυχολοῦντο ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν ἔργων των, παῖς τις, παίζων παρὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦ φρούριου, ἀνεκάλυψεν ὀπήν μεταξὺ τῶν ἐρείπιων, ἣτις ἐφάνετο εἰσάγουσα εἰς μέγχα βάθος. Πιστεύεται κοινῶς ὅτι, ὑπὸ τὰ ἐρείπια ταῦτα, ὑπάρχουσι πλείστα χάρματα περιέχοντα ὑπογεῖους θησαυροὺς, ἐνῶ μόνον νεκροταφεῖα ἀνεύρισκονται. Ὁ παῖς ἀμέσως ὠδήγησεν ἐνταυθὰ τινὰς τῶν γεωργῶν στίνας, εὐκόλως χαλάσαντες τὴν ὀπήν, κατεβίβασαν τὸν παῖδα διὰ σχοινίου εἰς τὸν λάκκον. Μόλις οἱ πόδες τοῦ παιδὸς ἤγγισαν τὸ ἔδαφος καὶ ἐξέβαλε φωνὴν ἐκπλήξεως, τοῦθ' ὕπερ οἱ γεωργοὶ ἐξέλαθον ὡς ἀγγελίαν τῆς ποθητῆς ἀνακαλύψεως. Τότε δὲ καταβάντες ἐθαμβώθησαν τὴν ὄρασιν, εὐρεθέντες ἐντὸς τετραγώνου θαλάμου ἐν ἑνῇ ποδῶν τῷ ὕψος. Λύχνος, ἐπὶ μολυβδίνῃς λυχνίᾳ ἐσττηριγμένος πρὸς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν, ἐπέχεε κιτρινοειδὲς φῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ πέριξ τοῦ θαλάμου ἐπεκτεινομένου λιθίνου ἐδάφους. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου ἐπέκειντο δεκατέσσαρες σαρκοφάγοι διαφόρου σχήματος καὶ μεγέθους περιέχοντες ἀνθρώπινα λείψανα, ἅπαντες κλίνοντες πρὸς τὸν λύχνον ὡς εἰς κοινὸν σημεῖον. Μεταξὺ δ' αὐτῶν εὐρέθησαν καὶ κάλπαι ἐκ λευκαργίλλου καὶ ἐν ἀγγεῖον ἐστιλβωμένον καὶ κεκο-

σμημένον δι' ἀνχλίφωιν. Ὁ θάλαμος πρᾶγματι ἐφάνετο ὡν τάρως οἰκογενεῖα ἀκόσ. Οἱ γεωργοὶ, μὴ δυνηθέντες νὰ μετατοπίσωσι τὸν λύχνον, ἐποιήσαντο χρῆσιν τῶν κηπουρικῶν ἐργαλείων των καὶ ἀπέπκαταν αὐτόν· ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ διατρέφρον τὴν φλόγα ὑγρὸν ἀπώλετο, τοῦ λύχνου θραυσθέντος ὑπὸ τῆς ἀπροσεξίας καὶ τῆς βίας τῶν ἐργατῶν. Ὑπόστημά τι ὁμοῦς διέμεινε, ὅπερ ἐκτεθὲν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα κατέστη ἀμέσως σῶμα ἀστερέον.» Ὁ Κ. Way ἀναφέρει ὡσαύτως ἐν τῇ ἐκθέσει του περὶ ὁμοίου λύχνου, ἀνακαλυφθέντος ἐντὸς τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ ὑποτιθεμένου τάρου Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ.

Προβαίνομεν ἤδη εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων διασαφήσεις.

Παραδ: 1. 2. 3. Στοιχειώδης γνῶσις τῆς ὑδροστατικῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πίεσεως τῶν ρευστῶν, ἀρκεῖ ἵνα ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα ταῦτα θαύματα. Ἀπλῶς δὲ παρατηροῦμεν ὡς πρὸς τὸ τρίτον παράδειγμα, ὅτι ὑποκεκρυμμένος κάτωθι τῆς νεκροθήκης ὑπῆρχε σωλὴν, δι' οὗ αὐτὴ συνεχαινῶναι μετὰ δεξαμενῆς ἐλαίου, καὶ οὕτω τὸ ἐν αὐτῇ διετηρεῖτο πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος τοῦ στομίου τοῦ σωλῆνος προσέτι χρησιμεύοντος εἰς τὸ ν' ἀπορρίπτῃ τὸ περισσεῖον καὶ ν' ἀποκωλύῃ τὴν νεκροθήκην τοῦ νὰ πληρωθῇ.

4. Περὶ τούτου ἡ ἱστορία τοῦ *Lévesque* ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «Βικὼν τῆς Παναγίας, ἐξωγραφημένης ἐπὶ ξύλου, ἔχυνεν ἄφθονα δάκρυα ἵνα διαδηλώσῃ τὴν ἀποστροφὴν αὐτῆς πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Τζάρου μελετωμένας μεταρρυθμίσεις. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεκάλυψε καὶ ἐξέθηκε τῷ λαῷ τὸ μηχανήμα δι' οὗ ἐτεκταίνετο ἡ ἀπάτη: Δοχεῖον πλήρες ἐλαίου ἔκειτο ἀφανὲς μεταξὺ τῶν δύο τετραγώνων σανίδων, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ εἰκὼν. Τὸ ἔλαιον, ἀραιούμενον ὑπὸ τῆς θερμότητος τῶν πολλῶν περὶ τὴν εἰκόνα καιομένων λαμπάδων, εἰσεχώρει εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐνυπάρχοντας ἀγωγούς, καὶ διὰ μικρῶν ὀπῶν, παρὰ ταῖς γωνίας τῶν ὀφθαλμῶν, ἐξέρρεε καταστά-

ζον ἐν εἶδει δακρύων. Ἄπαντα λοιπὸν τὰ θαύματα καὶ τῶν δακρυροούτων ἀγαλμάτων εἰς παρόμοια μηχανουργήματα δύνανται ν' ἀναχθῶσι.

5. Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ φαινομένου τούτου θαύματος, δύο ὄροι ἀπητοῦντο, ὧν ἡ ἐκπλήρωσις ἦν βεβαίως δυσχερής. Πρῶτον νὰ προμηθευθῇ ἀνεξάντλητος, οὕτως εἶπειν, καύσιμος ὕλη, καὶ δεύτερον ἀκατανάλωτος τις θρυαλλίς πρὸς καῦσιν τῆς ὕλης ταύτης. Ὅταν ἀναμνησθῶμεν τὸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βήλου προειρημένον θαῦμα, τὸ μυστήριον καταπίπτει ἀφ' ἐαυτοῦ. Εἰς ἀπόκρυφόν τι μέρος τεθείτω σωλὴν, δι' οὗ ὁ λύχνος νὰ συγκοινωνῇ μετ' ἀφανοῦς δεξαμενῆς τοσαύτης χωρητικότητος, ὥστε μακροχρόνιος κατανάλωσις ἀνεπαίσθητον νὰ ἐπιφέρῃ ἐλάττωσιν εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Οὕτω τὸ πρῶτον μέρος τοῦ προβλήματος ἐλύθη. Τὸ δεύτερον λύεται ἐπίσης, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι θρυαλλίς ἐξ ἀμιάντου, διαμένει σχεδὸν ἄκαυστος καὶ λίαν κατάλληλος πρὸς τὸ ἀπορροφᾶν τὸ ἔλαιον καὶ διατηρεῖν τὴν φλόγα, ἐνόσω ὁ λύχνος πληροῦται δεόντως ὑπὸ τοῦ καυστικοῦ ὕγρου. Ἄλλως τε δυνάμεθα νὰ διασαφηνίσωμεν τὸ θαῦμα καὶ ἐκ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος· ἦτοι, τῶν ἀνευ θρυαλλίδος λύχνων· ἐφευρέσεως ὀφειλομένης εἰς τὴν διὰ τῆς θερμότητος ἀραιώσιν τοῦ ἐλαίου. Ὡς πρὸς τὴν φροντίδα τοῦ πληροῦν τακτικῶς τὴν κεκρυμμένην δεξαμενὴν, οὐδεμίαν βεβαίως δυσκολίαν ὡς δὲ πρὸς τὸ μεταλλάσειν ἢ διορθοῦν, ἐν περιπτώσει ἀπροβλέπτου συμβεβηκότος, τὸ στόμιον τοῦ σωλῆνος, ὁ θαυματουργὸς ἦτο, ὡς εἰκὸς, ἀρκούντως ἐπιτήδειος ὥστε, διαρκούσης τῆς ἐργασίας του, ν' ἀποσπᾷ ἄλλοθι τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν.

6. 7. 8. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι, ἀν ἀνημέμενη λαμπὰς τεθῇ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὐδεμίαν συγκοινωνίαν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος, ἡ φλόξ θέλει βαθμηδὸν ἐλαττωθῇ, ἐξασθενήσει καὶ τέλος σβεσθῇ. Οἱ χημικοὶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας ὑπελόγησαντο ὅπως (ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Θ'.)

ποσότης ἀέρος ἀναλίσκεται ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ ὑπὸ τοιοῦτοτρόπως καιομένης λαμπάδος, ὥστε εὐχερῶς νὰ προείπωσιν ὅποτε ἡ φλόξ ἀφεύκτως θὰ ἐκλείψῃ. Ἀλλὰ καὶ τοι, ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου καὶ ἄλλων προσομοίων, καθίσταται ὅλως ἀπίστευτος ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἐντάφιοι λύχνοι δύνανται νὰ καιῶσι διηνεκῶς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, δὲν δυνάμεθα ὁμοῦς δογματικῶς ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα εἰσὶν ὅλως μυθώδη ἢ φαντασιώδη. Θὰ ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ δίσχυρισμῷ τούτῳ πραγματικὴ τις βᾶσις, ἣν ὀφειλομένον νὰ παραδεχθῶμεν. Πρὸς λύσιν λοιπὸν τοῦ ζητήματος κλίνομεν μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον φυσικὴν τινα οὐσίαν, δι' ἧς τοιοῦτον ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ, ἀνευ τῆς βοήθειας ἐλαιοδεξαμενῆς ἢ ἄλλου τινὸς μέσου πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας μας. Οὐσία τις, ἔτι ἀγνωστος ἡμῖν, ἐλάμβανε πιθανῶς τοιαύτην σκευασίαν, ὥστε, ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐγκεκλεισμένη μεταξὺ μεμολυσμένων ἀναθυμιάσεων, νὰ δύναιτο ἐπὶ τέλους ἅμα τῇ ἐλαχίστη εἰσαγωγῇ καθαροῦ ἀέρος, ν' ἀναφλέγηται δι' ὀλίγας στιγμὰς καὶ ταχέως μετὰ τοῦτο νὰ σβύνηται, ἅμα, ἐξαγομένη ἐκ τοῦ ὑπογείου, ἐξετίθετο ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν.

ΚΕΦ. Γ'. ΜΕΡΟΣ Α'.

ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ.

Ὅσον πλείστον τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ καὶ ἀν ἐξεπλήττοντο ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς ἀρχαιότητος τελουμένων, ἦτοι τοῦ τριγμοῦ τροχαλιῶν, τῆς συστροφῆς σχοινίων, τοῦ κρότου τροχῶν καὶ λοιπῶν ἐργαλείων, οἱ πάταγοι οὗτοι τῶν εἰς κίνησιν τιθεμένων μηχανῶν ἤθελον βεβαίως ἐφελεύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἀκινούντων καὶ ἀνακαλύψει τὴν ἀπάτην τῶν ἐνεργουμένων, ἀν ὁ κίνδυνος τῆς τοιαύτης

ανακαλύψεως δὲν προλαμβάνετο. Μακρὰν λοιπὸν τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ, πολλάκις οἱ ἱερεῖς ἐπηύξανον αὐτοῦ; ἵνα ἐμπνέσῃ πλειότερον τρόπον. Καὶ ἐπειδὴ αἱ φοβεραὶ βρονταὶ, αἱ ὑπὸ ἀστραπῶν συνοδευόμεναι, ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀπλουστέρων ὡς ὁ ἐκδικητικὸς βραχίων τῶν θεῶν, οἱ θαυματουργοὶ ἱερεῖς τοιαύτας ἔκαμνον ἢ ἀκούωνται ὅτε ὠμίλουν ἐπ' ὄνοματι αὐτῶν. — Παραδείγματα.

1. Ὁ ἐν Αἰγύπτῳ Λαβύρινθος ἦτο μεγαλοπρεπὴς οἰκοδομὴ διηρημένη εἰς δώδεκα στοάς. Ἐκάστη αὐτῶν εἶχεν εἰς θύρας ἀνοιγομένης πρὸς βορρᾶν καὶ ἄλλας τῶσας πρὸς νότον· ἄπασαι δὲ περιεκυκλοῦντο ὑπὸ ἐνὸς τοίχου. Ἡ οἰκοδομὴ αὕτη περιεῖχε 3000 δωμάτια, ὧν τὰ 1500 ἐν τῷ ἄνω πατώματι καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῷ κάτω. Ἐν δὲ τοῖς τελευταίοις τούτοις οἱ θεοὶ πολλάκις ὠμίλουν διὰ βροντῆς. Ὁ Πλίνιος, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁποῦ τοῦ περιήρητον καὶ ἀλλόκοτον τοῦτο οἰκοδομήμα ἔτι ἐσώζετο, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι αἱ στοαὶ ἦσαν οὕτω κατασκευασμέναι, ὥστε αἱ θύραι δὲν ἠδύναντο ἢ ἀνοιχθῶσι χωρὶς συγχρόνως ἢ ἀκουσθῶσιν ἐντὸς αὐτῶν σφοδρότατοι ἦχοι βροντῆς.

2. Ὅτε ὁ Δαρειὸς, υἱὸς τοῦ Ἰστάσπου, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, οἱ νέοι τοῦ ὑπέκοι ἐπεσαν πρηνεῖς ἐνώπιόν του καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν οὐ μόνον ὡς τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς θεόν· τῆς θεότητός του δηλωθείσης τὴν στιγμήν ἐκείνην τοῖς λατρευταῖς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βόμβου τῶν βροντῶν καὶ τῆς λάμπειος τῶν ἀστραπῶν.

3. Φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη τοῦ θέλγειν τὰς ἀκοὰς δὲν ἐθεωρεῖτο ἦττον ἐπωφελεῖς τοῖς ἱερεῦσιν ἢ ἡ τοῦ συγκινεῖν τὰ πλήθη δι' ἐξαισίων κρότων. Ἀναφέρεται ὅτι ἀγάλματά τινα, καλούμενα «αἱ Χρυσαὶ Παρθένοι», περιεκόσμου τὴν ὄροφον τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν καὶ ἐξέβαλλον ἐνίοτε θελητικωτάτας φωνάς.

4. Τὰ περὶ τοῦ Ἀμφίωνος καὶ τοῦ Ὀρφείως ἱστορούμενα τρανῶς διαδηλοῦσι τὰ θαυμαστά ἀποτελέσματα τῆς μουσικῆς. Ὁ

Ἀμφίων κατήγετο ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῶν Θεβῶν, ἐγένετο δὲ καὶ βασιλεὺς αὐτῶν. Λέγεται περὶ αὐτοῦ ὅτι, διὰ τῆς μελωδίας τῆς λύρας του, οἱ ἰναγκαιοῦντες πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τείχους τῆς πόλεως λίθοι ἐτίθεντο καὶ συνηρμόζοντο αὐθορμήτως ἐν τῇ αἰεὶ θέσει κατὰ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Περὶ δὲ τοῦ Ὀρφείως ἀναφέρεται ὅτι, θέλγων τὰ πάντα διὰ τῆς λύρας του, τὰ μὲν ἄγρια θηρία τῶν δασῶν καθίστα χειροθήη, τὴν δὲ ὀρητικὴν τῶν χειμάρρων καὶ ποταμῶν ῥοὴν ἀνεχαιτίζε καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη ἐκκμνε νὰ υποκλίνωσιν ἵνα ἀκροασθῶσι. Γυσοῦτον ἢ φύσις ἅπαντα καταγοπεύετο καὶ ἐνεψυχοῦτο ὑπὸ τῆς μελωδίας αὐτοῦ!

Προβαίνομεν ἤδη εἰς τινὰς παρατηρήσεις καὶ διασαφήσεις τῶν ἀνωθι παραδειγμάτων.

1. 2. Ἡ ἱστορία σιγᾶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ παράγειν τ' ἀποτελέσματα ταῦτα. Ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι, οἱ ἐν τοῖς ὑπογείοις καὶ θολωταῖς τοῦ Αἰγυπτίου Λαβυρίνθου στοαῖς ἀντικρουόμενοι ἦχοι, ἐκ τῆς ἀνοίξεως καὶ κλείσεως ἀπλῶς τῶν ἰδίων θυρῶν ἐκπεμπόμενοι, ἠδύναντο νὰ παρᾶσχωσιν ἀκούσαν ἀπομίμησιν τῆς συνήθους βροντῆς τῶν νεφῶν. Ἐν δὲ τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Δαρείου καὶ ἑτέρας τις ἀπομίμησις ἠδύνετο νὰ λάβῃ χώραν καὶ οὐδόλως ἐστὶν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς πιθανότητος, ὅτι ἡ μέθοδος ἧς χρῆσιν νῦν ποιοῦνται ἐν τοῖς θεάτροις, ἦτο γνωστὴ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Λεπτὸν ἔλασμα ἢ φύλλον σιδήρου, τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν τὸ μῆκος, κρατεῖται ἐκ τῆς μιᾶς ἄκρας μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου, ἀφινόμενη ἐλευθέρως νὰ κρέμαται ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους. Ἡ χεὶρ τότε κινεῖται ὀρζοντεῖως εἰς τρόπον ὥστε νὰ τινάσσεται τὸ ἔλασμα εἰς ὀρθογωνίους διευθύνσεις πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦ ἀπλουστάτου τούτου πειράματος μεγάλη ποικιλία ἤχων παράγεται, ὅτε μὲν ἀπομιμούμενων τὴν ὑπόκωπον βοὴν ἀπωτάτων βροντῶν, ὅτε δὲ τὰς βαρεῖας, αἰφνιδίους

καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐκοήσεις τῶν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν αἰωρουμένων νεφελῶν. Ὁ ἐπιδειξίως διαχειριζόμενος τὸ ὄργανον τοῦτο, ταχέως ἀποκτᾷ τὴν προσήκουσαν δύναμιν ἢ ἰκανότητα πρὸς τὸ παράγειν τοὺς διαφόρους ἤχους οὓς βούλεται. Τὰ αὐτὰ δ' ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνονται καὶ δι' ἔλασμάτων λευκοσιδήρου καὶ ἐκ τῶν λεπτῶν καὶ διαφανῶν φύλλων τοῦ κοινῶς καλουμένου μαρκασίου (mica)· ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ συγκριτικῶς μικροῦ μεγέθους τούτου, ὁ ἦχος ἐκφέρεται βραχύτερος καὶ ἐξύτερος. Καὶ ἀξιόλογος δ' ἀπομίμησις ἀστραπῆς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἂν ρίψωμεν κόκκινον ῥητίνης ἢ λυκοποδίου ἐπὶ φλογός. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ αἱ καταπίπτουσαι ῥαγδαῖαι βροχαὶ δύνανται θαυμασίως νὰ παραχθῶσιν ὑπὸ καλῶς κανονισμένης καταρρίψεως πίσων (πιζελίων).

3. Δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὅπισθεν τῶν εἰρημῶν ἀγαλμάτων ἢ ἐντὸς τῶν κερυσομένων ἀναγλύφων ὄργανόν τι μουσικὸν ἦτο κερυμμένον, ἀπομιμούμενον τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν. Τὰ ὑδραυλικά καὶ ἐμπνευστικά ὄργανα ἦσαν καλῶς γνωστὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐπίσης καὶ ὄργανα μετὰ τῶν ἀναγκαιοῦντων φυστηρῶν. Ὁ Κ. W. Higgings ὁ συγγραφεὺς «Περὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ ἤχου καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Μουσικῆς» ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «Τὰ τοιαῦτα ὄργανα ἦσαν γνωστὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Βιτρούβιος. Τὸ σχῆμα τοῦ ὄργανου ὁμοίως ἔκειντο ἐμπνεύσαντι φυστηρῶν αὐτῶν, ὡς καὶ γυναῖκα διευθύνουσαν αὐτὰ; κλεῖς τῶν φθόγγων αὐτοῦ.»

4. Καθόσον ἀφορᾷ τὰ περὶ τοῦ Ἀμφίωνος λεγόμενα, ταῦτα βεβαίως εἰπὶ διηγήματα ἀλληγορικὰ, σημαίνοντα ἀπλῶς ὅτι ὁ Ἀμφίων διὰ τῆς εὐγλωττίας του κατέπεισε λαὸν ἄγριον καὶ τῶς ἀπολίτευτον, ὅπως συνέλθῃ καὶ οἰκοδομήσῃ πύργους ἰκανοὺς πρὸς τὸ προασπίζειν αὐτὸν

κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ ἐχθροῦ. Τοιαύτη διασάφησις ἐστὶν ἡ μόνη ἀληθής· καθόσον μάλιστα καὶ ὁ Ὀμηρος, λέγων ὅτι ὁ Ἀμφίων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ζήθου ἐκτίσαν τὰ τείχη τῶν Θεβῶν, οὐδόλως ἀναφέρει ὅτι τοῦτο ἐγένετο διὰ μαγικῆς ἢ ὑπερφυσικῆς τινος τέχνης.

Πρὸς ἐξήγησιν δὲ τῶν θαυμάτων τῶν ἐκτελεσθέντων δὴθεν ὑπὸ τοῦ Ὀρφείως, ὀφείλομεν ἢ ἀναφέρειμεν ἐναυθὰ τινα τῶν μᾶλλον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀλλοκότων, ἀλλ' ἐπιβεβαιουμένων ἀποτελεσμάτων τῆς μουσικῆς. Τοῦ Ἑρρίκου τοῦ I., βασιλέως τῆς Γαλλίας, διδόντος συναυλίαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τὴν ἐσπέραν τῆς τελετῆς τοῦ γάμου τοῦ Δουκῆς de Joyeuse, ὁ περίφημος μουσικὸς τῆς ἐποχῆς Κλαυδίνος, ἔπαιζε μουσικὰς στροφάς, αἵτινες τσοῦτω σφοδρῶς ἐπενήργησαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος νέου τινὸς κυρίου εὐγενοῦς, ὥστε αἰφνης ἔσυρε τὸ ξίφος του προκαλῶν οἰονδήποτε τῶν συγκεκλημένων εἰς μονομαχίαν τοῦθ' ὅπερ συνιδὸν ὁ Κλαυδίνος, ἤλλαξεν ἀμέσως ἤχον καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ καταπραῦνη τὸν μανιώδη γενόμενον νεανίαν.

Ὁ περίφημος μελοποιὸς Στραδέλλας, ἀπαγαγὼν τὴν ἐρωμένην Βενετοῦ τινος εὐγενοῦς μετέβη εἰς Ῥώμην μετ' αὐτῆς. Ὁ εὐγενὴς μαθὼν τοῦτο, μισθοδοτεῖ κακούργους τρεῖς ἵνα τὸν δολοφονήσωσιν· εὐτυχῶς ἔμως διὰ τὸν Στραδέλλαν, τὰ ὄρα αὐτῶν ἦσαν λίαν εὐαίσθητα πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῆς μουσικῆς. Οἱ δολοφόνοι οὗτοι παραδοκῶντες τὴν εὐκαιρίαν τῆς διαπράξεως τοῦ ἔργου των, εἰσέρχονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατεράνου καθ' ἣν στιγμήν ὁ ἀνὴρ, ὃν ἐμέλλον νὰ θανατώσωσιν, ἔφαλλεν ἐκκλησιαστικὸν τι μελόδραμα ὑπ' αὐτοῦ μουσουργηθέν· τσοῦτω δὲ συγκινεῖται ὑπὸ τῆς μελωδίας τοῦ ὄργάνου, ὥστε παραιτούμενοι τοῦ σκοποῦ των, προσήλθον οἱ ἴδιοι παρὰ τῷ μουσικῷ ἵνα προδηλώσωσιν αὐτῷ ὅτι διέτρεχε κίνδυνον.

Ἵπάρχει θελητικὸν τι μέλος ἐν Ἐλβετίᾳ καλούμενόν Ranz des Vaches, ὅπερ

ἐνήσκει τοιοῦτον παράδοξον ἀποτελεσμα ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διατελούντων Ἑλβετικῶν στρατευμάτων, ὥστε ὁσάκις ἤκουον αὐτὸ εἰς βαθεῖαν πάντοτε ἐνέπιπτον μελαγχολίαν. Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' λοιπὸν ἀπηγόρευσε τὴν ᾠδὴν τοῦ μέλους τούτου ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ αὐστηροτάτῃ ποινῇ.

Τίς δύναται ἀληθῶς ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἡ μουσικὴ ἱκανὴ ἐστὶν εἰς τὸ παράγειν τοιαῦτα ἀποτελέσματα; Ἄς ἐρωτήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἂς ἐξετάσωμεν τὰς συγκινήσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ὅποτε ἀκούομεν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀρειμάνιον ᾠδὴν, ἢ τρυφερὸν καὶ παθητικὸν μέλος δι' ἐκφραστικῶν τόνου ψαλλόμενον. Τίς δὲν συναισθάνεται ὅτι τοῦτο μὲν συντελεῖ πρὸς τὸ μαλάσσειν τὴν ψυχὴν καὶ προδιαθέτειν αὐτὴν εἰς τὴν ἡδονὴν, τὸ δὲ πρῶτον εἰς τὸ διεγείρειν, ἐξάπτειν καὶ ἐνθουσιᾶν αὐτήν;

Πλεῖστα ζῶα καὶ ζῴφια προσέτι οὐδὲν ἀναισθητοῦσιν εἰς τὴν μουσικὴν. Ὁλίγιστοι ἴσως μουσικοὶ δὲν παρετήρησαν ἀράχνας μετατοπιζομένας εἰς τὰ ἄκρα τῶν πλεκτανῶν τῶν ἵνα ᾧσιν ἐγγυτέρω τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Ὁ Δόκτωρ Burney ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς Μουσικῆς» αὐτοῦ, ἀναφέρει τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον. Γάλλος τις ἀξιωματικὸς, φυλακισθεὶς ἐν τῇ Βαστίλλῃ, ἐπετρέπη νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν βάρβιτον του τὴν ὁποῖαν ἐπαίξεν ἄριστα ἄλλὰ μόλις ἐποίησατο χρῆσιν αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὅτε οἱ ποντικοὶ ἐξερχόμενοι τοῦ ἐδάφους καὶ αἱ ἀράχλαι ἐκ τῆς στέγης κρεμάμεναι ἐπὶ τῶν πλεκτανῶν, συνηγείροντο περὶ αὐτὸν ὅπως συμματάσχωσι τῆς μελωδίας. Ἡ ἀπέχθεια τοῦ ἀξιωματικοῦ πρὸς τὰ ὄντα ταῦτα καθίστα κατ' ἀρχὰς δυσάρεστον τὴν παρουσίαν των καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ πρὸς καιρὸν τὴν ἀναψυχὴν ταύτην ἄλλ' ἐπὶ τέλους συνεθισθεὶς, ἀνεύρισκεν ἐν αὐτοῖς ἀρχὴν διασκεδάσεως.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Τὸ οὗς ἐστὶ γόνιμος πηγὴ τῆς αὐταπάτης ἡμῶν. Οἱ δ' ἀρχαῖοι γόνιτες λίαν ἐπιτυχῶς μετέστρεφον πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτῶν σκοποὺς τὰ τὸν ἦχον ἀφορώντα. Βεβαίως πρὸς τὴν κατάχρησιν τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων ὀφείλονται τὰ περὶ *Λαλουσῶν* δῆθεν ἢ *ἡδουσῶν κεφαλῶν* ἱστοροῦμενα, δι' ὧν οἱ θεοὶ ἀντεπροσωπεύοντο ἢ ῥῆτραι χρησμοδικαὶ ἐξεφράζοντο. — Παράδειγματα.

1. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀρφῆος ἐν Λέσβῳ ἔδιδεν ἀποκοίσεις τοῖς βουλομένοις καὶ ἰδίως τοῖς Ἑλλήσιν. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας καὶ Βαβυλώνας καὶ μάλιστα ὁ Κύρος, συνεχῶς ἐπέστελλον πρέσβεις ἵνα συμβουλευθῶσι τὸν χρῆσμον τοῦτον ὅστις, ἐν τῇ διαφορομένῃ διαλέκτῳ ἀπάντων τῶν ἐθνικῶν χρῆσμων, προεῖπε τὸν αἵματηρὸν θάνατον τὸν ἐπιθέντα πέρας εἰς τὴν τοῦ Κύρου κατὰ τῆς Σκυθίας ἐκστρατείαν.

2. Ὁ Ὀδίνος ὁ ἐν Σκανδιναβίᾳ εἰσαγαγὼν νέαν θρησκείαν παραληφθεὶς ἐξ Ἀσίας, κατεῖχε λαλοῦσαν κεφαλὴν ὑποτιθεμένην οὕσαν κεφαλὴν τοῦ σοφοῦ *Mirme*. Συνεβουλεύετο δ' αὐτήν, καὶ τὰς λαμβανόμενας ἀπαντήσεις ἅπαντες ἐπέθεντο ὡς χρῆσμοὺς ὑπεράτου ὄντος.

3. Ὁ Γερβέρτος, ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Συλθέστρος Β' κατέχων τὸν παπικὸν θρόνον ἀπὸ τοῦ 991 μέχρι τοῦ 1003 ἔτους, ἐκέκτητο ὡσαύτως τοιαύτην λαλοῦσαν κεφαλὴν.

4. Κατὰ τοὺς πλείστους τῶν Ῥαββίνων, τὰ *Θεραπίμ* συνίσταντο ἐκ τεταριχευμένων κεφαλῶν νεκρῶν, ὑπὸ τὰς γλώσσας τῶν ὀπίσθων ἐστέκετο λεπτὸν ἔλασμα χρυσοῦν. Ἔτεροι δὲ Ῥαββίνοι ἀναφέρουσιν ὅτι ταῦτα ἦσαν φαντάσματα, ἅτινα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀστέρων συνωμίλουν μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ παρεῖχον αὐτοῖς ὠφελίμους συμβουλὰς. Συμπεραίνομεν ἐκ τῶν ἐκφράσεων τοῦ περιφήμου Ῥαββίνου Μαϊμονίδου ἐν τῷ Γ' μέρει τοῦ ἱεραϊκοῦ συγ-

γράμματός του «Μόρε Νεβοχίμ» ἦτοι, «Διδάκτωρ τῶν πολυπλόκων», ὅτι καὶ θαλαμίσκοι ἰδίως ἀνεγείροντο ἵνα περιφυλάττωσι τὰς λαλοῦσας ταύτας εἰκόνας.

5. Ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος ἀναφέρει ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς ἐγίνωσκον τὴν τέχνην τοῦ ποιεῖν θεοὺς καὶ ἀγάλματα νοητικὰ, προλέγοντα τὰ μέλλοντα καὶ διεξηγουμένα τὰ ὄνειρατα. Τὸ ἀγαλμα τοῦ Μέμνονος, ἰστάμενον ἐπὶ τοῦ τάφου του πλησίον τῶν Θιβῶν, εἶχε, λέγουσι, τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκφέρειν ἦχον μελωδικὸν ἀνά πᾶσαν πρωΐαν, προσβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, καὶ ἀνά πᾶσαν ἑσπέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, διάφορον ἦχον, χαμηλὸν καὶ θρηνοῦντα τὴν ἀποιχομένην ἡμέραν.

Προτιθέμεθα ἤδη νὰ ὑποδείξωμεν κατὰ πόσον τὰ προρηθέντα παραδείγματα δύνανται ἐν γένει νὰ ἐξηγηθῶσι διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων τῶν ἐπικρατουσῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τερατοουργημάτων τούτων.

ὑποτίθεται ὅτι ἐν ταῖς λαλοῦσαις ταύταις ἀρχαίαις μηχαναῖς ἡ ἀπάτη ἐξετελεῖτο διὰ τῆς ἐγγαστριμυθίας, τῆς φωνῆς προερχομένης ἐκ τοῦ ἰδίου λαοπλάνου ἄλλ' εἶναι πιθανώτερον, ὅτι ὁ ἦχος μετεδίδετο διὰ σωλήνων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀγάλματος ὑπ' ἀνθρώπου ἐν παρακειμένῳ δωματίῳ καθήμενου πρὸς διασάφησιν τοῦτου μεταφράζομεν λίαν συντόμως τὰ ἐπόμενα ἐκ τῆς περὶ Ἀλεξάνδρου πραγματείας τοῦ Λουκιανοῦ:

«Ὁ γόνος Ἀλέξανδρος μεταβὰς εἰς Πέλλαν τῆς Μακεδονίας μετὰ τοῦ συνεταίρου του ἀγύρτου Κοκκωνᾶ, καὶ ἰδὼν εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως ὄφεις παμυεγέθεις καὶ ἡμερωτάτους, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν μεγαλύτερον καὶ ὠραιότερον θν καὶ μετέφερεν εἰς Ἀσίαν. Ἀφικόμενος ἐν Παφλαγονίᾳ εἰς τὴν πατρίδα του ἐτὸ Ἄβωνος τεῖχος» καλουμένην, μηχανᾶται «τοιοῦδε Ἑλλῶν διὰ νυκτὸς εἰς τὰ νεωσχευῆν τοῦ ναοῦ, ἐνθα εἶχε συρρεῖσαι καὶ

«ὕδωρ, εἴτε ἐκ τῆς γῆς ἀναθρόσαν, εἴτε ἐξ οὐρανοῦ πεσόν, καταθέτει ἐν τῷ πληθῶ ὄν ἡμέριον, ὅπερ προλαθόντως κενώσας, εἶχε περικλείσει ἐν αὐτῷ ὄφιν ἀρτιγέννητον. Εἶτα ἐλθὼν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἀναβὰς ἐπὶ βωμόν τινα ὑψηλόν, ἐδημηγόρει καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζεν, ὅτι μετ' ὀλίγον δεξεται ἐναργῆ τὸν θεὸν Ἀσκληπιόν, τὴν ἄφικιν τοῦ ὁποίου τοῖς εἶχε προηγουμένως προφητεύσει καὶ ὅτι πραγματικῶς ἀφίχθη διὰ τὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ Ἄβωνος τεῖχος διὰ παντός. Μετὰ ταῦτα μεταβὰς εἰς τὰ θεμέλια μετὰ τοῦ πληθῶς, ἀποσύρει ἐκ τοῦ ὕδατος τὸ ὄν, καὶ θραύσας αὐτὸ, λαμβάνει ἀνά χειρὰς τὸν ὄφιν καὶ ἀνακράζει ὅτι κρατεῖ τὸν Ἀσκληπιόν. Οἱ Παφλαγόνες, ἄνθρωποι δεισιδαίμονες καὶ ἡλίθιοι, ἰδόντες τὸν ὄφιν κινούμενον περὶ τοὺς δακτύλους αὐτοῦ, ἠσπάζοντο τὸν θεὸν καὶ ἐμακάριζον τὴν ἀγαθὴν τύχην τῆς πόλεως. Μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινῶν, ὅτε οἱ λαοὶ συνήρχοντο ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν τῆς Παφλαγονίας διὰ τὰ ἰδῶσι τὸ θαῦμα, καθίσας ἐπὶ κλίνης ἐν θαλάμῳ, εἶχε τὸν ὠραιότατον ἐκεῖνον ὄφιν τὸν μεταφερθέντα ἐκ Μακεδονίας περιελημένον εἰς τὸν τράχηλόν του, τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁποίου κρύψας ὑπὸ τὴν μασχάλην του, ἐπαρουσίαζε τοῖς θεαταῖς ἄλλην κεφαλὴν ἀνθρωπίνην ἐκ πανίου κατεσκευασμένην ὡς οὕσαν δῆθεν κεφαλὴν τοῦ ὄφιος. Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο, ὡς εἰκός, τεράστιον τοῖς θεωμένοις ἐκ τοῦ τέως μικροῦ ἔρπετοῦ, ν' ἀναφανῆ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν μέγας ὄφιν ἀνθρωπομόρφου καὶ ἡμεροῦ. Ἠρξάτο δὲ τότε ὁ γόνος νὰ χρησμοδοτῆ καὶ ν' ἀργυρολογῆ Θελήσας δὲ καὶ ἔτι μείζον νὰ ἐκπλήξῃ τὰ πλήθη ἀνήγγειλεν ὅτι καὶ τὸν θεὸν αὐτὸν ἀναναταὶ νὰ παράσχῃ λαλοῦντα καὶ χρῆσμοδοτοῦντα. Συνάψας λοιπὸν σωλήνας διὰ τῆς μεμηχανημένης ἐκεῖνης κεφαλῆς, εἶχεν ἀνθρώπον εἰς παρακειμένον δωμάτιον ἐμβῶντα ἐν αὐτοῖς, εἰς τρόπον ὥστε ἡ φωνὴ ἐφαίνετο προσπίπτουσα διὰ

α τῆ, ἐκ πανίου κεφαλῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. «Οἱ χρῆσμοί δ' οὗτοι ἐκαλοῦντο αὐτόφω-
«νοι. Ἐννεῖται οἴκοθεν ὅτι πᾶσιν οὐκ
«ἐδίδοτο, ἀλλὰ τοῖς εὐπαύροις καὶ
«πλουσίοις καὶ μεγαλοδωροῖς.» (Λουκιαν.
Ἀλέξανδρος ἢ Ψευδομαντις. 6—27.)

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Θεοδώρη-
τος μᾶς βεβαιῶν ὅτι τὴν Δην ἐκκτονταε-
τηρίδα μ. Χ, ὅτε ὁ Ἐπίσκοπος Θεόφι-
λος κατέβησε τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀλε-
ξανδρείας, εὗρε τινα κοῖλα ἔσθθεν καὶ οὖ-
τω τοποθετημένα κατὰ τοῦ τοίχου, ὥστε
ὁ ἱερεὺς ἰστάμενος ὄπισθεν αὐτῶν ἠδύνατο
νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς θεατὰς διὰ τοῦ στό-
ματος αὐτῶν.

Πρὸ τινων ἐτῶν, μηχανὴ τις λαλοῦσα
καὶ ἐπικληθεῖσα «ἡ ἀόρατος κόρη» κατε-
σκευάσθη οὕτω πως: Τέσσαρες πάσσαλοι ἔρ-
θιοι συνδέοντο ἐπὶ κορυφῆς διὰ μιᾶς τε-
τραγώνου σανίδος καὶ διὰ δύο παρομοίων
σανίδων πρὸς τὴν βᾶσιν. Τέσσαρα δὲ κυρτὰ
αιθρησύσματα κατερχόμενα ἄνωθεν τῶν
πασσάλων, συνηνοῦντο ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῶν
εἰς ἀπόστασιν περίπου δύο ποδῶν ἀπὸ τῆς
κορυφῆς τῶν πασσάλων. Κοίλη χαλκίνη
σφαῖρα ἐνὸς ποδὸς διαμέτρου, ἐπεκρέματο
ἐκ τῶν συμμάτων τούτων διὰ τεσσάρων λε-
πτῶν ταινιῶν πρὸς δὲ τὴν σφαῖραν ἦσαν
προσηρμοσμένα τὰ ἄκρα τεσσάρων σαλπίγ-
γων μὲ τὰ στόμια αὐτῶν πρὸς τὰ ἔξω. Ἡ
συσκευή αὕτη τῆς μηχανῆς ἦν μόνη ὄρατὴ
τοῖς θεαταῖς. Ὅτε δὲ τις προσεκαλεῖτο ὑπὸ
τοῦ ἐκθέτου ἵνα προτείνῃ ἐρώτησιν, ἐπραττε
τοῦτο, ἀποτεινὼν τὸν λόγον ἐντὸς τοῦ στο-
μίου μιᾶς τῶν σαλπίγγων, καὶ ἡ ἀπαιτου-
μένη ἀπόκρισις ἀπεδίδοτο συγχρόνως ἐξ ὅ-
λων τῶν σαλπίγγων ὁ δ' ἦχος ἐξήρχετο
μεθ' ἱκανῆς ἐντάσεως, ὥστε ν' ἀκούηται
ὑπὸ τοῦ ὠτός τοῦ προσηλωμένου εἰς οἶαν-
δήποτε τῶν σαλπίγγων, ἀλλ' ἀσθενέστατος
ὡς προερχόμενος ἐκ γυναικὸς μικρᾶς ἡλι-
κίας. Διὸ ὑπετίθετο φωνὴ νέας κόρης ἀορά-
του, καίτοι ὁ ἀποκρινόμενος ἦν γυνὴ ὠρί-
μου ἡλικίας. Ἡ ἀόρατος δ' αὕτη γυνὴ συν-
διελέγετο ἐν διαφόροις διαλέκτοις, ἔψαλλε
λίαν μελωδικῶς καὶ ἐπέφερε καταλλήλους

παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν παρευρισκομένων ἐν
τῷ θαλάμῳ τῆς μηχανῆς.

Ἡ παράστασις αὕτη ἦν προφανῶς θαυμα-
σιωτέρα τῶν προειρημένων λαλοῦσῶν κεφα-
λῶν, καθόσον αὐταὶ μὲν συνεκινῶνουν πάν-
τοτε μετὰ τινος τοίχου ἢ βάρους δι' οὐ
σωλῆνες ἠδύνατο νὰ εἰσχυθῶσιν ἐντὸς πα-
ρακειμένου δωματίου. Ἀλλ' ἡ χαλκίνη σφαῖ-
ρα καὶ αἱ σάλπιγγες αὐτῆς μετ' οὐδενὸς συν-
εκινῶνουν μέσου δι' οὐ νὰ μεταδίδεται ὁ
ἦχος. Ὁ ἐξετάζων τὴν μηχανὴν αὐτὴν ἔ-
βλεπεν ὅτι αἱ ταινίαι ἦσαν πράγματι ται-
νίαι, οὐδὲν ἀποκρύπτουσαι, οὐδὲ ἦχον δυ-
νάμεναι μεταδοῦναι πρὸς δὲ τούτοις παρα-
τηρῶν ὅτι ἡ συσκευή τῶν πασσάλων δι' οὐ-
δεμίαν ἄλλην ἐγένετο χρῆσιν εἰμὴ τὴν τοῦ
ὑποστηρίζειν τὴν σφαῖραν καὶ προφυλάττειν
αὐτὴν ἀνέπαφον τοῖς θεαταῖς, εἰς μέγαν ἐ-
νέπιπτε θαυμασμὸν ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν
τοῦ ἦχου, καὶ εἰς ἐτι μείζονα ὡς πρὸς τὴν
λεπτότητα τῆς ἐκπεμπομένης φωνῆς.

Καίτοι δὲ οἱ θεατὰι ἐξηπατόντο οὕτως
ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν συλλογισμοῦ, τὸ ἐνερ-
γοῦν ὅμως αἴτιον τῆς ἀπάτης ἦν ἀπλούστα-
τον. Ἐν τοῖς ἀπέναντι τοῦ στόμιου τῶν
σαλπίγγων πασσάλοις, ὑπῆρχον ὀπαὶ συγ-
κωνοῦσαι μετὰ σωλῆνος διαπερῶντος τὸ
ἔδαφος καὶ εἰσερχομένου εἰς τὸ δωματίον
τῆς ἀοράτου γυναικός. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐτέ-
ρα ὀπῆ μικροτέρα ἐν αὐτῷ δι' ἧς ἡ κυρία
ἐθεώρει τὰ γινόμενα ἐν τῷ οἰκίσκῳ τῆς μη-
χανῆς, καὶ εἴτι ἄλλο τῆ ἐγνωστοποίησι, διὰ
σημείων βεβαίως, ὁ διευθύνων αὐτὴν. Ὅτε
τις τῶν θεατῶν ἀπέτεινεν ἐρώτησιν εἰς μίαν
τῶν σαλπίγγων, ὁ ἦχος ἀντανεκλάτο εἰς
τὴν ἀπέναντι ὀπῆν, καὶ σαφῶς μετεβίβα-
ζετο διὰ τοῦ κεκρυμμένου σωλῆνος εἰς τὸ
ἀπόκρυφον δωματίον. Παρομοίως δὲ καὶ ἡ
ἐπάντησις ἐξήρχετο τῆς ὀπῆς ἀντανεκλω-
μένη εἰς τὸ οὖς τοῦ θεατοῦ διὰ τῆς σάλπιγ-
γος. Οὗτος δ' ἦκουε τοὺς ἦχους μετὰ φω-
νῆς ἀσθενεστάτης, ὡς προεῖπομεν, ὡς ἐκ τῆς
διὰ τοῦ σωλῆνος διαβιβάσεως αὐτῆς. Ἡ ἐκ-
πληξίς τῶν ἀκούοντων μεγάλως ἐπηύξανεν
ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἡ ἀπάντησις ἐδίδοτο εἰς ἐ-
ρωτήσεις προβαλλομένης διὰ ψιθυρισμοῦς

καὶ ὑπαινιγμοὶ προσέτι ἐπὶ τοῦ χαρακτή-
ρος τῶν παρευρισκομένων προσώπων ἐγί-
νοντο.

Ἀλλ' ἡ μάλλον ἐξαίσιος, ἡ κορωνὴς οὐ-
τως εἰπεῖν ἀπασῶν τούτων τῶν μηχανῶν,
ἦν ἡ ἐπικληθεῖσα «*Eufonia*», παραστα-
θεῖσα πρὸ τινων ἐτῶν ἐν *Piccadilly* τῆς
Ἀγγλίας. Ὁ ἐφευρετὴς αὐτῆς ἦν ὁ Κ. *Fa-*
ber, ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπηρετήσας ἐν Ἀδ-
στρίᾳ ἐν τῷ λογιστικῷ τμήματι τοῦ ὑπουρ-
γείου τῶν οἰκονομικῶν. Ὁ Κύριος οὗτος εἰρ-
γᾶσθη ὑπὲρ τὰ 25 ἔτη εἰς τὴν ἀνακάλυψιν
καὶ κατασκευὴν Μηχανικοῦ Συνδυασμοῦ κε-
κτημένης ἀπάσης τὰς δυνάμεις τῆς διαρθρώ-
σεως τῶν φωνῶν. Ἐπιτυχὼν τῆς προφο-
ρᾶς ἀπάντων τῶν ἄλλων φωνηέντων, κατη-
νάλωσεν ἑπτὰ ὅλα ἔτη πρὸς τὴν ἐφεύρεσιν
καὶ τὴν τεχνικὴν ἐκφώνησιν τοῦ Β. Διὰ τοῦ
ελαστικοῦ κόμμεως τοῦ καλουμένου *καου-*
τσονκ, ἐσημάτισε τὰ διάφορα ὄργανα τῆς
διαρθρώσεως ἀκριβῶς προσόμοια τοῖς ἀνθρω-
πίνους καὶ διὰ μέσου κλειδῶν καὶ ρυσπη-
ρων καπίσχυσεν ἐπὶ τέλος παντὸς προσ-
κόμματος καὶ διεμέρφωτε λίαν ἐπιτυχῶς
μηχανὴν λαλοῦσαν, ἄδουσαν, ψιθυρίζουσαν,
γελῶσαν, κτλ. Ὁ Κ. *J. S. Buckingham*, ὁ
μετὰ τινων ἄλλων φίλων ἐπιθεωρήσας αὐ-
τὴν κατ' ἰδίαν, λέγει τάδε: «Αἱ πρώται μου
ἐντυπώσεις δὲν ὑπῆρξαν εὐνοϊκαί· ἀλλ' ἐξα-
κολουθῶν τὸ ἀκούειν, ἐξετάζειν καὶ συγ-
κρίνειν τοὺς ἦχους μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης
φωνῆς, νομίζω ὅτι οὗτοι προσεγγίζουν αὐ-
τῇ μάλιστα τῶν μέχρι τοῦδε ἐφευρεθέντων,
εἰ δὲ καὶ δευτεροβάθμιοι εἰσὶν ὡς πρὸς τὴν
ἐντέλειαν, μὴ λησμονῶμεν ὅτι οὐδὲν ἀν-
θρώπινον δύναται ποτε ἐξομοιωθῆναι
τοῖς ἔργοις τοῦ ὑπερτάτου Δημιουργοῦ.»
Εἰς τῶν φίλων τοῦ ρηθέντος Κυρίου προσ-
έταξε νὰ μετατοπισθῇ ἡ μηχανὴ εἰς ἕτερον
μέρος τοῦ θαλάμου, εἰτὰ ἔγραψε διὰ χρω-
στήρος τὴν λέξιν *lingua*, ἦν ἡ αὐτόματος
μηχανὴ προσκληθεῖσα ἐξεφώνησε χωρὶς νὰ
προφερθῇ προηγουμένως ὑπὸ τινος ἄλλου.
Ἄφου λοιπὸν διὰ τῆς δοκιμασίας ταύ-
της καὶ ἐτέρων ἄλλων ἡ ἀπάτη οὐδό-
λως ἐξηλέγχθη, συνομολογοῦμεν μετὰ τῶν

εἰρημένων Κυρίων ὅτι ἡ «*Eufonia*» ἐστὶ
τὸ ἀγγινούστατον ἀνθρώπινον ἐφεύρημα
πρὸς ἀπομίμησιν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς.

Καίτοι τὰ κατωρθώματα τῶν λαλου-
σῶν κεφαλῶν ἐξετελοῦντο ἐν γένει διὰ τῆς
ἤδη περιγραφείσης μεθόδου, ἦτοι διὰ ἦχου
διαβιβαζομένου εἰς τὸ στόμα αὐτῶν ὑπ'
ἀνθρώπου ἐν παρακειμένῳ δωματίῳ, εὐλό-
γως ὅμως εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἐγγαστριμυθία
ἐνίοτε προίστατο τῆς ἐκθέσεως, ἀπατῶσα
τὸ ἀκροατήριον διὰ τῶν ἀλλοκότων αὐτῆς
δυνάμεων.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐπίδρασις ἦν
ὁ ἐγγαστριμυθος ἀρύεται ἐκ τῆς ἐπιτηδείου
τέχνης του εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἄλλης ὑπὸ
ἀγυρτῶν καὶ ἐξορκιστῶν ἐπαγγελλομένης.
Ὁ κοινὸς γόγος ἀπαιτεῖ νὰ ἔχη τὸ θεά-
τρὸν του, τὰ ἐργαλεῖα καὶ τοὺς συνεταί-
ρους αὐτοῦ· τὸ δὲ κράτος του οὐδόλως ὑ-
περβαίνει τὰ ὄρια τοῦ μαγικοῦ του κύ-
κλου. Ἀπ' ἐναντίας, ὁ ἐγγαστριμυθος ἐξου-
σιάζει πάντοτε καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν. Ἐν τῷ
ὑπαίθρῳ τῶν ἀγῶν ὡς καὶ ἐν πληθούσῃ
ἀγορᾷ, ἐν ἰδιαιτέροις θαλάμοις ὡς καὶ ἐν
δημοσίοις καθιδρύμασι, δύναται νὰ συγκα-
λῇ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν πληθὺν τῶν πνευμά-
των· καὶ μολοντί τὰ πρόσωπα τῶν πλα-
στῶν αὐτοῦ διαλόγων οὐκ εἰσὶν ὄρατὰ τοῖς
βλέμμασι, πρὶς τανταὶ ὅμως ἀναντιρρήτως
εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀκροατῶν, ὡς φαν-
τάσματα ἐπισκιαζόμενα ὑπὸ τοῦ σκότους
τῆς νυκτός.

Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν λεγομένων ἐπισυ-
νάπτομεν τὰ ἐπόμενα δύο αὐθεντικὰ παρα-
δείγματα.

α. Ἡ πρώτη παράστασις ἐγγαστριμυθι-
κῆς ἀπάτης τῶν νεωτέρων χρόνων ἐγένετο
ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Βραβαντίου, θαλαμη-
πόλου Φραγκίσκου τοῦ Α'. Ὁ Βραβάντιος
δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ
πατρὸς νεανίδος τινος ἵνα τὴν συζευχθῇ.
Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς μεταβαίνει εἰς
τὴν οἰκίαν τῆς χήρας, σταθερὰν ἔχων ἀπό-
φασιν ὅπως, διὰ τῆς ἐγγαστριμυθίας του,
καταπέσει αὐτὴν νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν γάμον.
Μόλις δ' εἰσῆλθε, καὶ ἡ γυνὴ ἀκούει φωνὴν

λίαν γνωστήν αὐτῇ ἄνωθεν τῆς στέγης. Ἦτο ἡ τοῦ μακαρίτου συζύγου τῆς λέγουσα: « Δὲς τὴν θυγατέρα μου τῷ Λουδοβίκῳ Βραβαντίῳ εἶναι πλούσιος καὶ τιμίῳ χαρακτήρος. Ἐγὼ ὑφίσταμαι αὐστηρὰν, ἀλλὰ δικαίαν τιμωρίαν ἐν τῷ Καθαρητῶ πυρὶ, διότι ἀντέστην εἰς τὸ καταλλήλοτατον τοῦτο συνοικέσιον. Πράξον ὅπως σὲ διατάσω ἵνα ἀναβῶ εἰς τὸν Οὐρανόν. » Μετὰ τινος στιγμᾶς, ὁ Λουδοβίκος, ὅστις περιέμενεν ἐν τῷ ἀντιθαλάμῳ, εἰσέχθη ἐνώπιον τῆς χήρας, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπόπτεισεν ὅτι αὐτός ἦν ὁ ἀπομιμητάμενος τὴν τοῦ ἀποθανόντος φωνήν. Ἡ εὐχὴ τῆς ἐκ τοῦ Καθαρητῶ ἀπαλλαγῆς εἰσηκούσθη διὰ τῆς ἀμέσου συγκαταθέσεως πρὸς τὸν διαφιλονεικούμενον γάμον.

Τούτου δ' ἐπιτευχθέντος, ἦτο ἐπάναγκες νὰ προμηθευθῇ ὁ Λουδοβίκος καὶ χρήματα διὰ κατέφυγε πάλιν εἰς τὴν βοήθειαν τῆς τέχνης του. Πλούσιός τις τραπεζίτης, ὀνόματι Κορνοῦ, ὅστις μεγάλην περιουσίαν ἀπεκτήσατο δι' ἀθεμίτων μέσων, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐφοβήθη τὰς ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἐπιβληθησομένας αὐτῷ ποινὰς, ἐνομίσθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ ἀρμόδιον πρόσωπον, ἐξ οὗ νὰ πορισθῇ χρηματικὴν τινα ποσότητα. Λαμβάνει λοιπὸν ἰδιαιτέραν μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, στρέφει ἐπιδεξίως τὸν λόγον περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως, ἀναφέρει περὶ φασμάτων, δαιμόνων, καθαρτηρίου καὶ κολάσεως, μετὰ χριστοῦ παρετήρησε τὸ πρόσωπον τοῦ τραπεζίτου βαθειὰν ἐκφράζον συγκίνησιν. Τότε ὁ Βραβαντίος καταπαύει τὸν λόγον, καὶ ἐν τῷ διαστήματι τῆς σιγῆς αὐτοῦ, τρομερὰ φωνὴ ἀκούεται λέγουσα: « Ἐπετρέπην νὰ ἐξέλθω πρὸς στιγμὴν ἐκ τῶν φλογῶν τοῦ Καθαρητῶ, ἔνθα ἀπὸ πολλοῦ βασανίζομαι, καὶ ἔνθα θὰ διαμένω ἕως οὗ ὁ υἱός μου μὲ ἀπαλλάξῃ αὐτῶν διὰ τῆςδε τῆς ἀγαθοεργίας: νὰ δώσῃ τῷ Βραβαντίῳ μεγάλην ποσότητα χρημάτων πρὸς ἐξαγορὰν τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐσχάτως αἰχμαλωτισθέντων Χριστιανῶν. » Ὁ Κορνοῦ κατετρόμαξε μὲν, ἀλλ' οὐ συγκατετέ-

θη, καὶ ὁ Β. ἠναγκάσθη νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ δεύτερον αὐτόν. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἡ φωνὴ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν θεοειδῶτων φίλων καὶ συγγενῶν, ὡς καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, αἱ ἐκκωφαίνουσαι τὴν τραπεζίτην διὰ τῶν δεήσεων τῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του, καὶ ἀπειλοῦσαι αὐτὸν διὰ τῶν τρομερωτέρων κολάσεων ἂν ἀπηνεῖτο τὴν αἰτουμένην ἀγαθοεργίαν. Τοῦ θορύβου τέλος κορυφωθέντος καὶ ἀνυποφόρου γενομένου, ἐγχειρίζει ὁ Κορνοῦ τῷ Βραβαντίῳ 20 χιλ. φράγκων διὰ τὴν ἐξαγορὰν. Ἐννοεῖται δ' οἴκοθεν ὅτι ὁ πανοῦργος ἐγχαστρίμυθος ἐσπετερίσατο τὰ χρήματα πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ χρῆσιν. Λεγεται προσέτι ὅτι ὁ φιλάργυρος τραπεζίτης, μαθὼν ἀκολούθως τὸ τέχνασμα, τοσοῦτον ἐταράχθη, ὥστε ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης μετὰ τινος ἡμέρας.

(Ἀκολουθεῖ) Ἐμ. Γιαρραχόπουλος.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

A

Πήλινον τεμάχιον εἰκοσίχρον σμυρναϊκῆν παράδοσιν.

Ἐν τῷ Μουσειῷ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς διατηρεῖται πήλινον τεμάχιον λυχνίας κατεγεγραμμένον ὑπ' ἀριθ. 990 ὅπερ εἰκονίζει τριήρη ἀναπεπταμένον ἔχουσαν τὸ ἴστιον μετὰ πληρώματος τριῶν ναυτῶν. Εὐρέθη δὲ τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐν Σμύρνῃ.

Ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐπὶ τῶν λυχνιῶν συνήθως εἰκονίζονται διάφοροι θεότητες λατρευόμεναι ἐν τῇ ἀρχαιότητι· ἐνίοτε δὲ εἰκονίζονται καὶ αἱ ἱστορικαὶ παραδόσεις τῆς πόλεως ἐν ἣ ἀνεκαλύφθησαν. Ἐντεῦθεν ὑποθέτομεν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τοῦτου εἰκὼν ἀναμιμνήσκει τὴν τριήρη, ἣν συνείθισον οἱ Σμυρναῖοι νὰ περιφέρωσιν ἐν τοῖς Διονυσίοις, καὶ ἦτις, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ

Ἀριστείδου, ἦν σύμβολον νίκης παλαιᾶς τῶν Σμυρναίων κατὰ τῶν Χίων. Ἴδου ἐν παραδείγματι ἐν χωρίον τοῦ Ἀριστείδου, ἐν ᾧ γίνεταί μνεῖα τῆς παραδόσεως ταύτης. « Τριήρης τις ἦν δεικνυμένη μὲν Διονυσίοις, ὑμνουμένη δ' ἐν τοῖς Κατάπλοις, σύμβολον νίκης παλαιᾶς, ἣν ἐνίκων Σμυρναῖοι βακχεύοντες Χίους ὄπλοις καὶ ναυσὶ πεφραγμένους 1) » Τὴν παράδοσιν ταύτην διηγείται πλατύτερον ὁ Ἀριστείδης ἐν τοῖς ἐξῆς. « Καλοῦσι γὰρ σε ἦρος ὄρα πρώτη Διονυσίοις, τριήρης ἱερὰ τῷ Διονύσῳ φέρεται κύκλω δι' ἀγορᾶς. Τὸ δ' ἐστὶ σύμβολον ὡς ποτε Χιοὶ πλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς ἐρήμην αἰρήσοντες, τῶν ἀνδρῶν ἀπόντων ἐν τῷ ὄρει, κατὰ τῶν νεῶν ὀφθέντες ὑπ' αὐτῶν κατιόντων, οὐ μόνον τῆς πείρας ἀπέτυχον, ἀλλὰ καὶ τὰς ναῦς προσαπόλεσαν, ἐνόπιον δὲ τότε ὀρχησαμένον τῷ Διονύσῳ καὶ τὰ Βακχεῖα ἐν τοῖς ἐκείνων σώμασι τελεσαμένων. 2) »

B'

Λυχνία μετὰ ἐπιγραφῶν.

Συνήθως ἐπὶ τῶν λυχνιῶν οἱ δημιουργοὶ αὐτῶν ἐχάραττον τὸ ὄνομα τῶν ἐν γενικῇ πτώσει· ἐνίοτε δὲ τὸ ἀρκτικὸν μόνον γράμμα τοῦ ὀνόματος τῶν. Τὸ *Corpus Inscript.* ἀναφέρει ἐν γενικῇ πτώσει ἀρκετὰ ὀνόματα λυχνιοποιῶν συλλεθθέντα ἐκ λύχνων διαφυλαττομένων ἐν διαφόροις Μουσειοῖς τῆς Εὐρώπης μεταξὺ τῶν ὁποίων μία ἐκ Σμύρνης φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς Ἐλπιδηφόρου. 3) Κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα ἔτη καὶ ὁ κ. *Dumont* ἐγνωστοποίησε λυχνίας τινὰς ἀνακαλυφθείσας ἐν Κύπρῳ καὶ φερούσας τὰ ὀνόματα τῶν δημιουργῶν αὐτῶν. 4) Ἐν δὲ τῷ Μουσειῷ

τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς διασώζονται λυχνίαί τινες φέρουσαι τὸ ὄνομα

IA
ΩΝΟ
C

Ἐτέρα δὲ (ἀρθ. 127) φέρει τὸ ὄνομα **ΕΠΑΓΑΘΟΥ**.

Λυχνίαί δὲ φέρουσαι τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν ὀνομάτων τῶν δημιουργῶν αὐτῶν πάνυ ὀλίγαι ἐδημοσιεύθησαν, εἰ καὶ πλείστα ἀνευρίσκονται. Ἦδη, ἐκ τῆς μεγάλης συλλογῆς λυχνιῶν τοῦ Μουσειῷ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐγνωστοποίησά τινες φερούσας τὰ στοιχεῖα ΔΙ, εὐρεθείσας, κατὰ τὰς σωζομένας πληροφορίας, ἐν Ἐφέσῳ. 1) Ἐκτὸς τούτων ἐν τῷ αὐτῷ Μουσειῷ διαφυλάττονται καὶ τινες ἄλλαι, φέρουσαι ὑπὸ τὰς βάσεις αὐτῶν διάφορα γράμματα. Οὕτω, ἡ ὑπ' ἀρθ. 72, ἦτις, κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ πρώην αὐτῆς κατόχου, εὐρέθη ἐν Ῥόδῳ, φέρει τὸ γράμμα Α, ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ λυχνίας εὐρεθείσης ἐν Κύπρῳ. 2) Τὸ αὐτὸ γράμμα φέρει καὶ ἑτέρα λυχνία τοῦ Μουσειῷ (ἀρθ. 128), προσελθούσα ἐξ Ἀνδρου. Ἡ ὑπ' ἀρθ. 164 φέρει ἐν Κ, ἡ δὲ ὑπ' ἀρθ. 228 ἐν Ε. Τέσσαρες δὲ ἄλλαι λυχνίαί φέρουσιν ἀνὰ δύο ἢ τρία τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος τῶν δημιουργῶν τῶν. Ἴδου αὐταί.

ἀρθ. 148. ΚΥ
» 149. ΑΝ
» 208. ΑΛΕΓ;
» 1279. ΔΙΟ

Ἡ τελευταία αὕτη ἐπιγραφή εἶναι ἐπὶ λυχνίας εὐρεθείσης ἐν Τράλλεσι καὶ δεομένη ἕνεκα τῆς περιέργου αὐτῆς κατασκευῆς ἰδιαιτέρας μελέτης.

1) Ὅρα τὴν ἐν *Journal de Smyrne* ἀρθ. 79 σημειώσιν μου *sur quelques lampes d' Ephèse.*

2) *Dumont, Mel. archéol. 2e fasc. σ. 22.*

1) *Aristides, ed. Dind. I, σ. 440.*

2) *Arist. I, σ. 373.*

3) *C. I. G. no 8507.*

4) *Dumont, Mélanges archéologiques 2e fasc. σ. 22.*

Γ'

Περὶ τῆς ἐν Μαιονίᾳ Κολόης.

Ἐσχάτως ἠθέλησέ τις ἐν Ἰωνίᾳ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐν Μαιονίᾳ νῦν καλουμένη πόλις Κούλα δὲν εἶναι ἡ ἀρχαία Κολόη, φέρων ἀποδείξεις ἐπιπολείας καὶ σφαλερὰς, πρὸς τὰς ὁποίας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι χρεια νὰ ἀπαντήσῃ τις, ἀρκούμεθα μόνον νὰ πρακτηρήσωμεν, ὅτι πρὸ δεκαεταστίας περίπου ἐξ αὐθεντικωτάτης πηγῆς ἀπέδειχθη ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐλέγετο Κολόη, ἐνῶ πρότερον, ἄλλοι μὲν εἰκαστικῶς ἔλεγον ὅτι ἡ πόλις αὕτη κείται ἐπὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Μαιονίας, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἡ πόλις αὕτη νὰ κῆται ἐπὶ θέσεως ἀρχαίας πόλεως, ἐπειδὴ αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀπαντόμεναι ἐν αὐτῇ ἀρχαιότητες μεταφέρθησαν κατὰ καιροῦς ἐν πλησιοχώρων μερῶν. Εἶναι δὲ ἡ ἀπόδειξις αὕτη ἐπιγραφὴ τις ἣτις εὐρέθη πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἡ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς πόλεως ἐπιγραφῶν ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ὁ Wagener. 1) Γέγραπται δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὑπὸ ἀνάγλυφον εἰκονίζον τὸν Μῆνα ὀδηγοῦντα τοῦς ἵππους τοῦ Διὸς Σαβαζίου ὅπερ ἀνάγλυφον ἀνέθηκεν αὕτη ἡ πόλις πρὸς τὸν Σαβαζιον' διότι ἀναγινώσκομεν ἐν αὐτῇ « ἡ Κολοηῶν κατοικία καθιέρωσεν Δία Σαβαζιον. »

Τὸ ὄνομα ὅμως Κολόη κατὰ τὸν μεσαιῶνα παρεφθάρη καὶ ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 13'. 2) οἶονος, βλέπομεν αὐτὸ ὀνομαζόμενον Κουλά, ὄνομα τὸ ὁποῖον καὶ οἱ τουρκοὶ ἐπειτα διετήρησαν γράφοντες αὐτὸ «*كولا*» Ὁ Παχυμέρης 3) ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ πόλις αὐ-

1) *Inscriptions grecques recueillies en Asie Mineure* σ. 3.

2) *Mikl. et Müller, Acta et diplomata II*, σ. 88, 209.

3) *Βεβλ. V. κερ.* 36.

τη εἶχε φρούριον τὸ ὁποῖον προσέβαλεν ὁ Rogger, ὁ σικελὸς ἐκεῖνος πειρατής, ὃν ὁ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος, νυμφεύσας μετὰ μετὰ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ θυγατρὸς, ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ πρὸς καταδιώξιν τῶν τουρκῶν. Ἐκ δὲ δύο δὲ πρακτικῶν τοῦ Πατριαρχείου μαρθάνομεν ὅτι κατὰ μὲν τὸ 1384 ἡ πόλις αὕτη ὑπέχθη ὑπὸ τὴν μητρόπολιν τῆς Λαοδικείας, κατὰ δὲ τὸ 1394 ὑπὸ τὴν τῆς Φιλαδελφείας.

Δ'

Κοδδίνου Πέτρα—Κουζινᾶς.

Ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Πρυτανίου μαρθάνομεν ὅτι ἐπὶ τοῦ Σιπύλου ὑπῆρχε βράχος καλούμενος Κοδδίνου πέτρα «*Ἐπεὶ Μάγνησί γε, οἱ τὰ πρὸς βορρᾶν νέμονται τοῦ Σιπύλου, τούτοις ἐπὶ Κοδδίνου πέτρα Μητρὸς ἐστὶ θεῶν ἀρχαιότατον ἀπάντων ἀγαλμα.* 1)» Ἐν τισὶ βυζαντινοῖς κειμένοις ἀπαντᾷ ὅτι ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς περιόδου ὁ Σίπυλος ἐκαλεῖτο Κουζινᾶς, ὄνομα τὸ ὁποῖον πλησιάζει πρὸς τὸ Κοδδίνου' πιθανὸν ἄρα, ἐπειδὴ ἡ Κοδδίνου πέτρα ἦν ἡ γνωστότερη κορυφὴ τοῦ Σιπύλου, τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ παρεφθάρη εἰς Κουζινᾶν κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ ὡς ἐκ τοῦ γνωστοτέρου τοῦ ὄρους μέρους νὰ ὀνομάσθῃ ἅπας ὁ Σίπυλος Κουζινᾶς. Τὸ ἐκ τοῦ Κοδδίνου παραφθαρὲν τοῦτο ὄνομα ἀναφέρει ἐν τοῖς ἐξῆς ὁ Εὐστάθιος: «*τὸ δὲ Σίπυλον πόλις ἡ ὄρος Φρύγιον, ὅπερ εἶονταί τινες εἶναι τὸ νῦν λεγόμενον Κουζινᾶν.*» 2) Καὶ κατάλογος δὲ τῆς γεωγραφικῆς τοῦ παρακμάζοντος βυζαντινισμοῦ σημειοῖ «*Σίπυλον ὄρος ὁ νῦν Κουζινᾶς.*» 3) Ἡ δὲ βιογραφία Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη ἀναφέρει ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἔκτισε μοναστήριον ἐπὶ τοῦ Σιπύλου, ἡ κατὰ τὴν

1) Πρυταν. Γ'. 22, 4.

2) *Eustathii, comm. in Iliadem. Lips.* 1830. τομ. IV. σ. 375, 5.

3) *Parthey, Synecd. Hier. etc.* σ. 315.

ἔκτισεν αὐτὴν τοῦ συγγραφέως αὐτῆς «*κατὰ τὸ ὄρος τοῦ Κουζινᾶ, εἰς ὄνομα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος.*» 4)

Ε'

Τράλλεις—Σελεύχεια.

Κατὰ Πλίνιον αἱ Τράλλεις ἐκαλοῦντο καὶ Σελεύχεια. 2) Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο θὰ προσέλαβε βεβαίως ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ Σελευκου τὸν Νικάτορα, ὅστις καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις μετωνόμασε μὲ τὸ ὄνομα του. Τὴν εἰδησιν ταύτην τοῦ Πλινίου, περὶ ἧς οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνησάν ποιεῖται, πιστοποιεῖ τμήμα ψήφισματος τῆς ἐποχῆς τοῦ Σελεύκου, ἀνακαλυφθὲν ἐν Τράλλεσι καὶ εὐρισκόμενον νῦν ἐν τῷ Συλλόγῳ. «*Ὅπως πᾶσι φανερὸν ἦ τοῖς εὐεργετῆσι προαιρουμένοις [ὅτι] ὁ δῆμος ὁ Σελευκείων εὐχάριστος ὢν τιμᾶ τοὺς αὐτὸν εὐεργετήσαντας.*» 3)

ΣΤ'

Καισάρεια Μόρινα.

Τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν ἐπὶ μαρμάρου ὑψ. 0,58, ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ὁ «*Ὁμῆρος,*» 4) ἐξ ἐτέρου δὲ ἀντιγράφου καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. 5)

1) Νικοδήμου, Ἀσματολόγιον Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη τοῦ ἐν Μαγνησίᾳ τῆ παρὰ τὸν Ἐρμῶν. Ἐν Κ]πόλει, 1872. σ. 44.

2) *Plin. V*, 29, 29.

3) Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ «*Ὁμῆρω.*» ἔτ. Α'. σ. 539, ἐξ ἡμετέρου δὲ ἀντιγράφου ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν «*Μουσεῖο, καὶ Βιβλιοθήκῃ*» περιόδ. Β'. ἔτ. α. Σμύρνη, 1876 σ. 53.

4) Ἐτ. Β'. σ. 120.

5) Ἀμάλθεια ἀρθ. 2240. — Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη. Περιόδ. Β'. ἔτος α. σ. 16. ἀρθ. ργ'.

Ὁ Δῆμος

ὁ Καισαρέων Μυρσειαίων
Αὐτοκράτορι Καίσαρι Θεῷ,
υἱῷ Θεοῦ, σεβαστῷ, ὑπὲρ
εἰρήνης σεβαστῆς
καθιέρωσεν.

Τὸ μάρμαρον εὐρίσκεται ἐντετοιχισμένον «*κατὰ τὴν ἐν τῷ Μεταίτι τοῦ Κλησείου εἰσοδῶν.*» Μαρθάνομεν δὲ ἐκ τῆς τιμητικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς ὅτι ἡ αἰολικὴ πόλις Μόρινα ἐκαλεῖτο καὶ Καισάρεια, βεβαίως δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Καίσαρος μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ. Τοῦτο οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρει, οὐδὲ τὰ μέχρι σήμερον γνωσθέντα νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης.

Ζ'

Νέος δῆμος Κοτιαίων παρὰ Περγάμῳ.

Ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ Ἐπικτήτῳ Φρυγίᾳ πόλεως Κοτιαίου τὰ γεωγραφικὰ λεξικά οὐδεμιᾶς ἄλλης πόλεως μνημονεύουσιν οὕτωσιν ὀνομαζομένης. Ἐκ τῆς ἐπομένης ὅμως ἐπιγραφῆς, ἣν ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ὁ Σίλλογος, 1) ἐξ ἀντιγραφῆς δὲ τοῦ κ. Γ. Ἐαρινου καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, 2) γίνεται γνωστὸν ὅτι καὶ πλησίον τοῦ τῆς Περγάμου ὑπῆρχε δῆμος καλούμενος Κοτιαίων.

Ὁ Δῆμος ὁ Κοτιαίων
Σέξτον Ἀπολλῆτον τὸν
ἀνθύπατον καὶ ἑαυτῶν
εὐεργέτην.

Τὸ μάρμαρον, ὑψ. 0,71 πλ. 0,58, εὐρίσκεται ἐκτισμένον ἐν τῇ αὐλῇ τῆς αἰτίας Θεοῦ Ὁτουτζῆ, κειμένης ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀράπ-Μαχαλὲ ἐν Περγάμῳ. Ἄϊαν δὲ

1) Ὁμῆρος ἔτ. Β'. σ. 120.

2) Ἰωνία ἀρθ. 186. — Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη περιόδ. Β'. ἔτ. α. σ. 7. ἀρθ. πβ'.

ὠφέλιμον ἤθελεν εἶσθαι ἂν τις τῶν ἐν Περγάμῳ λογίων ἁμογενῶν εὐηρεστείτῳ νὰ ἐρευνήσῃ ποία ἡ θέσις ἐν ἧ ἢ ἐπιγραφὴ αὐτῆ εὐρέθη διὰ νὰ μάθωμεν οὕτω καὶ τὴν τοποθεσίαν τοῦ νέου τούτου δήμου.

H'

Ὅνόματα τοποθεσιῶν ἀρχαίων ἐν Χίῳ.

Κατὰ τὸ τρέχον τοῦτο ἔτος τὸ Μουσείον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐγνωστοποίησέ τινας τῶν νεωστὶ ἐν Χίῳ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν, ἐξ ὧν τινὲς εἶναι λίαν ὠφέλιμοι καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν τῆς νήσου. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων μία πρὸ πάντων εἶναι σπουδαϊοτάτη 1) διότι εἶναι πιστὸν κείμενον, τῆς ἐν Χίῳ λαλουμένης ἢ γραφομένης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἰωνικῆς γλώσσης, ἥτις, ὡς εἶναι γνωστὸν, εἶχε τινὰς ἰδιωτισμοὺς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. 2) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας μελέτης, καὶ δεῖται τῆς ἐρεύνης τῶν γλωσσολόγων. Ἐπειδὴ δὲ ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται καὶ τινα ὀνόματα ἀγνωστῶν ἐν Χίῳ τοποθεσιῶν συμπεριλαμβάνομεν καὶ ταῦτα ἐν ταῖς σημειώσεσιν ἡμῶν.

Ἐπὶ τῆς πρώτης λοιπὸν πλευρᾶς γίνεταί μνεῖα θέσεως ἐν Χίῳ *Οἶον* καλουμένης, ἐν ἧ ἔκειτο οἰκία ἀγορασθεῖσα παρὰ τινος Ἀσμίου καὶ Θεοπόμπου Ἀγυαίου ἀντὶ χιλίων τριακοσίων δώδεκα δραχμῶν. (στίχ. 9—14)

Ἄσμιος
Θεόπομπος Ἀ
γυαῖο τῶν Οἶ-
ων χιλίων τρι-
ακοσίων δέ-
κων δυῶν ..

1) Μουσ. καὶ Βιβλ. περ. Β'. ἔτ. α. σ. 37—40. — Ἀμάλθεια ἀρθ. 2255.

2) Ὅρα Ἡρόδοτον I, 142.

Ἐπὶ δὲ τῆς μιᾶς πλατείας πλευρᾶς ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς, ἐξ ὧν γίνονται γνωστὰ τὰ ὀνόματα τοποθεσιῶν καὶ ὁδῶν τινῶν τῆς πόλεως Χίου. (στίχ. 1—9)

.....
ἀπὸ [τουτ]ο μέχρι [τῆς
τριόδο, ἧς Ἐρμῶροσα [ἐφ-
έρει τρεῖς ἀπὸ τῆς τριόδο ἀ[χ-
ρι Ἐρμῶροσσης ἐς τὴν τριόδο-
ον ἐξῆς ἀπὸ τοῦτο μέχρι το
Δηλο τρεῖς σύμπαντες ἔ[ρ-
οι ἐβδομήκοντα πέντε
ὄση τῶν ὄρων τούτων ἔ-
σ]ω, πᾶσα Δοφίτις.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πλατείας πλευρᾶς γίνεταί μνεῖα τριῶν ἐτέρων τοποθεσιῶν τῆς νήσου, ἐν αἷς ἔκειντο οἰκίαι καὶ γέαι πρὸς πώλησιν (στίχ. 16—25.)

Θαργήλεο[ς,
Φιλοκλῆς Ζηνοδότο τῶν [Ε
νάθησιν δισχειλίῶν ἐ[π-
τακοσίων. [Θ]εο[π]ρ[ο]πος κ' Ο[ί]
ν[ο]πίδης τῶν Καμινῆ χ[ε
ι]λίῶν καὶ [ἐ]κτακοσίων [ἐπ-
τά, Κήφιος, τὰ ἐμ Μελαίν[η]
Ἀκτῆ τρισχειλίῶν ἐπτα-
κοσίων ἐνενηκόντων, Βία [Π-
ασίω

Ἡ ἐν στίχ. 22—23 μνημονευομένη *Μελαίρα* Ἀκτῆ θὰ ἦναι πιθανῶς ὁ νῦν Κάβο Μελανιός.

Θ'

Τοπογραφικὰ Ἐρυθρῶν.

Ἐπ' ἀρθ. 108 σώζεται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τετράγωνος στήλη ἐπιγεγραμμένη εἰς τὰς τρεῖς αὐτῆς πλευρᾶς. 1) Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι κατάλογος ἀγο-

1) Μουσ. καὶ Βιβλ. περίοδ. α. 1875 σ. 103—109.

ρῶν ἱερητείων διαφόρων θεοτήτων ἐχουσῶν ναοὺς ἐν Ἐρυθραῖς.

Ἐν σ'. 20 τῆς ἀριστερᾶς αὐτῆς πλευρᾶς γίνεταί μνεῖα πωλήσεως τῆς τοῦ Ποταμοῦ Ἀλέοτος ἱερητείας. Πρώτην ἤδη φορὰν φαίνεται ἐπὶ ἀρχαίου κειμένου ὅτι ὁ πῶταμὸς οὗτος ἐθεοποιήθη ἐν Ἐρυθραῖς εἶναι δὲ βεβαίως οὗτος ὁ παρὰ Πλινίῳ μνημονεύμενος *Aleos* ἀντὶ Ἀλέων—οντος, ὡς ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ. 4) Ἐν νόμισμα 2) τῆς πόλεως ταύτης εἰκονίζει ποταμὸν καλούμενον ΑΞΟΣ λατρευόμενον ἐν αὐτῇ οὗτος πιθανὸν νὰ ἦναι ἕτερος τοῦ Ἀλέοντος.

Ἐν στίχ. 29 τῆς μεσαίας πλευρᾶς γίνεταί μνεῖα ναοῦ Ἀπόλλωνος κειμένου ἐν θέσει ἢ κώμῃ τῶν Ἐρυθρῶν Κοῖλα καλουμένη. Ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπῆρχε καὶ ἐν Χίῳ τις τόπος. 3)

Ἐν στίχ. 46 τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς ἀναφέρεται ἡ ἱερτεία τῆς ἐν Κολωναῖς Κόρης Δήμητρος. Αἱ Κολωναὶ αὗται ἦσαν βεβαίως κώμη ἢ θέσις παρὰ ταῖς Ἐρυθραῖς. Εὐτυχῶς ὁ Στράβων μᾶς λέγει ὅτι ὁ Ἀναξιμένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρει Κολονὰς καὶ ἐν τῇ Ἐρυθραῖα, 4) αἵτινες δὲν ἦσαν βεβαίως ἢ αἱ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ ἐπιγραφῇ μνημονευόμεναι.

Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀξιότιμος Κ. Ε. Ε. Ρούπας, εἰς ὃν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος πολλὰ ὀφείλει, ἐπέστειλεν ἡμῖν τὰς ἐπομένους πλείους λόγους ἀξίας σημειώσεις πεισόμεν

1) *Plin. XXXI, 2 «Erythris Aleos omnis pilos gignit in corporibus.»*

2) *Mionnet, Suppl. VI, σ. 219, ἀρθ. 946.*

3) Ἡρόδοτ. VI, 26.

4) Στράβ. XIII, 589.

δὲ οὗτι θέλει ἐξακολουθήσει τιμῶν τὸ περιοδικὸν καὶ δι' ἄλλων τοιοῦτων ἄρθρων.

BENXA.

Πόλις παρὰ τὴν δεξιὰν ἔχθην τοῦ Νεῖλου, ἐπὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ μάλιστα κλάδου τοῦ Δέλτα, εἶναι πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ (Μουδρίας) Γαλιουπίας τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἔχουσα κατοίκους 4000 περίπου, ὧν Ἕλληνας εἶναι 75, Σύριοι διαφόρων ὀρησκυμάτων 10 καὶ ὀλίγοι Κόπται, τῶν λοιπῶν πάντων ὄντων Ἀράβων. Ἐν αὐτῇ διακλαδίζονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ Ἀλεξανδρείας, Κάβρου, Μητ-Βερρέλ, Δαριάτης καὶ Σουεζίου καθιστώσαι τὴν θέσιν αὐτῆς ἀξίαν λόγου καὶ ὑποσχόμεναι εὐρὸν μέλλον τῆ πόλει πλούτου καὶ πληθυσμοῦ. Πλησίον τῆς πόλεως εἶναι ὕψωμα, ἐφ' οὗ διακρίνονται λείψανα ἀρχαίας τινὸς πόλεως, Ἀθριβίς καλουμένης τὸ πάλαι, ὡς δηλοῦσι τὰ ἀνευρισκόμενα ἐπιγράμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἀκλόουθα τρία, ἐσχάτως ἀνευρεθέντα, βεβαιῶσι τὴν ὀνομασίαν ταύτην τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὸ ὕψωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις, ἀνασκάπτεται μετὰ ζήλου ὑπὸ τῶν ἀρχαιοκαπήλων Ἀράβων Βένχας, οἵτινες τὸ μὲν χῶμα φέρουσιν ἐπὶ μικρᾷ ἀμοιβῇ ὡς λίπασμα εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰς δὲ ἀνευρισκόμενας ἀρχαιότητας πωλοῦσιν, ἐπὶ εὐτελεῖ ἐνίοτε τιμῇ, πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν Ἕλληνας, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἐσχημάτισαν ἀξιολόγους συλλογὰς ἀρχαιοτήτων Αἰγύπτου, ὧν τὴν πλουσιωτέραν ἔχει ὁ κ. Δημήτριος Β. Φώτιος, ἦν καὶ ἀφιέρωσε διὰ τὸ ἔθνικόν Νομισματικὸν Μουσεῖον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὸν θάνατόν του ὁμῶς διὰ λόγους μετριοφροσύνης καὶ ἐλπίδος τελειότερας καταρτίσεώς της. Ἡ ἀρχαιοκαπηλεία τῶν ἀράβων Βένχας τοὺς ἐδίδαξε καὶ τὴν παρατυπίαν καὶ χαράττου καὶ ἀπομιμῶνται θαυμασίως διαφόρους ἀρχαιότητος ἐξαπατῶντες πολλὰς τοὺς εἰδημονεστέρους. Τὰ ἀνευρεθέντα ἐσχάτως τρία ἐπιγράμματα ἐπὶ λευκοτάτῳ μαρμά-

ρου (α) ήγοράσθησαν παρά του κ Θ. Κοβιτς, και εύρισκονται ακόμη εις την κατοχήν του, ως μᾶς έβεβαίωσαν ο άξιότιμος κ. Θεόδωρος Ι. Σταυρινίδης, πρὸς δὲ οφείλομεν τὰ αντίγραφα τῶν μνημονευθέντων τριῶν Ἐπιγραμμάτων.

1) ΥΠΕΡ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ
ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ
ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΚΥΛΟΥ
Ο ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΙΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΔΑΘΡΙΒΕΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ
ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ
ΘΕΩ ΓΥΓΙΣΤΩ

2) ΥΠΕΡ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ
ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ
ΕΡΜΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΩΤΕΡΑ Η ΓΥΝΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΝ ΔΕ ΕΞΕΔΡΑΝ
ΤΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

3) ΟΙ ΕΚ ΤΗΣ...
ΤΙΩΤΙΚΗΣ...
ΟΔΩΝ...
ΣΤΗΤΗΝ...
ΚΗ' ΤΟΣ...
ΣΙΟΜ...

(α) Ταῦτα ήγοράσθησαν, ως μανθάνω, ἀντί χιλίων φράγκων *πρὸς τὸν Ἀγγλον*.

Σημ 1) Ὁ ἕκτος στίχος τὴν προσευχὴν ἀρχεται κάτωθεν τῆς τοῦ ἀνωτέρου ΕΝ

~~2) Ὁ εἰσάγων στίχος Ἐρμίας καὶ Φίλωτα καὶ τὰ παῖδιά τῆν Δε Εξεδράν τὴν προσευχὴν~~

3) Εὕρισκεται ἐπὶ λευκοτάτου τετραγώνου μαρμάρου, ἀτυχῶς κεκομμένου.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

Σιδηρόδρομοι ἐν Ῥωσσίᾳ. — Προσεχῶς ἀρχεται ἡ κατασκευὴ σιδηροδρόμου, μέλλοντος νὰ συνδέσῃ τὴν Σιβηρίαν πρὸς τὸ Τουρκεστάν, ὃ δὲ Μπασκῶφ, ἔγκριτος τοῦ μηχανικοῦ ἀξιωματικὸς, ἀπῆλθεν ἡδη ἐξ Ὀρεμβούργου ἵνα χαράξῃ τὴν μέχρι Τασκένδης ὁδόν. Καθὰ βεβαιούται, τὸ ἔργον οὐδεμίαν παρέχει σπουδαίαν δυσχέρειαν, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι ὁμαλὸν, οἱ δὲ Κιργίσιοι, καὶ τοι εἰδότες ὅτι ὁ σιδηρόδρομος οὗτος θέλει καταφέρει καίριον τραῦμα κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας των, οὐδόλως φρίνονται ἐχθρικῶς διακείμενοι. Τὴν αὐτὴν ὁμῶς ἀδιαφορίαν δὲν θὰ δεῖξωσιν ἴσως ὁ χάνης τῆς Βουχάρας καὶ ὁ ἐμίρης τῆς Κασγάρης, οἵτινες ἐννοοῦσιν ὅτι τὰ συμφέροντά των, ἐμπορικὰ καὶ πολιτικὰ, διακυβεύονται καὶ θὰ γίνωσιν ὑποχείριον τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' ἡ ἀντίστασις ἡ ἀντίπραξις των δὲν θὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς Ῥωσσιακῆς κυβερνήσεως, ἥτις εὐκόλως θὰ δυναθῇ νὰ ποιήσῃ ἐμποδῶν πᾶν πρόσκομμα. Ὑπολογίζουσιν ὅτι μόλις εἰς πέντε ἔτη ἡ σιδηρὰ γραμμὴ θὰ φθάσῃ μεχρι Τασκένδης.

Ἡ Ῥωσσιακὴ κυβέρνησις ἀπὸ πολλοῦ σκέπτεται νὰ συνδέσῃ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τὰς προσφάτους κτήσεις τῆς. Ἡδη κατασκευάσθησαν διάφοροι ὁδοὶ εἰς τὰ Καυκάσια, ἄλλαι δὲ γραμμαὶ θὰ κατασκευασθῶσι μέχρι τῶν σπλάγγων τῆς Περσίας, ὥστε ἅπαν τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ταύτης νὰ ἐνεργῆται διὰ τῆς Ῥωσσίας· οὕτω δὲ μετ' ὀλίγον ἡ Τραπεζοῦς θὰ παρακμάσῃ ὅλως διόλου, ἀποβάλλουσα τὴν ἀζίαν, ἣν εἶχε διὰ τὸ περσικὸν ἐμπόριον.

Ἄναγιώσκομεν εἰ, ἐλθετικὴν τινα ἐφημερίδα.

« Ἀπὸ τίνος χρόνου ἠγγέλθη ὅτι εἰς τὰ δάση τοῦ Κόνιτς (ἐν Βέρνῃ) περιεφέροντο

δύο ἄνθρωποι, οἵτινες ἐφαίνοντο ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ ζήσωσι βίον μονήρη. Τῆς ἀστυνομίας διαταξάσης ἐρευνᾶν, εὔρον δύο ἀληθεῖς Ἄγγλους, μηδεμίαν ἄλλην ξένην ὁμιλοῦντας γλώσσαν· ἐπ' αὐτῶν δὲ οὔτε ἔγγραφα ἔφεραν, οὔτε χρήματα, καὶ ἀπορεῖ πᾶς τις πῶς τὰ δύο ταῦτα τέκνα τῆς Ἑυρώπης εἰς μονῆρες δάσος. Οἱ νέοι οὗτοι Ῥοδινσῶνες διήγαγον βίον ἀρχέτυπον· ἐσθενον τὴν δίψαν των ἐν τοῖς διαυγέσι βύαξι τῶν δασῶν, ἔτρωγον ὀπάρας διαφόρους, ἦτοι χαμοκέρασα καὶ ὄ,τι ἄλλο, καὶ ἐκοιμῶντο ἐπὶ χόρτων. Σήμερον οἱ Ἄγγλοι οὗτοι ἀνακρίνονται καὶ βεβαίως θὰ γίνῃ γνωστὸν πόθεν ἦλθον καὶ διατὶ ζῶσι μακρὰν τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας.»

* *

Ἡ παραγωγή τοῦ ὀπίου ὁσημέραι αὐξάνει ἐν Κίνα, ὕπερ εἰς οὐ μικρὰν ἐπέβαλεν ἀνησυχίαν τοὺς γεωργοὺς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοὺς ἐμπορευομένους τὸ ναρκωτικὸν τοῦτο. Ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐκθέσεων συνάγεται ὅτι ἡ εἰσαγωγή τοῦ ξένου ὀπίου ἐλαττοῦται ἐν Κίνα καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ 1875 εἰσῆχθησαν μόνον 21,227 πίκου, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀντιστοιχοῦσαν περίοδον τοῦ 1874 ἡ εἰσαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 29,307. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιεργείας ἐν Κίνα.

* *

Ὡς γνωστὸν πολλὰ πτηνὰ καὶ ζῶα, λίαν ὠφέλιμα εἰς τὴν γεωργίαν, θυσιάζονται ἕνεκεν προλήψεων καὶ οὕτω προσγίνονται βλάβη ἐπαισθητὴ εἰς τοὺς ἀγρούς. Τὸ ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου ὑπουργεῖον τῆς Γαλλίας διεβίβασεν ἀρτίως εἰς τοὺς δασονομοὺς, τοὺς ἀγροφύλακας, κτλ., τὸν ἐπόμενον κατάλογον τῶν ὠφελίμων καὶ βλαβερῶν τῆ γεωργία ζῶων, ὅστις ἐτοιχοκλήθη εἰς τ' ἀρμόδια μέρη. Ὁ κατάλογος οὗτος τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρονίμων

καὶ ἐντίμων ἀνθρώπων εἶναι δὲ ὁ ἐξῆς.

Ἄκαρθόχοιρος.

Τρέφεται ἀπὸ μῦς, μικρὰ τροκτικὰ ζῶα, κοχλίας καὶ λευκοὺς σκώληκας, ζῶα ἐπιπλαθῆ εἰς τὴν γεωργίαν.

Μὴ φονεύητε τὸν ἀκαρθόχοιρον.

Φρῦνος.

Βοηθὸς τοῦ γεωργοῦ, καταστρέφει 20 ἕως 30 ἔντομα τὴν ὥραν.

Μὴ φονεύητε τὸν φρῦνον.

Ἀσπάλαξ (τυφλοποντικός).

Καταστρέφει ἀδιαλείπτως λευκοὺς καὶ ἄλλους σκώληκας, γρουλλοασπάλακας καὶ ἔντομα ἐπιπλαθῆ εἰς τὴν γεωργίαν. Οὐδέποτε εὕρισκουσιν ἴχνος φυτῶν εἰς τὸν στόμαχόν του· προξενεῖ περισσότερον καλὸν ἢ κακόν.

Μὴ φονεύητε τὸν ἀσπάλακα.

Μηλολόβη καὶ ὁ σκώληξ τῆς ἡ λευκὸς σκώληξ.

Θανάσιμος ἐχθρὸς τῆς γεωργίας, τίκει 70 ἕως 10 ὡὰ.

Φονεύετε τὴν μηλολόβην.

Πτηνὰ.

Ἐκαστος νομὸς χάνει ἐτησίως πολλὰ ἑκατομμύρια ἕνεκεν τῶν ἐντόμων· μόνος ἄξιος ἐχθρὸς δυνάμενος νὰ παλαίσῃ νικηφόρως κατ' αὐτῶν εἰσὶ τὰ πτηνὰ, ἅτινα τρώγουσι καὶ τὰς κάμπας καὶ βοηθοῦσι τὴν γεωργίαν.

Παῖδια, μὴ χαλάτε τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν.

Εἰς τὰ παῖδια τὰ παρούσιάζοντα εἰς τοὺς ἀγροφύλακας 500 κεφαλὰς μηλολόβης θὰ πληρώνονται 25 ἑκατιστα τοῦ φράγκου.

Προχθές ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ ἐν Βρυξέλλαις διεθνὲς γεωγραφικὸν συνέδριον, οὗ σκοπὸς εἶναι νὰ ὀργανίσῃ ἐκδρομὴν ἐπιστημονικὴν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων, πολλοὶ συνήλθον ἤδη ἀπὸ διάφορα μέρη, ἡ δ' ἐκδρομὴ ἔσεται ἐπίσης διεθνῆς.

Ἐπιστημονικὸν σκάνδαλον. — Γνωστὸν ὅτι τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου εἶχεν ἐξαπατηθῆ πρό τινας, ἀγοράσαν ὡς γνησίας διαφόρους παραπεποιημένας σημιτικὰς ἀρχαιότητες· ἡδὴ δὲ πάλιν ἐγένετο θῦμα μεγαλητέρας ἀπάτης. Ὁ καθηγητὴς Κούρτιος ἠγόρασεν ἀντὶ 70,000 φράγκων συλλογὴν διαφόρων ἀντικειμένων, ὧν τὰ πλεῖστα κατόπιν ἀνεγνωρίσθησαν ὡς κατασκευασθέντα προσφάτως· κατανοεὶ δὲ πᾶς τις ἡλικίος γίνεσθαι θόρυβος καὶ εἰς πόσῃ ἀγωνίᾳ διατελεῖ ὁ κλεινὸς ἀρχαιολόγος.

Ἡ μελισσοτροφία ἤρχισε νὰ προάγῃται ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς· μόνον δ' ὁ παραγόμενος κηρὸς ἀξιζοῦται εἰς ἑκατομμύρια δολλαρίων. Εἰς μελισσοτροφίαν ἐν Καλιφορνίᾳ κερδαίνει ἐτησίως, μετὰ τὴν ἐκπτώσιν ὅλων τῶν ἐξόδων, σχεδὸν 25,000 δολλαρίων, ὑπολογίζουσι δὲ ὅτι ἐν ἀπάσῃ τῇ δημοκρατίᾳ ὑπάρχουσιν 70,000 μελισσοτρόφοι, ἔχοντες 3 ἑκατομμύρια κυφέλας. Ὑπολογιζομένης 1 λίτρας μέλιτος κατὰ κυφέλην καὶ τῆς λίτρας πρὸς 4 φράγκον καὶ 25 ἑκατοσά, ἡ ὅλη ἀξία τοῦ μέλιτος ἀνέρχεται εἰς 47 ἑκατομμύρια δολλαρίων — εἰς 2 προσθετόν καὶ τὸ ἐκ τοῦ κηροῦ ὄφελος.

Πρὸς προαγωγὴν τῆς μελισσοτροφίας ἐκδίδονται τέσσαρες εἰδικαὶ ἐφημερίδες.

Τὰ πανεπιστήμια τῆς Πρωσίας ἠρίομουν τὸ παρελθὸν ἐξάμηνον 7923 φοιτητὰς, ἧτοι 2443 τὸ τοῦ Βερολίνου, 707 τὸ τῆς Βόννης, 1416 τῆς Βρεσλαύτας, 985 τὸ τῆς Γαιτίγης, 444 τὸ τοῦ Γκράϊφσμπαλτ, 870 τὸ τῆς Χάλλης, 202 τὸ τοῦ Κιέλου, 611 τὸ τῆς Καινιγμπέργης, 404 τὸ τοῦ Μαρπούργου, 434 τὸ τοῦ Μύνστερ καὶ 43 τὸ τοῦ Μπράουσμπεργ.

Ἄναγινώσκομεν εἰς τὸν ἀγγλικὸν «Χρόνον».

«Φιλόσοφος τις εἶπεν ὅτι εὐτυχέστατος πάντων ἦν ὁ ἔχων ὀλιγωτέρας ἀνάγκας. Ὁ ταῦτα εἰπὼν θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν Αἰγύπτιον φελλάχον. Οὗτος συχνάκις γεννᾶται εἰς τοὺς ἀγροὺς, τῆς μητρὸς του μέχρι τέλους τοῦ βίου τῆς ἐργαζομένης τοῦς ἀγροὺς καὶ μόλις ἀναπαυομένης μίαν ἡμέραν· γαλακτουχεῖ δὲ τὰ τέκνα τῆς ἐνῶ ἔργάζεται. Αἱ συνέπειαι τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς πενίας εἰσὶ φοβεραὶ· γηράσκουσι δὲ πρόωρος λίαν (ἄπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους) καὶ ὁ πληθυσμὸς ἀποδεκατίζεται ὑπὸ τρομερᾶς θνησιμότητος προσβαλλούσης κυρίως τὰ νήπια. Κατ' ἔτος θνήσκουσιν 440,000 ψυχαί, ὧν 80,000 παιδία· ὑπελόγησαν δὲ 8 ἐπὶ 5 βρεθῶν, τρία δὲν φθάνουσι μέχρι τοῦ 2ου τῆς ἡλικίας ἔτους. Τὰ ἐπιζῶντα ὑποβάλλονται εἰς ἀλλόκοτον τελετὴν, ἧς ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους· τίθενται δηλ. εἰς κρησάραν καὶ κινουῦνται κροιλόντων τυμπάνων· τὸ δὲ ἔθιμον τοῦτο, καθ' ὃ κοινῶς πιστεύεται, καθιστᾶ αὐτὰ ἀρειμάνια.»

αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλιασμοῦ τὴν ἡμέραν
 σώσασι καὶ τοῦτο διότι αὕτη, μείγασα
 ἐλευθέρα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, μὴ οὖ-
 σα τούτέστι δεδεμένη, ἐπέπλεεν εἰς τὸ
 ὕδωρ, ὅτε τὸ πλοῖον ἐβυθίσθη, καὶ ἐδυ-
 νήθησαν νὰ μεταφέρωσιν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ
 πάγου, πλησίον τῆς κατοικίας· ἦν δὲ καὶ
 αὕτη μία ἐπι ἐλπίς σωτηρίας.

Τὰς ἐπομένους ἡμέρας, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς
 ἐξηκολούθει νὰ ἦναι εὐνοϊκός, τὸ πλήρω-
 μα ἠσχολλήθη ἵνα ἐγκατασταθῇ ὅσον ἐνε-
 στιν ἀνετώτερον εἰς τὴν στρυγγὴν κατοικί-
 αν του.

Ἐκ τῆς στέγης, τῆς συνισταμένης ἀπὸ
 πανία ἰστίων, ἔνεκεν τῆς μεγάλης σχετι-
 κῶς θερμότητος ἧτις ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἐσω-
 τηρικῷ τῆς κατοικίας, ἀπέσταζεν ὕδωρ ἀ-
 ναλούμενον ἐκ τῶν καλυπτουσῶν αὐτὴν
 χιόνων, ὥστε τὴν νύκτα πραγματικῶς δι-
 ἤλθον κάκιστα· πρὸς θεραπείαν δὲ τοῦ κα-
 κοῦ τούτου ἔσπευσαν νὰ οἰκοδομήσωσιν ὀ-
 ροφὴν ἐκ σανίδων, ἣν περιεκάλυψαν μὲ
 πανία. Ἴνα εἰσέρχεται ἐν τῇ κατοικίᾳ φῶς
 καὶ ἀερίζεται αὕτη ἐπαρκῶς, ἤνοιξαν εἰς
 τὴν κορυφὴν ἐν παράθυρον, ἀκολουθῶν δὲ
 καὶ δεύτερον· πλὴν καὶ πάλιν ὤφειλον ν'
 ἄπτωσι τὴν λυχνίαν τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέ-
 ρας. Ἐκατέρωθεν τοῦ διαδρόμου, ὅστις εἶ-
 χε κατασκευασθῆ ἐκ σανίδων καὶ ὅστις ἐ-
 χάρχιζε τὴν κατοικίαν καθ' ὅλον τὸ μήκος,
 ἔθηκαν εἰς τὰ πλάγια, ἕξ δακτύλους ὑπὲρ
 τὸ ἔδαφος, εἶδος μικρῶν κλινῶν, ἃς ἐφω-
 διάσαν μὲ ἀχυροστρώματα ὅπως δὲ μὴ πα-
 γῶνωσι τὰ προσκεφάλαια, ἤγειραν εἰς τὸν
 πείγον, ἐν τῇ καταλλήλῳ θέσει, διπλοῦν
 σανίδωμα. Τὴν μεγάλην βαύνην τοῦ μα-
 γειρείου ἔθηκαν εἰς τὸ βάθος τῆς οἰκίας,
 τὴν δὲ μικροτέραν μᾶλλον πρὸς τὰ ἐμπρός.
 Κατὰ μήκος τῶν χωρισμάτων ἢ πλευρῶν,
 ἅτινα εἶχον περιβάλλει μὲ πανία τῶν ἰ-
 στίων, κατεσκεύασαν ὅπως ἵνα θέσωσι τὰ
 βιβλία, τὰ διάφορα ἐργαλεῖα καὶ μαγει-
 ρικὰ σκεύη. Τὰ κιβώτια τοῦ πλοίου,
 τεθέντα κατὰ μήκος διαύλου πρὸ τῶν μι-
 κρῶν κλινῶν, ἐχρησίμευσον συγχρόνως ὡς
 τράπεζα καὶ ὡς θρανία. Τὸ κεχρυσωμένον
 κάτοπτρον τοῦ ἀρχαίου δωματίου τοῦ πλοίου

ἀπήστραπτεν ἐν τῷ βᾶθει τοῦ γέου δωμα-
 τίου· κάτω δὲ τοῦ κατόπτρου ἐκρέματο λαλ-
 πρὸν βαρόμετρον, ὡς καὶ τὸ ὥρολόγιον, οὐ
 τὸ σύνθηες *tick-tack* ἤκούετο ἀδιαλείπτως.

Χάρις εἰς τὰ ληφθέντα μέτρα ταῦτα, ἣ
 ἐν τῇ ἐξ ἀνθρώκων οἰκίᾳ διαμονὴ ἦν ὀπω-
 οῦν ἀνεκτὴ· ἅπαντες δὲ, ἀφοῦ ἐκοιμήθη-
 σαν ἀρκούντως καὶ καλῶς, ἀνεκτέσαν τὰς
 δυνάμεις των, αἵτινες εἶχον ἐξασθενήσει
 μετὰ τόπους κόπους καὶ ἃς ἐπέρρωσε γεῦ-
 μα καλόν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ὑπέκειντο πλε-
 ον εἰς ἀμέτους καὶ ἀναποφεύκτους κινδύ-
 νους, ἢ κατῆρεια διεσκεδάσθη βαθμηδόν,
 μετὰ γελώτων δὲ καὶ χειρονομιῶν ἐμνή-
 σθησαν κωμικῶν τιῶν σκηνῶν διαδραμα-
 τισθεῖσων τὴν 19. Τὸ ἑσπέρας ἐπανέλα-
 θον καὶ αὖθις τὸ αὐτὸ, ὅπερ ἐπαίξαν ἐπὶ
 ἡμερολογίου τοῦ πλοίου, ἐλλείψει τρα-
 πέζης.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν τροφίμων καὶ
 τῆς καυσίμου ὕλης, ὡς καὶ αἱ λέμβοι, εὐ-
 ρίσκοντο εἰσέτι ἐπὶ τοῦ πάγου εἰς τὰ πέ-
 ριξ τοῦ μέρους, ὅπου εἶχε ναυαγήσει τὸ
 πλοῖον· κυρίως δὲ ἡ μεταφορὰ τούτων ἐ-
 γένετο δι' ἐλκθήρων καὶ διήρκεσε πολλὰς
 ἡμέρας. Ταῦτα πάντα ἐπεσώρευσαν κατ'
 ἀρχὰς πλησίον τῆς οἰκίας. Ἐπειδὴ τὸ στρώ-
 μα τῆς χιόνος ἦν ὑψηλόν, ὅσον καὶ οἱ τοί-
 χοι, ἔσκαψεν περίξ τῆς οἰκίας ὁδὸν ἔχου-
 σαν πλάτος τεσσάρων ποδῶν, καὶ ἐκάλυ-
 ψαν αὐτὴν μὲ πανία, τοῦ δὲ περικαλύμμα-
 τοῦ τὸ πάχος ἠύξησαν διὰ χιόνος, ἣν ἐρ-
 ριψαν ἄνωθεν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διαύλου
 ἐχρησίμευσεν ὡς ἀποθήκη τῶν τροφίμων·
 πραγματικῶς δὲ ἔθηκαν τὸ πλεῖστον τού-
 των, καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ ἐδύνατο νὰ
 χρυσιμεύσῃ διὰ δύο μῆνας περίπου, κατε-
 τέθη ἐπιμελῶς εἰς τὰς λέμβους. Τὴν ὀλίγην
 καύσιμον ξυλείαν, ἣν ἀπέκτησαν σχίσαι-
 τες τοῦ ἰστοῦ καὶ τὰς κεραίας, ἐστοίβα-
 σαν ἐξω τοῦ δωματίου.

Τὰς λέμβους ὅτε μὲν ἔθετον εἰς ἐν μέρος,
 ὅτε δὲ εἰς ἄλλο· ἀπέσυρον δ' αὐτὰς ἀπὸ
 καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκ τῆς χιόνος, ὑπ' ἣν
 διετέλουν τεθαμμέναι, καὶ μετεκβίμιζον εἰς

μέρος όπου δὲν ἐπισωρεύετο τόση χιών.
Ἐκαστος εἰσῆρχετο ἔρπων εἰς τὸ καταφύγιόν του οὗ ἡ ὄροφὴ μόλις ὑπερέβαινε τὸ τῆς χιόνος στρώμα.

Εἶχον κατορθώσει νὰ σώσωσι τὴν μεγάλην σημαίαν τοῦ πλοίου ἔστησαν δὲ ὀπισθεν τῆς οἰκίας τὴν θώρακα καὶ ἄνω αὐτοῦ ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν, ὥστε νὰ ἐφαλκίσωσι τὴν προσοχὴν καταστήματός τινος Ἑσκιμῶων, ἂν τυχὸν τιοῦτό τι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν παραλίων.

Ἡ θέρμανσις τῆς οἰκίας ἐνηργεῖτο ἐντελῶς, καὶ ἐνῶ ἔξω ἐπεκράτει ψυχρὸς 20° Ῥεωμόρου, εἰς τὴν καλύβην, περιβεβλημένην ὑπὸ στρώματος χιόνος, ὅπερ προστάτευεν αὐτήν, ἡ θερμοκρασία ἦν + 18°. Τὸ ἀναγκαῖον πῦρ διὰ τὴν προπρασκευὴν τῶν τροφῶν ἐχρησίμευε καὶ πρὸς θέρμανσιν τοῦ δωματίου. Ἡ ἐντὸς αὐτοῦ ὑγρασία ἦν ὀλίγη, ὁ δὲ καπνὸς εὐκόλως ἐξήρχετο ἐκ τοῦ παραθύρου, ὅθεν ἀνενοεῦτο ὁ ἀήρ.

«Τὸ ἡμέτερον τεμάχιον κρυστάλλου, λέγει ἡ ἔκθεσις τῆς Χάνσας, ἐξέκλινε βραδέως, ἀλλ' ἀκαταπαύστως, πρὸς τὰ μεσημβρινά· παρεκάμψαμεν δὲ τὴν παραλίαν τοῦ Λιβερπούλ μέχρι τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σχορέσμη, ὅτε μὲν πλησιάζοντες, ὅτε δὲ ἀπομακρυνόμενοι τοῦ πεδίου τῶν πάγων ἢ κίνησις αὐτῆ ἦν ὁμοιόμορρος καὶ προήρχετο πιθανὸν ἐκ τῆς παλιρροίας καὶ τῆς ἀμπώτιδος ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ καὶ βαθεῖ κόλπῳ. Διεκρίνομεν δὲ ἐντελῶς τὴν κατατομὴν τῆς παραλίας, γεμούσης ἀπὸ βράχους, καὶ εἰς δύο κοιλάδας, κειμένας μεταξὺ ἀποτόμων ὄρέων, ἐνομίσαμεν ὅτι εἶδομεν παγῶνας κεκαλυμμένους ἀπὸ χιόνα.

«Συχνάκις ἐβλέπομεν κατηρεῖς καὶ περίλυποι τὸ μέρος εἰς ὃ ἡ Χάνσα εἶχεν ἐξαφανιοθῆ· ὅα ὑπῆρχεν ἤδη θέσις ἀσφαλῆς δι' αὐτὴν μεταξὺ τοῦ τεμαχίου κρυστάλλου καὶ τοῦ στερεοῦ πάγου.

«Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ὁ ἥλιος ἀνέτελλε τὴν ἐνάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν καὶ ἔδουε περὶ ὥραν τρίτην ὀπισθεν τῶν βράχων τῆς παραλίας. Ἐν τῷ δωματίῳ

μόλις ὀλίγας ὥρας τὴν ἡμέραν ἐφαγγετόσον, ὥστε νὰ δυνάμεθα ν' ἀναγινώσκωμεν καὶ γράφωμεν.

«Πᾶσαν κατεβίλομεν προσπάθειαν ἵνα διατελώμεν εἰς ἀέναον κίνησιν ἐπαγοδρούμεν δὲ καὶ κατεσκευάζομεν εἰκόνας ἐκ χιόνος. Ὁ κανονισμὸς, ὅστις εἶχε συνταχθῆ διὰ τὰ τῆς ἡμέρας καθήκοντα καὶ ἔργα, ἐξετελεῖτο αὐστηρῶς.

«Τὴν ἐβδόμην ὥραν ὄφειλε νὰ ἐξεγεῖρη ἡμᾶς τοῦ ὕπνου ὁ τελευταῖος φυλάττων σκοπὸν εὐθὺς δὲ ἠγειρόμεθα, περιετυλισόμεθα μὲ τὰ μάλλινα ἐνδύματά μας, ἐπλυνόμεθα μὲ ὕδωρ, ὅπερ ἐπορίζομεθα ἀναλθόντες χιόνα, μεθ' ὃ ἐπίνομεν τὸν ἑωθινὸν καφὲν καὶ ἠσθίνομεν τεμάχιον ἄρτυ σκληροῦ. Κατόπιν ἐπήρχοντο ποικίλαι ἐργασίαι καὶ ἀσχολίαι, ἧτοι κατεσκευάζομεν τὰ ἐνδύματά μας, συντάττομεν ἡμερολόγια καὶ ἀνεγινώσκωμεν. Ὅσάκις ὁ καιρὸς τὸ ἐπέτρεπε, πρεσβινομεν εἰς ἀστρονομικὰς καὶ ἄλλας παρατηρήσεις. Τὸ γεῦμα παρετίθετο τὴν πρώτην ὥραν καὶ συνίστατο κυρίως ἀπὸ παχειῶν σοῦπαρ, ἦν συνεχῶς ἐποικίλομεν διὰ διαφόρων ὀσπρίων, ἔρυζιου, ζυμαρικῶν, κτλ., ἅτινα διετηροῦμεν· ἔδει ὅμως νὰ ὦμεν φειδωλοὶ εἰς τὰ πνευματώδη ποτὰ καὶ μόνον τὴν Κυριακὴν ἐδίδοτο εἰς ἕκαστον ἡμῶν ποτήριον πόρτου.

«Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἡ ὑγιεινὴ κατάσταση ἡμῶν διετέλεσεν ἀρίστη, μόνον δὲ δύο ἄνθρωποι ἠσθένησαν, ὁ ναύτης Σμήτ, ὅστις ἐπὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ πλοίου εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ πυρετὸν καὶ ἐθεραπεύθη ταχέως, καὶ ὁ ναύτης Μποῦτνερ, οὗ εἶχον παγῶσει οἱ πόδες.

«Ἀδιαλείπτως καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐνηργοῦμεν ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου τεμαχίου κρυστάλλου· ἐχαράσσομεν δὲ ὁδοὺς καὶ ἐθέτομεν ὄρια διὰ τὰς μεγάλας καὶ μικρὰς περιφορὰς ἢ περιουσίας. Ὁ ὄγκος τοῦ πάγου, ἐφ' οὗ εὐρισκόμεθα, εἶχε περιφέρειαν ἐπὶ τὰ σχεδὸν μιλίων καὶ διόμετρον ἐπέκεινα τῶν δύο.

«Ἡ παράδοξος αὐτὴ σχεδιά ἐφ' ἧς οἱ

δυστυχεῖς ἡμεῖς ἐπιβάται τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ὡς μᾶς ἀπεκάλει ὁ διδάκτωρ Λάουμπε, ἐπερόμεθα ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς παραλίας, ἦν πεδιάς πάγου πυκνοτάτου ἀποτελουμένου ἐκ τεμαχίων κρυστάλλων διαφόρου πάχους στερεῶς συγκολλημένων. Τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐβυθίζετο εἰς τὸ ὕδωρ, εἶχε τομὴν σχεδὸν πέντε ποδῶν, ὅπερ ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὄγκον ὑπὸ τὴν θάλασσαν πάχους τοῦλάχιστον τεσσαράκοντα ποδῶν. Δὲν ἐδυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς καταμετρήσεις εἰς τὰ ἄκρα τοῦ πάγου, τῆς βολίδος ἀπολεσθεῖτης κατὰ τὸ ναυάγιον τοῦ πλοίου. Ἡ χιών, ἧτις συνεχῶς ἐπιπτε καὶ ἐπισωρευομένη ἀποτελεῖ στρώματα ὕψους ὀκτὼ ποδῶν, ἀρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου εἶχε πληρώσει ὅλας τὰς ὀπὰς τοῦ ἡμετέρου πάγου.

«Τὸ βλέμμα ἐξετείνετο ἐπ' ἄπειρον δίχως ν' ἀπαντήσῃ τι, διακόπτοι τὴν μονοτονίαν τοῦ λευκοῦ αὐτοῦ ἀπείρου. Ἄμ' ἀπεμακρυνετό τις ὀλίγον τῆς οἰκίας, τῆς βαθείως βεβυθισμένης ἐν τῇ χιόνι, ἔπαυε πλέον νὰ βλέπῃ πᾶν τὸ προέχον σημεῖον, καὶ αὐτὸν τὸν καπνὸν τῆς καπνοδόχης, τὸς λέμβους, ἐξ ὧν ἀφῆρουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν καταπίπτουσαν χιόνα, καὶ τὴν ἱστὴν, ἀφ' οὗ ἦν ἀνηρημένη ἡ σημαία.

«Τὰ ἄκρα, ἧτοι ὄρη, τοῦ ἡμετέρου τεμαχίου κρυστάλλου, ἰδίως εἰς τὰ δυτικὰ καὶ νοτιοδυτικὰ, παρίστων θέαμα ἀλλόκοτον· αἱ προστριβαὶ καὶ αἱ συνθλίψεις τῶν ἐπιπλεόντων πάγων ἀνήγειραν ἐκεῖ τείχη, ἔχοντα ὕψος ἐπέκεινα τῶν δέκα ποδῶν. Τὰ ἐκ χιόνος κρύσταλλα ἀπήστραπτον ὡς μυριάδες ἀδαμάντων. Τὰ ἀμυδρὰ φῶτα τῆς ἐσπέρας, καὶ τῆς ἡμέρας τὰ ἐρυθρόχροα, εἰδείκνυον πρασινοχρόους τὰς λευκὰς ἐπιφανείας. Αἱ νύκτες ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς. Τὸ ἀκτινοβολοῦν στερέωμα καὶ ἡ τὸ φῶς τούτου ἀντανακλώσα χιών τόσην παρήγαγον λάμψιν, ὥστε ἄνευ κόπου ἐδύνατό τις ν' ἀναγνώσῃ τὴν λεπτοτέραν γραφὴν καὶ νὰ διακρίνῃ τὰ πράγματα εἰς μακρὰν ἀπόστασιν. Εἶχο-

μεν πάντοτε τὸ θέαμα τοῦ βορείου σέλαος, ἐν δὲ βόρειον σέλας τόσον φωτεινὸν ἦτο, ὥστε ἡμαῦρος τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου τεμαχίου κρυστάλλου τὰ πράγματα εἶχον σκιασθῆ. Καθόσον διετελοῦμεν κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦτον πλησίον τῆς παραλίας, ἐβλέπομεν ταύτην ὅτε μὲν ὀμιχλώδη, ὅτε δὲ αἰθρῖαν, ὥστε νὰ διακρίνομεν καθ' ὅλα τὸς βράχους.

«Πλησίον τῆς κυριωτέρας οἰκοδομῆς ἡμῶν ἔκειντο δύο οἰκίσκοι, ὧν ὁ μὲν ἐχρησίμευεν ὡς σκέπη διὰ τὰ πράγματά μας (ἄγγάριον), ὁ δὲ ὡς πλῆσις. Αἱ λέμβοι, αἱ σωροὶ τῶν ξύλων, τὰ βαρέλια, ἐφ' ὧν ἦσαν οἱ ἄνθρακες καὶ τὸ στέαρ, περιέβαλλον τὸν σκελετὸν τοῦτον τῆς ἡμετέρας ἀποικίας· ἵνα δὲ μὴ εἰσέρχωνται ἄνεμος καὶ χιών εἰς τὴν ἐκ πλίνθων οἰκίαν, ὠκοδομήσαμεν πρόδομον, ἔχοντα εἰσοδὸν περιστροφον.

«Ἡμέραν τινὰ, κατ' ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου, ἐξεληθόντες εἰς περίπατον, ἐνῶ ἀπείχομεν ἐκτὼ περίπου μίλλια ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς λεγομένης τοῦ Λιβερπούλ, παρετηρήσαμεν μικρὰ τινα φύλλα ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τῆς ἰτέας, ἅτινα βεβαίως ὁ ἄνεμος εἶχε φέρει εἰς τὴν ξηρὰν. Εἰς ἕτερον μέρος ἡ χιὼν εὐρέθη κεκαλυμμένη ἐπὶ ἐκτάσεώς τινος ἀπὸ λεπτῆν πετρώδη κόνιν, ἦν ὁ διδάκτωρ Λάουμπε ὑπέθεσε παραχθεῖσαν ὑπὸ ἠφαιστείου καὶ ἧτις μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐξ Ἰσλανδίας, ἀπεχούσης ἑκατὸν ἐγδοήκοντα μίλλια.

«Μεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου εἶδομεν ἐπὶ πλησιχώρου τεμαχίου κρυστάλλου, συνηνωμένου διὰ τοῦ ἡμετέρου διὰ λεπτοῦ γρώματος πάγου εἰς τὴν ἐπιφανείαν τοῦ ὕδατος, τὸν ἄμορφον ὄγκον θαλάσσου ἐλέφαντος, ἀκίνητον ὡς τεμάχιον βράχου. Εὐθὺς αἱ ἀξιωματικοὶ Χιλεμπράντ καὶ Μπάδε, μετὰ τινων ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος, ὤρμησαν ἵνα φονεύσωσιν αὐτήν, ἀφῶ ὤθησαν τὴν λέμβον μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ ἀφῶ διεβησαν διὰ τοῦ νεωστὶ σχηματισθέντος πάγου. Αἱ σφαῖραι διετρύπησαν τὸ δέρμα τοῦ θαλασσίου τέρατος, ἔχον πάχος ἐνὸς δακτύλου, καὶ κατάρθωσαν νὰ φονεύσωσιν αὐ-

τό. Τὸ τέρας, πρὶν ἐκπνεύσῃ, ἐξαγριωθὲν ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν πληγῶν, ἀπεπειραθῆ, εἰς μάτην θυμῶς, νὰ συντρίψῃ τὸν νέον πάγον, ἐν ᾧ εὐρίσκοντο οἱ κυνηγοί. Δὲν ἦτο δὲ μικρὸν ἔργον ἢ τοῦ κολοσσίου τούτου πτώματος μεταφορὰ εἰς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἠθέλομεν δέκα ἄνθρωποι, βοηθούμενοι ὑπὸ ἰσχυρᾶς τροχαλίας, εἰργάσθησαν ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἵν' ἀνασύρῳσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ θέσωσιν ἐπὶ τοῦ πάγου μέγαν δ' ἐπίση; καὶ φοβερὸν ἀγῶνα κατέβαλον ἵνα ἐκδάρωσι καὶ καθάρωσιν τὸν θαλάσσιον ἐλέφαντα, διότι τὸ σῶμα τούτου, παγῶσαν εἰς θερμοκρασίαν 23⁰ Ρεωμόρου, ἀπετέλει ὄγκον ἄκαμπτον, ὃν ἀπέβαινε ἀδύνατον ν' ἀποχωρίσωσιν. Ὑπὸ τὸ δέσμα εὐρίσκειτο στρώμα στέατος, παχὺ τρεῖς δακτύλους, ὅπερ παρείχεν ἡμῖν ἐξαιρετὸν καύσιμον ὕλην. Ἡ γλῶσσα ἐφάνη ἡμῖν ἀρίστη, καὶ πραγματικῶς αἱ ἀλατισμένοι γλῶσσαι τῶν θαλασσιῶν ἐλεφάντων εἶναι προσφιλεῖς ἐδεσματῶν ἀλιευόντων, τὰς φαλαίνας εἰς τὸν Βερίγκειον πορθμόν. Τὸ στέαρ ἐρατήσαμεν ὅπως ἐν ἀνάγκῃ χρῆσιμῶς ὡς καύσιμος ὕλη.

Τὴν αὐτὴν ὥραν τινὲς ἐνόμισαν ὅτι ἤκουσαν τὴν ὠρυγὴν λευκῆς ἄρκτου ταύτην εἶχεν ἐλκύσει πλησίον τῆς κατοικίας ἡμῶν ἢ ὁσμὴ τοῦ στέατος τοῦ θαλασίου ἐλεφάντος. Ἐπυροβολήσαμεν διὰ τουφεκίου τρεῖς, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ σκότους δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ἰδῶμεν ἂν ἐβάλομεν αὐτὴν τὴν δὲ πρῶτην τῆς ἐπιούσης εὐρέθη νεκρὰ εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν ποδῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς χιόνος καὶ φέρουσα σφαῖραν εἰς τὸ πλευρὸν ἐφάνετο ὅτι ἐκοιμάτο, ἀλλὰ πράγματι ἦτο νεκρὰ. Τὸ ζῶον τοῦτο ἦν μεγαλοπρεπές· ἡ ἐκφραστικὴ κεφαλή του ἀνεπαύετο εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας. Τὸ ἐρυθρὸν τῶν ρανίδων τοῦ αἵματος παρίστα ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ χιονώδες τοῦ δέρματός του.

» Ἦν ἡ ἄγρα αὕτη ἀληθὲς τοῦ Θεοῦ δῶρον, διότι ἅπαντες ἠσθανόμεθα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ προμηθευθῶμεν νωπὸν κρέας. Οἱ μῆροι—γεῦμα εὐχρημον καὶ εὐωχον, ὅπερ πολλὰς κατὰ σειρὰν Κυριακὰς ἐφάγομεν—ἐζύγιζαν διακοσί-

ας λίτρας· πρὸς τούτοις δὲ τὸ δέσμα ἐχορήγησεν ἡμῖν ἐξαιρετὸν βοήθημα κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ ὕδατος τῆς χιόνος, ὅπερ πάντοτε διεπέρα τὴν ἡμετέραν ὄροφν.

« Μετὰ τινὰς ἡμέρας καὶ ἄλλη ἄρκτος ἐπεσκέφθη ἡμᾶς· εἶχεν ἔλθει νὰ ἐξετάσῃ τὰ πλησίον μιᾶς τῶν λευκῶν, στηριζομένη δὲ εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, ὡσφράνη τὰς ἐκεῖ εὐρίσκομένας τροφάς· ἀλλ' εἶχεν ὀλισθήσει ἐπὶ τοῦ πανίου τῶν ἰστίων, ὅπερ στερεῶς ἦν τεταμένον καὶ ὅπερ εἶχε σκληρυνθῆ ἐκ τοῦ παγετοῦ. Τὸ φῶς τῆς λυχνίας, ἥτις ἦν ἀνημμένη ἐν τῷ ἡμέτερω προδόμῳ τῆς χιόνος, ἔτρεψε τὸ ζῶον εἰς φυγὴν. »

Ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου ἡ ἐκκλισις ἐγένετο λίαν ἐπαισιωχὴ· κατήντησε δὲ μέχρι ὀκτῶ μιλλίων τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς 2 μέχρι τῆς 4 οἱ ναυαγοὶ τῆς Χάνσας διήλθον πρὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Σκορέσμπη· τὸ περιστροφικὸν κίνημα τῆς παιδιᾶδος τῶν πάγων, ἐν ᾧ οἱ ναυαγοὶ εὐρίσκοντο, ἐπεταχύνθη ἀκολούθως κατὰ λόγον τῆς αὐξήσεως ταχύτητος τῆς ἐκκλίσεως. Ἡ εἰς αὐτὴν περιστροφή αὕτη, ἦν κατὰ πρῶτον ἐξετέλει εἰς δώδεκα ἡμέρας, ἐπὶ τέλους ἐγένετο ἐντελῶς εἰς τέσσαρας ἡμέρας.

Τὸ βόρειον σέλας ἐξηκολούθει νὰ παρέχῃ καθ' ἑκάστην σχεδὸν τὸ γνωστὸν λαμπρὸν θέαμα.

Τὴν 14 Νοεμβρίου παρέκαμψαν τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς παραλίας, ἣν κατεμέτρησεν ὁ Σκουρέμπη, ἄκραν λεγομένην καὶ ἄλλως Ἀκρωτήριον τοῦ Μπάρκλαι (Barclay) καὶ κειμένην εἰς τὴν 69⁰ 44' βορείου πλάτους καὶ 24⁰ 20' δυτικοῦ μήκους. Κατόπιν εἶδον παραλίαν ἄγνωστον, ἣν ἀπεκάλεσαν Γῆν τοῦ Αἰγίδου καὶ ἣς ἐδυνήθησαν νὰ ὀρίσωσι μέρη τινὰ, διότι πολλάκις τὸ τεμάχιον τοῦ κρυστάλλου ἐπλησίασε τόσον, ὥστε μόλις ἀπέχεν ἐν γερμανικὸν μίλλιον. Δυστυχῶς, ἐν τῷ χρόνῳ ἔκειντο πλησιέστερον, σπουδαῖαι ἄλλαι ἐργασίαι καὶ ἡ μέριμνα πῶς νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν τῶν ἀπησχόλων ἀπάσας τῶν θαλασσοπόρων τὰς διανοητικὰς δυνάμεις· ἡ ὀλεθρία εἰμαρμένη αὐτῶν κατεδίωκε καὶ νῦν ἔτι τοὺς

θαλασσοπόρους, ἐμποδίζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπωφεληθῶσι τὰς ὀλίγας εὐνοϊκὰς στιγμὰς καθ' αἶμα ἐδύναντο νὰ φανῶσιν ὡς ἴμοι τῆ ἐπιστήμῃ.

Ἡ θερμοκρασία ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου παρέσχε πολλὰς μεταβολάς· τὴν 6 Νοεμβρίου, λόγου χάριν, τὸ θερμομέτρον ἐσπείρου—23 βαθμούς· τὴν 20 ἀνῆλθε μέχρι τοῦ μηδενικοῦ, ἐπικρατοῦντος καιροῦ χιονώδους, ὅστις κατόπιν μετεβλήθη εἰς βροχερόν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἀκόμη ἀνέβη τὴν 18 κατέβη εἰς—23 βαθμούς· οὗτος δὲ ἦν ὁ ἀνώτατος ὄρος τοῦ ψύχους καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐκκλίσεως.

Τὴν 16 Δεκεμβρίου εἶδον λευκὴν ἀλώπεκα, ἣν ἐχαιρέτισαν ὡς εὐαγγελιζομένην τὴν ζῆραν. Ἡ παρουσία τῆς ἀνήγγελε τῶντι ὅτι, πρὸς τὸ παρὸν, ὁ στερεὸς πάγος ἐξετείνεται ἀδιαλείπτως μέχρι τῆς παραλίας. Ἡ λευκὴ αὕτη ἀλώπηξ, ἣς ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ἦν μέλαινα, ἔδειξε τόσον θάρρος, ὥστε κατήντησεν ἀναιδῆς. Ἐνῶ ἔξυε τὴν χιόνα συνέλαβε τεμάχιον σαρκὸς προερχομένης ἐκ ζώου, ὅπερ εἶχον φονεύσει προσφάτως, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ καταβροχθίσῃ αὐτὸ, ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ θαλασσοπόροι μόλις βήματα τινὰ ἀπέχον αὐτῆς. Ἡ ἀλώπηξ, μηδὲν καταταραχθεῖσα, ἤρχισε νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῆς ὄροφῆς τῆς οἰκίας, θεωμένη ἐκ τοῦ φεγγίτου τὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ συμβαίνοντα. Μάτην ἀπεπειράθησαν νὰ συλλάβωσιν αὐτὴν διὰ ἄρκους, ἐν ᾗ ἔθηκαν δόλωμα τεμάχιον κρέατος· τὸ πονηρὸν ζῶον κατάρθου ν' ἀποφεύγῃ τὴν παγίδα καὶ ν' ἀναχωρῇ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ.

Τὴν 13 ἡμέραν ἐγένετο παλίρροια τῆς πινσελήνου· ἐπέφερε δὲ, ὡς συνήθως, τινὰ γυμὸν τῶν πάγων, ὅστις τὴν νύκτα τῆς 20 πρὸς τὴν 21 κατέστρεψε τὸ ὄρος Σινά, ἓνα τῶν τῶν συνήθων περιπάτων τῶν κατοίκων τοῦ τεμαχίου κρυστάλλου.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα, μετὰ μεσημβριαν, ἐφάνη πλησιέστατα τῆς κατοικίας μικρὰ πολικὴ ἄρκτος· καὶ ἔσπευσαν μὲν νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ

ζῶον ἐσώθη φυγὴν διὰ τοῦ νέου πάγου καὶ ἀρῆσαν ἴχνη τινὰ αἵματος.

Ὄστω διήλθον τὰς συντομωτέρας ἡμέρας οἱ ναυαγοὶ τῆς Χάνσας, ἀνευ μεγάλων συγκινήσεων. Ἡ ἡμέρα τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἡ ὠραία αὕτη ἑορτὴ τῆς πατρίδος, εἶχεν ἐπανεέλθει ἵνα δὲ ἑορτάσωσιν αὐτὴν κατὰ τὰ νενομισμένα, ἔστησαν τὸ πατροπαράδοτον δένδρον, ἡ δὲ ἐκ γαιανθράκων καλύβη ἐφωταγωγίθη μεγαλοπρεπῶς. Τὸ δένδρον ἐγένετο τεχνητῶς διὰ κλάδου ἐλάτης καὶ ἄλλων κλάδων, προερχομένων ὅλων ἐκ σαρώτρου. Διὰ τὸν φωτισμὸν ὁ διδάκτωρ Λάουμπε ἔκαμε χρῆσιν σπερματοκηρίων, κατεσκεύασαν δὲ καὶ στεφάνους ἐκ χάρτου καὶ εἶχον καὶ πλακούντια.

« Τὸ πλήρωμα, λέγει ἡ ἐκθεσις, εἶχε κατασκευάσει γυλῶν καὶ θήκην πολυκρότου (βεβύλιν) ἵνα προσφέρῃ αὐτὰ εἰς τὸν πλοίαρχον, ἡμεῖς δὲ ἠνοίξαμεν τὸ ἐκ λευκοσιδήρου κιβώτιον ὅπερ περιεῖχε τὰ δῶρα τοῦ καθηγητοῦ Χόχστεττερ καὶ τὰ τῆς γαιολογικῆς Ἐταιρείας, τὸ δὲ περιεχόμενον διεσκέδασεν ἡμᾶς πολὺ. Ἐπίομεν ποτήριον εἴνου τοῦ Πύρτου, μεθ' ὃ ἠρπάσαμεν τὰς παλαιὰς ἐφημερίδας ὅσας περιεῖχε τὸ κιβώτιον καὶ ἐθήκαμεν κλήρους ἐπὶ τὰ δῶρα, ἅτινα συνίσταντο εἰς μικρὰ ὄργανα μουσικῆς, ἥτοι συρίκτρας, σάλπιγγας, κτλ., καὶ εἰς νευροσπαστικά (κούκλας), παίγνια γυναικεῖα, ἀμαζάκια, τροχίλια, κτλ. Τὸ ἑσπέρας προσέφεραν ἡμῖν σοκολάταν καὶ ἀμόραν (εἶδος ἄρτου ἀπὸ ἄλευρον, μέλι, ἀρώματα, κτλ.) Ἡ ἑορτὴ ἐν τούτοις παρήλθε μετὰ τινος συννοίας, λέγει ὁ διδάκτωρ Λάουμπε εἰς τὰς σημειώσεις του· ὅσον δ' ἀφορὰ τὰ αἰσθήματα, ὅν ὦν κατεχόμεθα, πᾶς τις κατανοεῖ ὅτι ἦσαν κοινὰ παρ' ἅπασιν ἡμῖν. Ἐάν, διενουόμεθα, ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦται ἡ τελευταία, ἔσται πάντοτε ὠραία· ἐάν θυμῶς προώρισται νὰ ἐπανίδωμεν τὴν πατρίδα, αἱ προσεγεῖς ἑορταὶ ἔσονται πολυτιμώτεραι· Κύριος διαφυλάττοι ἡμᾶς!

« Τὴν 26, λίαν πρῶτ, ἐξηγέρθημεν ὑπὸ

φοβερῶν κραυγῶν τοῦ ναύτου, ὅστις ἐφύλαττε σκοπός. «Υπάγομεν εἰς τὴν ξηρὰν πλησιέστατα ἡμῶν ὑπάρχει νῆσος», ἔλεγε. «Ἀπαντες κατεπλάγημεν. Ἐπεκράτει μὲν σκότος, πλὴν ἐδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν ὄγκον σκοτεινὸν εἰς ἀπόστασιν σχεδὸν τριῶν μιλίων. Οἱ ἀξιωματικοὶ προηχώρησαν ἵνα προσπαθήσωσι νὰ προσδιορίσωσι τὴν πιθανὴν φύσιν τοῦ ὄγκου αὐτοῦ καὶ πόσον ἀπειχεν. Ὁ χάρτης οὐδεμίαν παρείχε πληροφορίαν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀπεδείχθη ὅτι εἴχομεν ὑπ' ὄψιν μέγα ἐκ πάγων ὄρος.

Τὴν ἐπιούσαν παρεκάμψαμεν τὸν κολοσσὸν τοῦτον, ὅστις ἐξέκλινε βραδύτερον τοῦ ἡμετέρου τεμαχίου κρυστάλλου καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο ἀφαντος.

Ἐτελέσαμεν ἐπίσης τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου (1ην τοῦ ἔτους) ὡς συνεθίζεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, διὰ πυροβολισμῶν καὶ καλοῦ ποικίλου τὸ δὲ μεσονύκτιον ἐν μέσῳ τῶν συγκρούσεων τῶν ποτηρίων νυχήθημεν ἀλλήλοις αἴσιον τὸ νέον ἔτος.

Ἄϊ εὐχαὶ αὗται, αἵτινες συνεχῶς εἰσι μάταιαι φιλοφροσύναι, ἀνεπέμποντο ἐνταῦθα ἐκ μέτης καρδίας. Ὅσον δὲ ἄπορον καὶ ἄν ἐφαίνοτο πῶς ἐσώθημεν ἄχρι τοῦδε ἀπὸ τόσους φοβεροῦς κινδύνους, οὐχ' ἦτον ἕκαστος ἡμῶν ἠσθάνετο πόσον εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ ἵνα εὖρη τὴν ἰσχὺν, τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ὑγίαν, πράγματα ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς.»

Θ'.

ΕΚΔΡΟΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΗΝΩΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟΝ ΠΕΡΙΞ ΤΗΣ 75 ΜΟΙΡΑΣ
— Ο ΤΥΡΟΛΙΑΝΟΣ ΚΟΛΠΟΣ (α).

Ὅποια πράδοξος κατάστασις καὶ ἐν ταυτῷ πλήρῃ θεληγῆτρων ἢ τοῦ ἐξερευνηθέντος τὰ μονήρη ἐκεῖνα μέρη τοῦ ἀρκτικού κόσμου, ὅπου ἡ *Germania* διετέλει ἐμπειρηγμένη καὶ αἰχμάλωτος! Ὅποια συγκινητικὴ πάλη κατὰ φύσεως ἐριθούσης ἀπὸ φρίκας καὶ ἀναστατώσεως, ὅπου οὐδεμία ἀποκαλύπτεται ἐνδειξις τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου! Ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὃν δυνατόν ν' ἀπαντήσῃ τις ἐνταῦθα, εἶναι ὁ Ἐσκιμῶς· ἀλλὰ, ὡς ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ κατωτέρω, ὁ Ἐσκιμῶς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Γροιλανδίας, καὶ τοῦτο, εἴτε διότι κατέλιπεν ὀλοτελῶς τὴν χώραν, εἴτε διότι ἡ γενεὰ του ἐπὶ τέλους ἐξέλιπε.

Πῶς νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐμποιεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἢ καταπληκτικὴν λάμψιν τοῦ κυανοῦ ἐκεῖνου οὐρανοῦ διὰ τῶν περιπτώσεων τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν ψυχρῶν ἐκ βράχων τειχῶν, διὰ τῶν βράχων τῶν παγόνων, οἵτινες κρέμανται ἐκ τῶν ὑψηλῶν κρηφῶν, καὶ τῆς καθαρῆς καὶ λαμπρᾶς ἐπιφανείας τῶν κόλπων (*fiords*) τῶν στερεῶς καταπεφοραγμένων ὑπὸ τῶν πάγων; Ἡ περιέργεια ἀδιαλείπτως διεγείρεται ὑπὸ τοῦ γεωγραφικοῦ αἰνίγματος, ὅπερ προκαλεῖ τὸ βλέμμα καὶ ὅπερ παραδόξως περιπλέσσεται ἄμα ἐξοχῆ τις τῆς γῆς διακόπτῃ τὴν ὄρασιν ἀπὸ τοῦ ὄριζοντος. «Τί ὑπάρχει ἄρᾳ γε ἐκεῖ ὀπισθεν;

(α) Εἰς τὸ προλαθὸν κεφάλαιον τὴν σκανδιναυκὴν λέξιν *fiord* γραφομένην καὶ *fjord*, κακῶς μεταφράσαμεν Πόρος, ὡς ὁ Πόρος τοῦ Φλίγκελ, κτλ. Ἐν τῇ γερμανικῇ λεξικῇ τοῦ Μέγερ (*Conversations Lexicon*) τὸ φινὸρδ μεταφράζεται γερμανιστὶ Meerbusen, ὅπερ σημαίνει κόλπος· αὕτη δὲ τυγχάνει ἡ ὀρθὴ μετάφρασις. — Σ. Μ.

τί θὰ ἴδωμεν ἄρᾳ γε;» ἐρωτῶσι τότε οἱ πάντες μετὰ συγκινήσεως.

Τὸ φθινόπωρον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ παρατεινόμενον μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Νοεμβρίου, φαίνεται ὅτι εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα εἶναι ἐποχὴ ἀρκούντως κατάλληλος διὰ μικρὰς ἐκδρομὰς ἐπὶ ἐλκῆθρων. Ὁ καιρὸς εἶναι λίαν αἶθριος καὶ ἀμετάβλητος, οἱ κόλποι γενικῶς εἰσι κεκαλυμμένοι ὑπὸ πλακῶς πάγου λείας, ἡ δὲ θερμοκρασία ποικίλει μεταξὺ πέντε καὶ δεκαεννέα βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενικοῦ, ὃ ἐστὶν ὁ μέσος οὗτος ὄρος εἶναι ἀνεκτὸς διὰ τὸ κλίμα ἐκεῖνο, διότι δὲν ἀναγκάζει τὸν φυσιοδίφην οὔτε τὸ πρόσωπον νὰ καλύψῃ, οὔτε νὰ περιβληθῇ τὰς βραδείας καὶ ὄχληράς διφθέρας, οὔτε νὰ θέτῃ διὰ παντὸς διόπτρας ἐπὶ τῆς ρινός.

Μικρὰ σκηνὴ ἀρκεῖ ἵνα διέλθῃ τις τὴν νύκτα· ἵνα δὲ τις κοιμηθῇ, δὲν εἶχε εἰσέτι ἀνάγκην νὰ φορηθῇ μὲ πολλὰ καλύμματα, νὰ κατακλιθῶσι πολλοὶ πλευρὸν μὲ πλευρὸν ἐν τῷ αὐτῷ σάκκῳ· ἕκαστος μόνος παρασκευάζει τὴν κλίνην του, δηλ. ἐκτείνει τὸν ἰδιαίτερον σάκκον του. Ἡ ἀποσκευὴ τῶν περιηγητῶν περιορίζεται κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τ' ἀπολύτως ἀναγκαῖα, δηλ. εἰς ὄργανα ἐπιστημονικά, λυχνίαν, οἰνόπνευμα, κρίας προπαρασκευασμένον χημικῶς, ἥτοι ἀφέψημα αὐτοῦ, καφὲν, ἄλας, λίπος καὶ στέαρ. Εἰς ταῦτα προσθετέα καὶ τὰ πυροβόλα—τουφέκια.

Ἰδοῦ, κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τῶν ἀξιωματικῶν καὶ σοφῶν τῆς *Germanias*, ἡ ἀφήγησις τῆς μεγάλης δι' ἐλκῆθρου ἐκδρομῆς ἣν ἐπεχείρησαν κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Ἡ συνοδία ἡμῶν, συγκειμένη ἀπὸ πέντε ἄτομα, ἦτοι τὸν ὑποπλοίαρχον Πάγερ, τὸν διδάκτορα Κόπελανδ, τὸν Ἰβερσεν, τὸν Χέρτσμπεργκ καὶ τὸν Βάγνερ, ἀνεχώρησε τὴν 27 Ὀκτωβρίου διὰ τὴν νῆσον Κλάβεριγκ, κειμένην πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ μέρους εἰς ὃ εἴμεθα προσωρισμένοι· ἐφροντίσαμεν δ' ἐπιμελῶς νὰ ἐκτείνωμεν τὰ παράλληλα ξύλα τοῦ ἡμετέρου ἐλκῆθρου, ἅτινα εἶδομεν ὅτι εἶχον τὸ ἐλάττωμα νὰ ἦναι

ὀλίγον στενὰ καὶ νὰ βυθίζωνται λίαν βαθέως εἰς τὴν χιόνα.

Ἐἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ τετάρτη ὥρα, προσήγγιζε δὲ ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ ἥλιος ἐμελλε νὰ ἐκλείψῃ ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας.

Διετρέξαμεν κατὰ πρῶτον μὲ τὰ παγοπέδιλα ἡμῶν τὸ ἡμισυ τῆς ἀποστάσεως ἥτις ἐχώριζε τὸν ἡμέτερον ὄρμον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου *Wynne*, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ αἱ αὐξοῦσαι ἀνωμαλίας τοῦ πάγου καὶ τὸ ἀδύνατον νὰ παλαίσωμεν ἐπὶ πλέον κατὰ σφοδρότατον νοτίου ἀνέμου ἠνάγκασαν ἡμᾶς ν' ἀφαιρέσωμεν αὐτά. Καὶ τοι τὸ ψυχρὸς ἦν μόνον δεκκοκτὸ καὶ ἡμίσεως βαθμῶν, ἐπειδὴ ὅμως εἴμεθα ἐλαφρῶς ἐνδεδυμένοι καὶ τὰ πράγματά μας ἦσαν ἐπίσης δεδεμένα ἐν τῷ ἐλκῆθρῳ, παρ' ὀλίγον νὰ παγώσωσιν οἱ πόδες ἡμῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡδὴ ἡμέρας.

Περὶ ὥραν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ἔστημεν πρὸ ἀνωμάτων βράχων· πλὴν ὀλίγον προσφυλάχθημεν κατὰ τοῦ ἐπιπνέοντος παγετώδους ἀνέμου.

Τὴν τρίτην ἐρωθινὴν ὥραν τῆς 28, τῆς σελήνης φωτιζούσης, ἐξεκινήσαμεν ὁ ἀνεμος εἶχε κοπάσει, μετὰ δύο δὲ ὥρας προσεκρούσαμεν ἐπὶ πυκνοῦ μηρύματος μικρῶν ὄρων ἐκ πάγων (*icebergs*), ἅτινα ἠνάγκασαν ἡμᾶς νὰ κάμωμεν μακρὸν περιδρομὸν πρὸς ἀνατολὰς καὶ, κατ' ἀκολουθίαν, ν' ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ.

Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην ἐπῆλθε περιστατικὸν ἀρκούντως σοβαρὸν. Ἄρκτος, ἐξελθοῦσα ἐκ τῶν πέριξ πάγων, ἐπέπεσεν αἰφνιδίως κατὰ τοῦ διδάκτορος Κόπελανδ, ὅστις εὕρισκετο πενήτηκοντα πόδας ὀπισθεν ἡμῶν καὶ ὅστις δὲν εἶχε καιρὸν νὰ γεμίσῃ τὸ τουφέκιόν του. Τὸ ζῶον διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν εὐθὺς ἔρριψε χαμαὶ τὸν συνοδωπύρον ἡμῶν καὶ ἤρξατο νὰ καταμελίξῃ τὰ ἐνδύματά του· πλὴν ταῦτοχρόνως ὁ διδάκτωρ κατώρθωσε νὰ κτυπήσῃ ἰσχυρῶς διὰ τοῦ σωλήνος τοῦ πυροβόλου τὸ ζῶον εἰς τὸ βύγχο, ὅπερ τυγχάνει τὸ μάλλον τρωτὸν μέρος τῶν ἄρκτων. Τὸ κτύ-

πημα τούτο, ἴσως δὲ καὶ ὁ θόρυβος ὁ προσ-
γινόμενος ἐκ τῆς προσελεύσεως ἡμῶν, ἠ-
νάγκασαν τὸ ζῶον νὰ τραπῆ αἰφνιδίως
εἰς φυγήν. Εἶδομεν τὴν φοβερὰν ἄκτον εἰς
ἀπόστασιν ἑκατοντάδων τινῶν βημάτων,
φεύγουσαν δρομαίως καὶ στρεφομένην συνε-
χῶς ἵνα ἴδῃ τί τρέχει ὀπίσθεν.

«Ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τούτου ἐδιδάχθη-
μεν ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰ τουφεκία μας
πάντοτε πεπληρωμένα καὶ δεύτερον νὰ
προσέχωμεν ἐπιμελῶς δεξιά καὶ ἀριστερά
δασάκις πρόκειται νὰ διαθῶμεν μέγρ εἰς 2
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπωμεν τί συμβαίνει
τρὴ ἡμῶν ὀλίγον ἀπωτέρω.

«Καὶ τοι πολὺ προσείχομεν νὰ μὴ παρ-
εκκλίνωμεν τῆς ἡμετέρας ποδὸς τὰ μεσημ-
ερινὰ διευθυνοσεως, ἡ αὐξουσα ἔκτασις τοῦ
λαβυρίνθου τῶν ὄρεων τῶν πάγων ἠνάγκαζεν
ἡμᾶς νὰ λοξοδρομῶμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ
μᾶλλον πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τόσον πολὺ,
ὥστε, ὅτε τὴν ὀγδόην ἐυθιὴν ὄραν ἀφίχθη-
μεν εἰς τὸ ὕψος τὸ ὑπεράνω τοῦ ἀκρωτηρίου
Μπορλάτσε-Βάρρεν (Borlase-Warren), εἰς
τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ὄρου *Γκάελ-Χάμκες*
(*Gaël-Hamkes*), εἶδομεν ὅτι ἀπεμακρύνθη-
μεν τῆς παραλίας περισσότερον τοῦ ἐνὸς
γεωμανικοῦ μιλλίου, ἐν μέσῳ ἀληθοῦς δά-
σους σκληρῶν καὶ ἀσπτόμων βράχων ἐκ
πάγου, ὧν τὰ ὄρια ἀδύνατον ἀπέβη ἡμῖν
νὰ παρατηρήσωμεν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕψους
ἐν ᾧ εὕρισκόμεθα.

«Περίξ ἡμῶν ἦταν χάος καὶ κυκεῶν ἀ-
διέξοδοι· προδήλως δὲ εἶχομεν εἰσελθεῖν εἰς
ἀνόδευτόν τινα ἐτέρωθεν ὁδὸν, ἥτις πρέπει
νὰ ἐσχηματίσθῃ τὸ προλαθὸν ὄρος διὰ τῆς
πυραμιδοειδῶς ἐπισωρεύσεως πάγων σφοδρῶς
ἀποθηκέντων ἐν τῷ ὄρῳ. Αἱ ἐπισωρεύσεις
αὗται ἐξ ἑβδομάδες πρὶν ἡμπόδισαν τὴν *Γερ-
μανίαν* νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν ὄρμον τοῦτον.

Ἐν τούτοις εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς ναυτικοῦ
μιλλίου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀπήσρα-
πτε διάφασις ὁμοιάζουσα πρὸς μεγαλοπρε-
πῆ κέλευθον. Ἐλάθωμεν ὅλα τ' ἀναγκαῖα
μέτρα ἵνα πορευθῶμεν κύκλῳ καὶ εἶχο-
μεν ἀπόφασιν νὰ μεταφέρωμεν, ἐὰν προ-
έκυπτεν ἀνάγκη, ἐν πρὸς ἐν ἅπαντα τὰ

σκέπη ἡμῶν διὰ μέσου μυρίων δυσκολιῶν,
αἴρνης ὁμοίως, ἐνῶ ἐμέλλομεν νὰ κινήσω-
μεν εἰς τὰ πρόσω, ἠκούσαμεν πνοὴν καὶ
εἶδομεν ἀνυδουμένην ἐκ τοῦ μνησθέντος
μέρους ἀγέλην θαλασσίων ἐλεφάντων. Ἡ
δὴθεν κέλευθος ἦν λίμνη.

«Ὀφείλομεν ἄρα νὰ παλιδρομήσωμεν
ἐνὰ ζητήτωμεν διέξοδον πλησίον τῆς πα-
ραλίας· τὴν διέξοδον δὲ ταύτην καταρθώ-
σαμεν νὰ εὕρωμεν μετὰ δίωρον ἔρευαν
καὶ παρεκάμψαμεν, οὐχὶ ἄνευ κόπου, τὸ
ἀκρωτήριον *Μπορλάτσε-Βάρρεν*, ὅπερ ἐπί-
σης ἦν πλήρες ὄρεων ἐκ πάγων.

«Κατεκλίνθημεν δὲ εἰς τοὺς πρόποδας
ὄρους κειμένου εἰς τὰ βόρεια τοῦ ἀκρωτη-
ρίου *Μαριάς (Mary)*.

«Τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀφ' ἧς ἐπιχειρή-
σαμεν τὴν ὁδοιπορίαν, ἦτοι τὴν 29 Ὀ-
κτωβρίου, ἐνῶ παρεκάμπτομεν ἀκρωτή-
ριον πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς χερσονήσου
Σάιτελμπεργ, εἶδομεν ὅτι ὑπῆρχε πραγ-
ματικῶς, ἄνω τῆς νήσου *Κλάβεργ*, πορ-
θμὸς (*sund*) συγκοινωνῶν πρὸς τὸν ὄρμον
τοῦ *Γκάελ-Χάμκες*. Ἐξετείνετο δὲ πρὸς
τὰ βόρεια καὶ ἔκλινε πρὸς τὰ δυτικὰ ἐν
σχῆματι κλεισσοειδῶν περιβαλλομένων ὑπὸ
μεγαλοπρεπῶν ὄρεων.

«Ἡ κλίση ἡμῶν ὑπὸ τὴν νήσον *Κλάβε-
ργ* ἐφωτίσθη ὑπὸ λαμπροῦ βορείου σέ-
λαος διευθυνομένου ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνα-
τολὰς. Ἐνόμιζέ τις ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ-
το παρεῖχε σχῆμα πλατέος φακοῦ ἢ κύ-
κλου εἰς οὗ τὸ ἐπίπεδον εὕρισκόμεθα.

«Τὴν νύκτα ἔπνευσε σφοδρὸς βόρειος
ἄνεμος, ἐξ οὗ ὑπεφέραμεν πολὺ ἐν τῇ σκη-
νῇ ἡμῶν· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ κινητὴ αὐ-
τῆ κατοικία οὔτε ἀναπαυτικὴ ἦτο, οὔτε
καλὴ. Ἡ σκηνὴ εἶχεν ὕψος μὲν τεσσάρων,
μῆκος δὲ διπλῶ καὶ πλάτος πέντε ποδῶν.
Καθ' ἑκάστην ἐσπέραν, ἅμα ἐξεσπορτόνομεν
τὸ ἔλκνηρον — ὅπερ ἦν ἔργον δυσχερὲς —
ἐχωρόμεθα ὅλοι εἰς τὸ ἄσυλον οὐτό· ἀ-
δύνατον δὲ νὰ φαντασθῇ τις ὅποια ἐν αὐ-
τῷ ἐπεκράτει ἀτμόσφαιρα. Ἄμα τιθεμέ-
νου εἰς ἐνέργειαν τοῦ λέβητος τοῦ Παπίνου
(χημικοῦ ὄργάνου), ἡ θερμοκρασία ὑψοῦτο

εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἡμεῖς ἐπιχειρήσαμεν
τὴν ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν 49.